MAHŞERİN İNSANLARI

BEKİR YILDIZ

öykü

yazko

2. BASKI

MAHŞERİN İNSANLARI
BEKİR YILDIZ
yazko 110

MAHŞERİN İNSANLARI
Öykü

(2. basım)

YAZKO
Türkocağı Cad. No: 17-19
Cağaloğlu — İstanbul
5 22 78 45

Yazarın öteki kitapları:

REŞO AĞA öyküler / 10. basım
KARA VAGON öyküler / 8. basım
KAÇAKÇI ŞAHAN öyküler / 11. basım
SAHİPSİZLER öyküler / 6. basım
EVLİLİK ŞİRKETİ öykü / 7. basım
HARRAN öykü-röportaj / 6. basım
BEYAZ TÜRKÜ öyküler / 6. basım
ALMAN EKMEĞİ öykü-röportaj / 6. basım
DÜNYADAN BİR ATLI GEÇTİ öyküler / 5. basım
HARRAN-BERLİN öykü-röportaj / 3. basım
DEMİR BEBEK hikâyeler / 3. basım
ÖLÜMSÜZ KAVAK masal / 3. basım
ARILAR ORDUSU masal / 2. basım
HALKALI KÖLE roman / 4. basım

Bu kitap Er-Tu Matbaasında basıldı
Emek Mücellithanesinde ciltlendi
Kapak Erkal Yavi
İstanbul. 1983

MAHŞERİN İNSANLARI

BEKİR YILDIZ

1. basım 1982

Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi

Oya'ya, özgürlük ve barışa...

Yüzbinlerce ton demir ve beton karışımından oluşmuş bir kütlenin altında kıpırtısız duruyor, alnından sızan korku terleri gözlerine sızıyordu. Kıpırtısız durmasının nedeni, bunca büyük, geniş ağırlığın altında, sağa-sola dönme şansının olmamasıydı. Ağırlığın toprak zeminden yüksekliği, ancak göğüs kafesi kadardı. Çırılçıplaktı. Kıpırdadıkça, meme uçlarına betonun sertliği, nemliliği değiyordu. Kurtulabilecek miydi buradan? Ağlıyordu sessiz-sedasız. «Ah,» diyordu içinden. «Keşke yüzükoyun olabilseydim şu ağırlığın altında!.. Yüzükoyun olsaydım da, sürünebilseydim uzaklara doğru...» Ağırlığın, havasızlığın altında yok olmak istemiyordu. Kıpırdadıkça dudaklarına değen beton, betondan taşmış demir çubuklar altında bile bir çıkış, bir kurtuluş yolu arıyordu. Kollarını iki yana açtı. Ellerini ıslak toprağa yaydı. Dizlerini birazcık yukarıya, ama gene de göğsünden aşağıda olmasına özen göstererek kaldırdı. Santim santim, milim milim kaydırmaya çalışıyordu böylece çıplak bedenini. «Birkaç günde de olsa, bu ağırlığın altından kurtulacağım,» diyordu inancını henüz yitirmemiş...

Çok uzaklardan, yıllar ötesinden iniltiler geliyordu. Çoğu kez, duymak istememesine karşın şu sözcüğü duyuyordu: Mahşer... Mahşerde dirilmiş bir ölü müydü o?.. Neden buradaydı? Neden çıplaktı?.. Gözlerini yumdu. Gürül gürül akan suların altında, suları öptü. Kaşları ile gözkapakları arasında birer başak oluştu... Buğday başakları... İnsanlar koşuşmaya başladı. Milyonlarca insan... Şu, eritilip beton

kalıbına dökülmüş dünyanın altında koşuyorlardı sanki... Kimileri pireden küçüktü... Ama ağızları, mağaradan büyük, derindi... Kıpırdatıp sürütüyordu kendisini... Boğuk bir ses duydu bu sıra: «Çevrenin bir ucu ateş... Alevleri gökyüzünü deliyor... Çevrenin bir ucu sularla kaplı... İçinde, dünya, bir sandal gibi... Çevrenin bir ucu uçurum... Uçurumun içinde tüm hayvanlar boğuşuyor... Bir engerek yılanı, hayvanları yiyip bitirecek... Yılanın ağzı, sana doğru... Ama, öteki çevren apaydınlık... Apaydınlık çevre, hangi çevrende?.. Bil, bil, bilsene...»

Kıpırdanışını durdurdu ansızın. Hangi yöne sürünmeliydi acaba?.. Korkunun, umutsuzluğun terleri, şimdi de, yanaklarından sızıp açık ağzına doluyordu. Nerdeyse kendi varlığının acılı, korkulu sularında boğulacaktı... Durmamalıydı ama... Durmak, havasızlıktan ölmekti... Bekleyip ölmektense, sırtüstü kaydırmaya çabaladı kendisini. Acaba yönü, suya mı doğruydu? Acaba yönü, ateşe mi doğruydu? Acaba yönü, uçuruma mı doğruydu? Gözlerini kapadı. Gözlerinin üzerinde buğday başakları yoktu. Çıplak meme uçlarına değen tonlarca ağırlıktan da kurtulmuş gibiydi. Ölüme bırakmıştı belki de kendisini...

Ansızın gökyüzülü, yeryüzülü dünyada oluyor. Koşuyor alabildiğince. Duruyor, şıp diye. Çıplak mı acaba? Çıplak değil. Elinde bir çanta var. Yeni baştan koşuyor. Birisi kovalıyor onu. Bağırıyor:

«Viyana'dan seni götürmeye geldim kardeşim.»

Dönüp bakıyor. Ağabeyi bu. Sarılıyorlar. Demek mahşerde değil o. İşte ağabeyi...

«Ben oralarda yaşayamam,» diyor.

«Burada nasıl yaşıyabiliyorsun?» diye soruyor.

Omuzuna koyduğu başında ağlıyor.

«Korkma, ağlama,» diyor ağabeyi. «Bir gemi düşün.»

«Ben bir gemi düşünemem,» diyor. «Ben meme uçlarıma değmiş bir kütlenin altındayım. Yaşadığım yer orası...»

Yakasına yapışıp silkeliyor. Yüzünü tokatlıyor ağabeyi.

«Kendine gel,» diyor. «Kendine gel kardeşim. Gördüğün, korkunç bir düş anlaşılan. Ama unutma, gemiyi, hep gemiyi düşünmeyi unutma... Gemide o kadar çok yolcu var ki, fazlalarını denize atıyorlar. Sen de bu fazlalardan birisi olmayasın?.. Denize atılmış birisi... Bu itiş-kakışın, bu acımasızlığın başka bir nedeni

de sanıyorum, genelde insanlar önce güçlerini arttırmak için bir araya geliyor, sonunda birbirlerine katlanamıyorlar. Bu katlanamamazlıkta çıldırmak istemiyorsan, olur olmaz konularda, kendini bütünüyle öne çıkarma... Böl kendini... Parçalara ayır kendini... Yen kendini... Önce kendini yenmeyi, böbürlenmemeyi öğren... İnsan olarak, tek bir insan olarak, küçümse kendini... Büyümek istediğinde de, insanla bütünleş... Ama hiçbir zaman, bir araya gelindiğinde, başkalarının yaptığı gibi, başkalarına katlanamamazlık yapma. Haydi gel, seni henüz gemisi dolmamış Viyana'ya götüreyim, kardeşim...»

Suyu, ateşi, uçurumu anımsıyor ansızın.

«Viyana su mu, ateş mi, yoksa uçurum mu?» diye soruyor.

«Viyana bir kenttir,» diyor ağabeyi.

«Sen kimdin?» diye soruyor bu kez.

«Sen kimsin?» diye soruyor ağabeyi. «Önce bunu anımsa. Beni tanıyabilmen, bana güvenebilmen için kendini bul...»

«Kendim kim?.. Kendim kim?.. Su, ateş ve uçurum... Ama ötekisi?.. Bir de kardeşlik, aydınlık, sevgi vardı... Dünyanın altına düşmeden, bir de kedi vardı ağabey...»

«Haaa, şöyle... Demek ben senin ağabeyinim...»

«Ağabey... Ağaların beyi... Kediler duruyor mu ağabey? Apartıman boşluklarında, sıcak bir yer arıyorlar karınlarını boşaltabilmek için. Anamız, karnını nasıl boşaltmıştır ağabey?»

«Sen bir tuhafsın,» diyor ağabeyi.

«Ben, tuhaf değilim,» diyor. «Demir örgüle-

re dökülmüş bir dünyanın altındaki çıplağım ben... Çıplak... Havasızlıktan ölecek bir çıplak... Bir yanım su, bir yanım ateş, bir yanım uçurum... Bir yanım da, ah o yan!..»

«Yanları bırak,» diyor ağabeyi. «Benimle Viyana'ya gel.»

«Nasıl?»

«Pasaport,» diyor.

El ele tutuşuyorlar... Vapurla denizi aşıyorlar. Pasaport.. Polisler evine kavuşuyorlar...

Sürünmeye çalışıyordu. Kollarının eklem yerleri, ıslak suların içindeydi. Ellerini yavaş yavaş topuklarına doğru uzattı. Ayaklarından güç alarak, birazcık güç alarak, kaydırabiliyordu kendisini. Gözkapaklarının arasındaki buğday başakları ekmek olmuştu sanki. Gözlerini kapattı. Bir solukta çocukluğunu anımsadı: Açlıktan, bir köşebaşındaki boynu bükülüğü... Elinde bir somun... Ama doymak nedir bilmezliği... Gözlerine uyumadan önce, ekmek bağlanan yıllar... Yüzüne bir ıslaklık yayıldı. Yüzü, gözlerine bağlanan ekmeği pişiren bir saç oldu ansızın. Bilemedi. Dönüp bakamadı, süründüğü yönün sonuna. Ateşe doğru olduğunu sanıp durdu. Ateşten kurtulup korkunç sulara doğru sürüklenmeyi, kavrulan bedenini, sulara atmayı kurdu. Ateş!.. Nasıl uzak durabilirdi ondan?.. Ah, bir dönebilseydi... Neden insanlar yuvarlak, boru gibi yuvarlak değillerdi acaba?.. Loğ taşı gibi... Horran damlarında, gökgürültüsü gibi, toprak zemini sertleştiren yuvarlak, iki ucu oyulmuş taş... Taşa geçirilmiş demir... Demiri çeken, çektikçe toprağı pekiştiren kadınlar, çocuklar... Durdu. Ellerini, toprak zemindeki su birikintisine körlemeden batırıp kavrulan bedenine sürdü. Birazcık serinleyince, yeniden beton kalıbın altında, elleriyle, topuklarıyla arada sırada çıtırdayıp kopan saçlarına aldırmadan, başıyla sürüdü kendisini..

Kapılar kapanıyor. Kapılar açılıyor. Kapılar... Araba duruyor ansızın. Ağabeyi iniyor. Arabanın, ondan yana olan kapısını açıyor.

«Haydi kardeşim aşağıya in,» diyor. «Seninle sarılalım.»

Tuz-buz olmuş o, biraz büyümüş, biraz kendine dönebilmiş arabadan iniyor. Sarılıyor iki kardeş. Ama, hâlâ, ateşsiz, susuz, uçurumsuz yönler peşinde o.

«Burası neresi?» diye soruyor.

«Yurtdışı,» diyor.

«Anamız, bacılarımız, çocuklarımız nerde?» diye soruyor.

«Sen buradasın,» diyor ağabeyi. «Onlar orada kaldılar.»

Oraya doğru bakıyor. Bir atın, şimşekten hızlı giden bir atın sırtına biniyor. Hudutları aşıyor. Üstündeki beton dünyanın üzerinde dörtnala giden atın sırtında, attan hızlı olmak istiyor. At, bu dileğini anlıyor. At, kuş olup kanatlarına alıyor onu. Gelip bir evin penceresine konuyor. Çocukları uyuyor. Onların yüzündeki bahar çiçeklerinin kokusuyla kuşun kanatlarını kokulandırıyor. Sonra, sevda meleğinin penceresine konsun istiyor. Onun uyuyan gölgesinde, bir süre dinlenip bu kez kendisi kuş olup Harran'a uçuvermek istiyor. Babasının mezarına yüz sürmek... Anasının dizleri dibin-

de ağlamak... Bacılarının, kundağına, değmiş ellerinden öpmek... Yazın sıcağında pişen, kışın soğuğunda kavrulan tanışları yanında bağdaş kurup ateş yiyenlerin destanını dinlemek... Konuşup tef-dümbelek çalmak... Sonra acılara açılan söz kapılarında sıkışıp kalmak... Kalınca da kanadı kırılmış bir uçan olarak, hududa dönmek... Dönerken, akıttığı gözyaşları yere yağmur olup yağsın istiyor. İstiyor da istiyor. Yağmur bereket olsun... İnsanlar, bereket için dua ederken, Viyana yolu bereketsiz olup tez elden bitsin... Kuşun kanatları üzerinde ama. Kuş gökyüzüne doğru uçtukça, bu kez gökyüzü betonlaşıp korku oluyor Sanki kuşun kanatları göğe çarpıp kırılacakmış, kırılıp o, gökle yer arasında ezilecekmiş gibi... Korku?.. Nedir bu, ondaki korkular?.. Korkuya aşermeleri, doğduğundan beri... Anasının, babasının, çocuklarının, sevdalısının, toprağının ismi korku olmasın?.. Korku o... Bir yanı su... Bir yanı ateş... Bir yanı uçurum... Uçtukça, kıvılcımlaşıp yanan kuşun kanatları üstünden düştü, düşecek... Hangi yöne doğru düştü, düşecek acaba?.. Su, ateş, uçurumlar olmaksızın... Kanatlar üzerinden eğilip kuşunun civalı gözlerini öpüyor... Kuş yanmadı mı?.. Kuşunun kanat tüylerinden birisi beyaz bir gül olup açıyor... Gülü koklarken, ağabeyinin yanında buluyor kendisini...

«Haydi,» diyor ağabeyi, arabanın motorunu çalıştırırken. «İyi yolculuklar.»

«İyi yolculuklar,» diyor o da. Neler olup bittiğini, neler olup biteceğini anlıyamamış olarak...

Uzun, upuzun, geniş, gepgeniş bir tünelin ağzına yaklaşmakta olduğunu sandı. Tünele doğru kanlanmış bedenini sürüklerken düşündü: «Anlaşılan ateş yolundan saptım,» dedi. «Uçuruma doğruyum şimdi de... Uçurum, ateşten, binbir hayvanın kaynaştığı, dünyanın bir sandal gibi alabora olduğu sudan daha iyidir...» Sevincini, azalmakta olan gücüne kattı. Uçurumun ucuna vardığında, yüzüstü olabileceğini kurup daha kolay sürünebileceğine, kurtuluşa adımlanacağına inandı. İnancını da azalmakta olan gücüne kattı. Bu güçler toplamı, üzerindeki ağırlığı, unutturdu bir süre ona. Ama anıları, baykuşun gözleri gibi, filin ayakları altı gibi, şimşekten hızlı çakıp yenlden güçsüz, perişan bıraktı onu... Ah, ah şu anıları!..

Viyana göründüğünde, yağmur yağdığını sanıyorlar. Işık yağmuru... İçinden kayıp çevre yoluna çıkıyorlar. Ağabeyi orada, bir ilçede çalışıyor. İlçeye yarı gece varıyorlar. Viyana'dan sonra, yolboyu salt üç kişi görüyorlar. Bunlardan ikisi sarhoş, birisi topal... Gece bir köy evinde yatıyor. Daha doğrusu yatmaya çalışıyor. On, oniki ev var köyde. Kaldığı ev de öteki evler gibi tek katlı. Bütün bir günün, binlerce kilometrenin yorgunluğuna karşın uyuyamıyor. Kaldığı odanın camları, nerdeyse yerle bir. Beyaz gecede, karlı beyaz gecede orman görünüyor. Uyumalı... Burası ülkesi değil... Burası neresi?.. Burası ülkesi mi? Ülkesiyle birlikte mi taşınmış buraya yoksa?.. Evin pencere camları, demirsiz olmamalı... Ormandan gelen bir hışırtı, bir kıpırtıcık korkutuyor onu... Burada mı, ülkesinde mi, beton mezarlığın altında mı olduğunu karıştırıyor ansızın. Korkağın birisi oluyor gene. Yüreğinde korku kasırgaları yaratan minnacık seslerin arasından sıyrılıp kurtulamıyor. Bir sinek uçuşuyor. Sinek, bir savaş uçağı oluyor odanın içinde. Bombalı bir uçak... Sinek duruyor. Konuyor perdenin bir ucuna. Şimdi de patlasın diye atılmış bir el bombasıdır o... Sayıyor, bir, iki, üç... Patladı patlıyacak. Hamam böcekleri...

İz süren, öldürücü kervan... Sineğin, hamamböceklerinin dehşetinden kurtulamıyor bir anda... «Uzaktalar,» diyor. «Benden çoookk, çookkk uzaktalar...»

Böylece, sinekle, hamamböceklerinin durmasıyla korku da duruyor sanki. Bu kez, alnında birikmiş ter tanelerini silerken, canından birşeylerin akmış, dökülmüş olduğunu düşünerek, kahrediyor yaşamaya. Sabahtır, ışıktır onu biraz rahatlatacak olan. Sabaha varabilirse, gözlerini açtığında, aydınlanmışsa odası, bir derin oh çekecektir. Yeni güne kavuşabildiği için oh çekecektir... Ama bu kez, yeni bir korku saracaktır tüm bedenini. Bu, eğer dışarıya çıkacaksa, köşebaşının birinde kurulduğunu sandığı bir ölüm pususunun kuşkusudur. Çocukluğuna sıçrıyor. Çocukluğu Güneydoğu'da geçti. Büyüklerin, sıkılacak bir kurşunu karşılayabilmek için, hep yüzlerini pencereye, sırtlarını duvara vererek yaşadıklarına tanık oldu. Yani o, korkunun dizlerinde büyüdü. Sonra açlıktan korktu. Sonra evlendi, aileden korktu. Sonra?.. Yalnız, tek başına yaşadığı yıllar... Sonra?.. Kargaşanın su gibi aktığı, lağım gibi patladığı yıllar... Alt katta açılan kapı... Yürüyen ayak sesleri... Yüreğine basa basa çıkıyor yukarı katlara. Balkona konan bir kuş.. Bir serçe... Atılan bir el bombası sanki... Kuşun kanatları, bu kez bir atmacanın kanatları; yüreğini parçalayıp deşiyor. Kapıya bir kilit... Kapıya bir kilit daha... Kapılara birer kilit daha... Kendi gardiyanlığını yapıyor. Pekçok cenaze törenine bile katılıyor. Törenlerin nasıl yapıldığını, gözleri yaşlı, sonuna kadar izliyor.

Hatta kendisinin de öldürülebileceğini kuruyor. İşte, törenlerin birisi de kendi adına düzenlenmiş... Tabutu omuzlarda... Tabutu mezarı başında... Alıyorlar ölüsünü... Koyuyorlar mezara... Toprakliyacakları sıra, fırlıyor mezardan. Törenine katılanların arasında karısı da var... Gözgöze geliyorlar. Karalar giymiş kadın, beyaz beyaz gülümsüyor. Bu beyaz beyaz gülümseyiş, ona bir mahkemeyi, bir adliye sarayını anımsatıyor şimdi de... Mahşerin koptuğu koridorlar... Mahkeme dosyaları, saraydan büyük... Mahşerde bile kendisinden ayrılmayan, mahşerde bile kendisini izleyen kadın ... Ayrılmayışı başarabildiği için, beyaz beyaz gülümsüyor hâlâ... Bu beyazlıkta, dışarıdaki karı anımsıyor o. Kar ona, başka bir ülkede olduğunu da anımsatıyor... Sabaha karşı, gene de nerede uyumaya çalıştığını, neler olup bittiğini apaçık kestiremeden, uykuya doğru yuvarlanıyor.

Tünelin sonuna vardı varacaktı. Kurtuluş umudunun son çırpınışıyla, bedenini biraz daha kaydırabildi. Başı boşluktaydı şimdi. Kollarını, başının yanından geçirdi. Kolları da boşluğa değdi. Topuklarıyla birkaç kez çırpındı. Başının, kollarının boşluğa kavuşmuş olmasından umutlanarak, bedenini çevirmek istedi. Bu umuda yönelmek, göğsünün yer yer parçalanmasına neden oldu. Duraladı. Boynunu iyice kıvırarak uçuruma baktı. Sonsuz bir boşluktu. Güneş bile, bir toz parçası gibi küçümsenebilirdi. Biraz daha ilerleseydi, dönmeden uçacaktı. İnlemeye başladı. İniltileri, boşlukta umulmaz, korkunç çığlıklara dönüştü. Ağlıyamadı. Durumu, ondan ağlamayı da esirgemişti. Sesinden korkmuş, gözlerini yumduğunda, kanlı başı boşlukta duruyordu...

İsa'nın doğduğu gün, Viyana'da çok önemli bir olay yaşanıyor. Viyanalılar, anma günü için çırpınıp dururken, o, yeğeni ile başka bir nedenle çırpınıp duruyor. Viyanalılar dört günlük anma için evlerine çam ağaçları, etler, mumlar, ekmekler, şekerler, armağanlar taşıyorlar. Onlar da evraklar taşıyorlar, şu devlet dairesinden, bu devlet dairesine. Sabah, yani İsa'nın doğduğu gün, onlar erkenden çıkıyorlar yola... Az sonra yerin altına giriyorlar. Yerin altında binlerce insan... Aralarına katılıyorlar. Yeğeni fısıldar gibi konuşuyor:

«Ne dersin amca, olsun mu bu iş?»

«Kararı sen vermelisin,» diyor o. «Yaşın bunu gerektirir.»

«Ben çok yalnızım amca,» diyor ansızın.

«Olağan,» diyor. «Bu, salt sana özgü değil ki...»

«Ah benim ülkem,» diyor yeğen. «Gerçi ülkemde çok yaşamadım ama, ne de olsa toprak... Yediğim, içtiğim var...»

Yerin altından çıkıyor tiren. Bir süre Tuna'nın yanıbaşında gidiyor. Suya, göğe bakıyorlar aynı anda. Gökyüzü bembeyaz. Kar, gökyüzüne de yağmış sanki... Az sonra yeniden tünele giriyorlar.

«Ben,» diyor yeğen. «Bilmezsin amca, bu ül-

kede kendimden o kadar uzağa düştüm ki... Düştüm dedim de, ben bir gün koşarken düştüm amca. Yüzüstü kapaklandım. Canım yanınca, oh be dedim, ne güzelmiş, demek varım ben!..»

Yirmibir yaşında, tıp iki öğrencisi yeğen, sözünü sürdürüyor: Kızıl saçlarının gölgesindeki belli belirsiz kıllarıyla oynarken, sürdürüyor konuşmasını:

«Kimi zaman yataktan, gece yarısı yataktan kalkıp yüzümün yarısını tıraş ederim ben.»

İnecekleri yere varıyorlar. Radhaus'a doğru yürürken soruyor:

«Neden yarısı?»

«Şey,» diyor yutkunurken. «Anlatması güç değil ama, anlaşılması güç doğrusu amca. Öteki yarıyı da sabah tıraş ederim. Çünkü tıraş olurken, birşeylerin, benden birşeylerin, yeşermiş olduğunu görmek, bana umut verir, yaşadığımı, gerçekte yaşadığımı kanıtlar.»

Bir yapının içinde duruyorlar. İnsanların yaşadığı yapı değil de, sanki yüzlerce mahzen üstüste konmuş gibi... Soğuk, kalın, yaşlı taşlardan oluşmuş yapının bir duvarı kiliseye yapışık... Kilisenin en ucu, yere inmiş gibi duran gökyüzüne karışmış... Giriyorlar içeriye. Merdivenlerden çıkıyorlar. Yapı terkedilmiş görünümünde... Bozkırda, insanın önünde ansızın uçuveren kuşlar gibi, tektük insan görünüyor. Bir kapının önünde duruyorlar.

«Ne diyorsun bu iş için amca?» diye yeğen bir kez daha soruyor.

«Karar senin,» diyor. «Ben burada beklerim.»

Oturuyor bir sandalyaya.

«Bakalım, polis nasıl bir rapor vermiş?» diyor, darmadağın. «İki yıl önce bir yürüyüşe katılmıştım da... Filmimizi çekmişler. Göstermişti polis. 'Bu sensin değil mi?' diye sorduydu polis.»

Giriyor odaya. Çıkıyor az sonra. Gelip amcasının yanına oturuyor.

«Memur şimdi gelecek,» diyor. «Yemin ettirecekmiş...»

Bir süre hiç konuşmuyorlar. Şişmanca, orta boylu bir adam geliyor yanlarına. Elinde kağıtlar var.

«Komm,» diyor yeğene.

Yeğen izliyor onu. Başka bir odaya giriyorlar. Bir kitap uzatıyor memur. Kitap İncil belki de... Bir kağıttan birşeyler okuyor. Ülkenin kimi yasalarından söz ediyor. Sonunda, yemine sıra geliyor. Yeğen yemin edince, «Fermanını» uzatıyor memur. Dışarıya çıktığında fermanlının yüzü kıpkırmızı. Amcasının elini öpüyor.

«Hayırlı olsun,» diyor o.

«Utanıyorum,» diyor.

«Utanma,» diyor. «Batıyı eleştirmek kolay... Hepimiz yapıyoruz bunu... Ama, hudutlar açılsa, Batı bizi istese, herkes atar canını buralara. Bir ülke düşün ki, herkes çıkabilmiş dışarıya... Geriye kala kala, kaç kişi kalır yeğenim?.. Kalır mı yeğenim?..»

Biraz ferahlamış, elindeki iki kat, kalın, ciltli bir dosyayı açıp okuyor. Yeğeni, Avusturya vatandaşı olmuş... Yirmidört Aralık, İsa'nın doğduğu gün... O gece tüm Viyanalılar evlerinde, sanki İkinci Dünya Savaşı sürüyormuş,

karartmadalarmış gibi, İsa'ya, Tanrıya dua ediyorlar. Kimi zaman derinden derine duyulan ilahi seslerinde İsa'nın doğumu, kutsallığı, ölümsüzlüğü anlatılıyor. Yeğense, çarmıha gerilmiş gibi, sabaha kadar acıyla, utançla kıvranıyor. O gece, o da, dev yapılar arasından, minnacık gökyüzüne bakarak, çocukluğu güneşle geçmiş yeğenine, güneşi gösterebilmek umuduyla, sabaha kadar bekliyor. Güneşi beklerken, bir düşteymiş gibi dalıp dalıp gidiyor...

Yürüyen merdivenlerden inerken, yürüyor da... Koşuyor metrodaki tirene yetişebilmek için. Kapılarını hızla kapatarak gidiyor tiren. Ansızın bomboş oluyor metro. Şaşırıyor. Şaşkınlığı geçmeden, rayların üzerinden üçbeş kişi atlıyarak, ortalarına alıyorlar onu. Başlıyorlar, yumruklamaya, tekmelemeye. Kaçmak istiyor. Birisi bıçağını çekip göğsüne saplıyor. Yere dökülüyor. Kaçışıyorlar. Göğsünden boşalan kan, betona değmiş yüzüne ulaşıyor. Ölümün eteklerine yapışmış beklerken, iki genç geliyor. Birisi kız, birisi erkek... Kanının içinden alıp yarasını mendilleriyle temizliyorlar. Sonra kız, dizlerine yatırıyor onu. Erkek hüzünlü bir halk şarkısı söylemeye başlıyor. Şarkıyı bitirince soruyor:

«Özgür müsün burada?»

«Özgürlük nasıl birşey?» diye soruyor o.

«Özgürlük, bireysel sorumluluk, toplumsal uyumdur,» diyor.

«Nasıl yani?»

Gülümsüyor kız.

«Herkes hududunu bilmeli,» diyor.

«Hudutları kim saptıyor?» diyor o.

«Sen bunu anlıyamazsın,» diyor erkek. Sonra ekliyor: «Kalın çizgiler üzerinde insanları yürütme çağı gerilerde kaldı. İnsanı, derinliğine tanımlamadan devrim... Sen, sen önce nerden geliyorsun, bunu düşün... Ülkende, özellikle büyük kentleriniz, son yıllarda birer hortlaklar kenti olmadılar mı?»

«Beni neden öldürmek istediler?»

«Sus ve dinle... Döküm kazanlarının önündeki kırık camlar yığınını düşün... Ya da potada eriyecek demir, çelik hurdalar yığınını...»

«Ama, halklar hurda yığını değillerdir...»

«Susmaz mısın sen... Hem unutma, insan konuşurken değil, dinlerken öğrenir...»

«Neden, neden öldürmek istediler beni?...»

«Ölmedin ya... Dinler misin beni?.. Karmakarışık... Sanki bir fırtına, kasırga kopmuş ülkende... Sanki yer yerinden oynamış da, insanlar sokaklara dökülmüş... Ürkmüş boğa, at sürüsü gibi insanların görünümü... Özellikle çocuklar, ihtiyarlar ayaklar altında.»

«Gençler de...»

«Doğru, doğru, gençler de... Gençleriniz yaka-paça... İnsan, insanı avlama peşinde... Bir yarı, öteki yarıyı kovalıyor sanki... Gördün, mahkemeler bomboş burada. Mahkemeler, ülkende mahşer kopmuş gibi... Avrupa bu dönemi çoktan geride bıraktı. Sular duruldu. Potalarda eriyen kargaşa kalıplara döküldü. Herşey kalıp... Herşey rayda, kuşkusuz... Ama raylarda, hiç birşey birbirine çarpıyor mu? Akıyor herşey... Herkes hududunu, toplumdaki yerini biliyor.»

İnliyor o.

«Ama,» diyor inlerken. «Hududuna saygılı olmakta, hududuna razı olmakta, çıkarı var bireyin. Üstelik toplumsal değil, bireysel... Hele evrensel hiç değil...»

«Sözümü bitirmek üzereyim, sabırsızlanma lütfen... Yerimizin küçüklüğü ürkütmez bizi. Birey kendisiyle değil, toplumuyla övünür. Sizde öyle mi ya?.. Kim kendi hududuna razı?... Herkes başkasının hududuna saldırıyor... Ama olur olmaz zamanda saldırıyor... Üstelik herkes, toplum, toplum diye de haykırıyor. Tuhaftır, herkes toplumdan büyük olduğuna inanmış.. Gene herkes kendi potasında, toplumu kalıplara dökmek istiyor... Herkesin, her örgütün bir potası var...»

Oturmak istiyor. Beceremiyor. Yeniden başı, kızın dizleri üzerine düşüyor.

«Ama,» diyor yutkunarak. «Tüm bu görünümden, ne siz böbürlenin, ne de biz utanalım...»

«Neden?» diye soruyor kız.

«Çünkü,» diyor. «Buradaki gelişim yüzlerce yılın birikimi. Bunu siz, bugünkü sizler yaratmadınız, bu mirasa kondunuz...»

Gülümsüyor erkek.

«Sizin böylesi bir birikiminiz mi yoktu, vardı da yararlanamadınız mı?»

«Bilmem,» diyor. «Bilmem ki nasıl anlatmalı?.. Hem sanayi toplumu olamamamız, hem de bizden önce, buna, sanayileşebilmiş toplumların izin vermemesi...»

«Birikim?..» diye soruyor.

«Birikim,» diye kekeliyor o.

«Açıkça söyle,» diyor.

Açıkça konuşmaktan ürkütülmüş bir kişi, bir ülkenin bireyi olarak, kan-revan içinde fırlıyor yerinden. Metronun merdivenlerini bir solukta çıkıyor. İstasyon burası... O gün de buradan geçmişti. Yarası kanıyor. Koşup bir an önce eve gitmek istiyor. Çarmıha gerilmiş yeğenini görmek, onu avutmak istiyor. Ama yolunu şaşırıyor. İstasyonun yanındaki iki katlı çarşıya giriyor. Tuhaf!. Burayı, bir kez daha görmemeye, buraya hiçbir zaman gelmemeye karar vermişti. Kimdi onu böylesi cezalandıran?.. O günkü gibi, görüp kustuğu gibi... Yüzlerce, binlerce kadın-erkek... Çoğu kadın... Çoğu zayıf, kısa, ikibüklüm... Çeneleri ihtiyarlığın kıllarıyla dolu... Dükkanlar, dükkanlar, dükkanlar... Kasap dükkanları bunlar... Et, et, et... Kırmızı, beyaz etler asılı, asılı... Kasığından akan kanı gören yok, bu kadar kan arasında... Yürüyor. Aralarına karışıyor. Cadılar kentinde sanki... Mahşerde ya da... Üst katta, bir dükkanın önüne geliyor. Ana-baba günü... Aralamak istiyor önünde birikmiş olanları. Ama, birikmiş olanlar, öylesine azgın ki... Yaşları, sayılamıyacak kadar olsa bile, hâlâ boğalar gibi kırmızıya saldırıyorlar. Kırmızı et, at eti... At eti ucuz burada... Bu kasaba üşüşmeleri bundan, yaşlıların. Örgüyü çözemiyor... Ama, henüz iki büklüm olmadığı için, görebiliyor at etlerini. Kan, kan, kan... Bu kadar kanı görünce, kan tutuyor onu. Çıldırıyor belki de... Karısını, karısının savunucusunu görüyor yanıbaşında. Mahkemede birlik olup tükenmişlikten söz eden bunlar. Onları, saçlarından tutup bu kan gölünün içine, başlarını sokuyor. Solukları

kesileceği sıra, başlarını çıkarıyor kandan. Biraz soluk aldıklarında, yeniden başlarını gömüyor kana. Amacı, öldürmek değil, kanda çıldırtmak... Haykırmalarını istiyor: 'Kurtar bizi...' Haykırdıkça, ağızlarına at etinin en kanlı parçalarını alıp tıkmak istiyor. Tıkıyor da... Ağızlarında et, yüzleri kanlı, gözleri şaşkın, zavallı, bırakıyor onları... Nötron bombası savunucusu, bir devlet başkanını görüyor bu kez de... Onun da başını sokuyor kana. Yüzü kanlanınca, ellerini arkadan, at barsağıyla bağlıyor. Yürütüyor Viyana sokaklarında... Göğsünde bir yafta... 'Ben yüzü kanlı adam... Nötron bombasının üretimini istiyorum... İstiyorum, hepiniz ölün... Hepiniz benim için bir can sıkıntısı...' Gençler yürüyor üzerine... Kanlı yüzü yok oluyor... Koşuyor yeniden. Evde olacağına, gene bakıyor, at etlerinin satıldığı dükkanların önünde... Topluyor tüm etleri... Yığıyor istasyonun önündeki alana... Yaşlı kadınların saçlarıyla tutuşturuyor eti ve kanı... Kocaman bir ateş... Et ve kan yanıyor... Kokusu Viyana köpeklerini havlatıyor. Viyana'da, köpekler havlayınca, Viyana ayağa kalkıyor... Ellerinde bastonlar, yüzyıllık, güneşsiz ihtiyarlar köpeklerini izliyorlar... Kanın ve etin yandığını gören herkes haykırıyor: 'Saçlarımız... Saçlarımız ve etlerimiz...' Bu haykırışlar, düşü, gerçeğe dönüştürünce, yeğenine sesleniyor:

«Uyuyamadınsa, koş gel... İki yapının arasından birazcık güneş görünüyor...»

Yeğen geliyor öteki odadan. Pencereden başını uzatıp bakıyor. Arıyor güneşi...

Henüz ölmeden bir mezara konmuş gibiydi. Ölmediğini salt kendisi biliyordu oysa. Tersini kanıtlamak, şu beton yığınının, şu kurtuluş sandığı yönün uçurumundan kurtulmasına bağlıydı. Sanki, tabutunun kapağını açabilmişti buraya kadar gelebilmekle. Ama, tabutun kapağından uzattığı başı üzerinde, bir yığın taş-toprak vardı. Bu taş toprak neyse, uçurumun boşluğunda sallanan başı da aynı olumsuzluğu anlatıyordu. Boşluk ve taş toprak yığını... Gözlerini açtı. Gücünü toplayıp bir kurtuluş yolu aradı. Tabutunun kapağını kapatır gibi, bedenini binbir güçlükle ittiği yönden içeriye alıp, o yüzbinlerce demir-beton yığınının ağırlığı altına çekmeye çalıştı. Böylece, kendisini canlı canlı yeniden gömdü. Artık bile bile, kendi isteğiyle kapattığı tabutunun içine iyice gömülmüştü. Ayaklarını birazcık sola kaydırdı. Yeni bir yöne ancak, bu çabasıyla ulaşabileceğine inandı. Topuklarının parçalanmasına, pençelerinin parçalanmasına aldırmadan bedenini sürümeye çalıştı. Meme uçları yoktu artık. İnile-çıkıla aşınan bir merdivenin basamakları gibi aşınmışlardı. Ne kadar gittiğini, nereye doğru gittiğini bilemeden sürüklüyordu canını. Kanla, terin karıştığı yüzündeki kapalı gözleri gerisinde, amansız bir boşluğun ve yüzbinlerce ton ağırlığın içine doğru bir çelişkiyi yaşıyordu aslında. İşte doğup büyüdüğü ülke... İşte Güneydoğu... Yüzbinlerce, milyonlarca çocuk bir arada... Hepsi çocuk... Harran ovasını bile, tıka-basa doldurabilmiş çocuklar... Bağrışıyorlardı... Sokaklara, çöp gibi dökülmüşcesine bağrışı-

yorlardı... Her bir kadının, dünkü çocuğun, eteklerinde tutunmaya çalışan çocukların bir bölümü hasta, can çekişiyordu. Bir bölümü açlıktan kıvranıyordu. Ama babalar hala doymamış... Tavuk kişeler, serçe ürkütür gibi çocukları kovalıyorlardı analarının yanından... Analar, olup bitenlerde, sevgisiz doyumsuzluklarda yıkılmış, bakıyorlardı pel pel... Toprakla, suyla, güneşle, yoksullukla tutuşturulmuş bir fırında yanar gibiydiler... Fırının kapağını kapattı o. Birazcık sürüdüğünde, bu kez de, sanki bir buzdolabının kapağı açıldı. O, şimdi bu buzdolabının içine, bu buzdolabının içindeki suskunluğa, yalnızlığa doğrudur.

Sayım günleri gibi, özellikle pazar günleri Viyana... Landstrasse'nin çift katlı penceresinden caddeye bakıyor. Karlar altında gömülü duran arabalar, arasıra geçen tramvaylar, tramvaylardan da seyrek geçen insanlar görüyor. Bu görüntüyü çoğaltmak istediğinde, pencereleri açıp başını, giyotinin altına uzatıyormuş gibi, yağan karda tutması gerekiyor. Yüreğinin zincirlerini koparmak istediğinde de, biricik avuntusu, masasının sol çekmecesinde duran birkaç resim oluyor. Resimlerden birisinde, küçük kızı, kıvırcık saçlarının arasından gülümsiyerek ona bakıyor. Onu hep bekler gibi... Resimlerden birisinde de, gönül yoldaşını, sevdiği kadını görüyor. Yüzünü ara sıra, salt bu iki sevgi tatlılaştırıyor. Düşünüyor: «Acaba Viyana'yı böylesine ölü bir kent yapan ne?..» İnanıyor ki, Viyana'yı öldüren insansızlık ve sevgisizliktir. Bundan önce geldiklerinde, Viyana'nın bu yüzünü neden görememişti acaba?.. Sevdiği kadının, yanında oluşuyla ilgiliydi bu, olsa olsa... Gene kıştı... Ama kış yüreklerinde değil, ayaklarının altındaydı. Üstelik ikisinin ayakları, sanki bir ayakkabıdaydı... Gene, kayalardan oyulmuş görünümündeki kentin yapıları arasında değillerdi o zaman. Yapılar, yüreklerindeki sevgi ka-

natları altında, birer kuş yuvası gibiydi... Metrolar, yerin altında ışıldayan mezarlıklar değil, bozkır gecelerinde, gökyüzünden aşağılara inmiş yıldızlardı... «Lamba aydınlığı neye yarar, gönül ışığı olmayınca?..» diye söylenerek gönül yoldaşının resmini özenle bırakıyor masaya. Kalkıp pencereden bakıyor.. Gönül yoldaşı mektubunda yazmış ki, 'Bana Noel Baba'yı karşılayan Viyana'yı anlatsana...' Anlatıyor işte kadınına Noel Baba'yı: «Televizyonda, din gene başlacı... İsa'ya acı-tatlı gözyaşı dökülüyor. Sanki İsa'yı yaratan, çarmıha geren kendileri değilmiş gibi, kimi kez de çarmıh sonrasının acılarıyla dövünüyorlar... Noel Baba geçiyor yoldan. Pencereyi açıp bağırmak istiyorum ona. Noel Baba, Noel Baba ülkeme uğradın mı? Güneydoğu'ya gittin mi? Çocuklarla konuştun mu? Torbandan çikolata çıkardın mı? Çıkardınsa, tanıdılar mı? Sokaklar gene çocuklarla dolu mu? Dayım oğluyla konuştun mu? Ona sordun mu: Ey insan, bu dört çocuğun neden bu kadar sıska? O seni yanıtladı mı? 'Ancak, bu kadar bakabiliyorum' mu? dedi. Dedi, dedi de, sonra ekledi mi: 'Bu kurban bayramı şanssız geçti onlar için. Hasta oldular bayramdan az önce. Ama bir dahaki yıl daha özenli olacağım Noel Baba... Yesinler, hiç olmazsa, kurban bayramında et yiyebilsinler, diye...' Oraları böyle... Suyla, ateşle, kasırgayla batacak ülkelerden değil oraları değil mi? Oralar, çocukla batacak, çocuklarla... Ya, buralar nasıl Noel Baba? Bir yaşlı kadın, bir yaşlı erkek gördüğünde durdur onları ve sor Noel Baba... Mutlu

musunuz? Alacağın yanıtı ben şimdiden söyliyeyim: 'Yok, yok, yok...' Onlara çıkış ki, sen ey ihtiyar kadın, sen ey ihtiyar erkek, yaşlarınız olsun yetmiş... Seni, ey yaşlı kadın seni, büyük bir alanın ortasına koyacağım... Bu alan, üniversitenin önü olsun... Bu alana, ömrün boyu yediklerini, içtiklerini, başkaca tüketttiklerini dolduracağım... Sen, ey ihtiyar kadın, hep orta yerde olacaksın... Elli domuz yemişsin sen... Ya da otuz inek... Elli ton su içmişsin... Ya da bira, fanta... Şu kadar ton şeker, şu kadar ton soğan, yeşillik... Tonlarca kömür, gaz, benzin de cabası... Hâlâ mutlu değilsen, Noel Baba ne yapsın sana? Noel Baba geçip gidiyor kadınım. Ben anlatmayı sürdürüyorum sana: Her yer ışıklarla dolu... Vitrinlerin önü, mağazaların, dükkanların içi de insanla dolu... Herkes alıyor, taşıyor evlerine... Her ev olmuş bir dev... Ya da her insan bir dev... Kış öncesi karıncalar gibi insanlar... Yuvarlıya yuvarlıya, sürüye sürüye taşıyorlar... Hele ihtiyarlar... İhtiyardan çok ne var ki hem... İnsan bir şaşırıyor, bir şaşırıyor ki... Bunlar, bu ihtiyarlar doğurmadığına göre, onları kim doğurdu acaba?.. Onlar, kış günü, yazın sıcağında bile dondurma yiyemiyen çocukların, doğmamış torunlarının dondurmalarını, çikolatalarını, şekerlerini yiyorlar, burada... Buralar böyle işte... Senden ne haber? Ahh, Viyana'da görülmemiş, şaşılacak birşey oldu şimdi: Bir kuş gelip pencereme kondu. O, sen misin yoksa?»

Kuşu tutmak, tutup gözlerinden öpmek için açıyor pencereyi. Kuş uçuyor pıırrr, diye...

Pencereden sonra kapıyı açıyor... Dışarıya, sokağa çıkıyor. Yer-gök kar... Yağıyor yüzüne doğru. Bir sinemaya giriyor. Filmin ismi Obszön... Yürüyor filim... Bir kargaşacı... İki kişi biniyor kargaşacının arabasına. Boğuşmalar oluyor az sonra. Araba dereye yuvarlanıyor. Binen iki kişi, parasını alıp gidiyorlar kargaşacının. Bir kadınla tanışıyor kargaşacı. Kadın, herkesin kadını... Bir baraka gösteriliyor... İçi göçmen işçiyle dolu... Kırık bir masanın üzerinde, kadının üstünden geçiliyor, güle-oynıya... Kadının bacakları dökülüyor. Arkaya kalanlar topluyorlar bacakları yerden .. Kadının bir kızı var evde... Yaşı on-oniki... Annesi kızıyla sevişiyor. Annesi, kızının memelerini okşayıp öpüyor. Kız da annesini dudaklarından öpüyor. Sonra kargaşacıyı ortalarına alıyorlar. Kadın, yani ana, kızını adamın cinsel organıyla tanıştırıyor. Bu ilk özel tanışmanın şerefine banyoda, buharların içinde, şampanya içiyorlar... Kurulanıp kargaşacının orasına, ipek bir kurdela bağlıyorlar... Üçü, bir başka gün sevişirken, askerler evi çeviriyor... Yoldan geçen birisi, elindeki makinalı tüfekle ateşe hazırlanan askerden, sigarasını yakmak için ateş istiyor. Asker, 'Ateşim yok' diyor. Sinemadakiler gülmekten kırılıyor. Kargaşacıyı yakalamak isteyen şefi, sekreteri, şişirme plastik kadınla yatarken yakalıyor. Kargaşacıyla küçük kız, kuşatmayı yararak, tiyatroya gidiyorlar. Sahnede bir adamla, bir kadın var.. Kadın, adamı kırbaçlıyor. Adam, kadını zincirle tavana asıp sevişiyor. Kız ağlıyor. Kargaşacı kızı dudaklarından öpüyor... Adamın yüzü

ıslanıyor. Filim bitiyor. Özellikle gençler içeri girerken, o dışarıya çıkıyor... Kar yağıyor hâlâ. Gönül yoldaşının ördüğü yün kaşkolu boynuna doluyor. Yürürken, küçük kızından küçük bir kız çocuğu, dağıttığı kağıtlardan ona da veriyor. Yürüyor, Okuyor. Auslander Raus.. 'Defol' diyorlar ona. Yokuş aşağı iniyor. Kimsesiz bir yolda bir köpek bacakları arasında dolanıyor. Ürküyor. Sahipleri bağırıyorlar: 'Mimi yapma...' Ürkmesinin nedenini anlıyamıyorlar, Mimi'nin sahipleri... Köpekten değil, köpeğin ayağına basmaktan korkuyor o. Korkusunu, kaldığı odaya kadar taşıyor. Kuşun uçup gittiği pencere hâlâ açık... Kapatırken, gene yalnız başlarına yürüyen, özellikle ihtiyar insanlar görüyor. Çoğunun elinde bir ip, sanki yalnızlıklarını sürüklüyorlar... Yalnızlıklarının, ucunda bir köpek... Her yalnızlığın ucunda bir köpek... Ölenlerin, doğanlardan çok olduğu bulvarlarda, yapayalnız insanlar, evlerine dönüyorlar şimdi de... Gece, özellikle yarı geceden sonra, iniltiler duyuyor. Viyanalı ihtiyarların iniltileri bu sesler. Viyanayı dinliyor gene... Çok uzaklarda kaç kişinin öldüğünü çıkaramıyor. Ama evin çevresinde, iki kişinin öldüğünü anlıyor. Bunu, öksüz kalan köpeklerin acı acı havlamalarından anlayabilmek, öylesine kolay ki...

Sürünerek mi, yoksa, bedeni altında bulunan yer, üstündeki ağırlıkla birlikte, sürüklendiği yöne doğru aşağıya mı düştü, anlıyamadı. Bildiği, çocuk parklarındaki kaydıraklardan birisindeymişcesine kaydığıydı. Milim milim sürünmektense, böylesi bir kayışa sevinç yeşertti. Kuşkusuz bu kez suya doğruydu. Su, ateşten belasızdı. Su, uçurumdan belasızdı. Ama, bu su, nasıl bir suydu? Çölde akan bir pınar mıydı? Kutupta kaynayan bir tencerenin çıkardığı buhar mıydı? Yoksa, içinde tüm hayvanların boğuştuğu, içinde fırtınaya tutulmuş dünyanın, bir sal gibi alabora olacağı bir kudurgunluk muydu? Uzun bir süre kaydıktan, özellikle sırtı kopa kopa kaydıktan sonra fokurtular duydu. Yeşerttiği umut ansızın soldu. Demek su, şu bildiği kıvamda değildi. Su bir bataklık, batanın çıkamadığı, çırpındıkça gömüldüğü bir bataklık kıvamındaydı. Kaydığı hızla bu bataklığa gömülse, çok derinlere ulaşacağını ve bu derinlikte yok olacağını sandı. Gözlerini yumup sonunu bekledi. Artık hiç birşey ona bağlı değildi. Şu kütlenin altına düşeli beri, ilk kez böylesi bir umutsuzluğa kapılıyordu. Bu ağırlığın altından parçalana parçalana da olsa, ergeç kurtulacağını sanmıştı gene de... Ayakları kopsa, elleri kopsa, gövdesi kopsa bile, hiç olmazsa başının yuvarlana yuvarlana, ateşten suya, sudan uçuruma doğru yuvarlana yuvarlana, sonunda amaçladığı yöne varacağını ummuştu. Ama şimdi bu umudu da yok oluyordu. Şimşek gibi kayıyordu. Eritilmiş bir civanın şimşekliğiydi bu.

Tam bataklığa saplanacağını, orada yok olacağını beklerken, üstündeki kütleyle, süründüğü, kaydığı zeminin, sudan oluşmuş bataklığın birleştiği yerde çakılıp kaldı. Bataklığa fırlayacağı yer, bedeninin sığamıyacağı kadar kapalıydı. Çakıldığı yerde, şaşkınlığın ve umutsuzluğun doruğundaydı...

Çakılıp kaldığı yerde yürüyor. Yürüdüğü yer, Viyana'dır şimdi. Viyana yapılarını insanlar yapmamıştı sanki. Dünya güneşten koptuğunda, Viyana önceden hazırlanmış, yalçın dağlardan oyulmuş, demirle donanmış, soğukla kalaylanmış gibiydi. Suskunluk da, tuzu-biberiydi... Suskunluk... Belki de burasını suskunluk, ülkesini haykırış batıracaktı. Suskunluğun da, haykırışın da insan sayısıyla ilgili olduğu doğaldı. Kuşkusuz, her çocuk bir haykırış demekti, yoksullukta. Burası, bunun tersiydi. Otuz bin ölene karşı, bir doğan... Suskunluktu bu da... İki çuval dursa yanyana... Birisinin içi kedilerle dolu olsa... Kediler, bu ağzı kapalı çuvalda doğursalar durmadan... Habire doğursalar... Bu haykırış çuvalıdır işte. Öteki çuvalda, salt birkaç kedi olsa... Hiç doğum olmadığı gibi, kart kediler tek tek ölse, bunun da ismi, suskunluk çuvalı olmaz mıydı?.. İkiyüz yıllık, üç yüz yıllık birikim buna eklense, insan sayısı azalırken, makina sayısı da çoğalsa, insan başkalarının hududuna girmek gereğini duyar mıydı? Başkalarının hududuna girmez ama, kendi içine de gömülüp kalmaz mıydı?.. Bu uyumun bozulduğu dönemleri anımsıyor o. O dönemlerde savaşlar çıkarmamışlar mıydı? Fırınlarda insanları kimler

yaktı?.. Yakılanlar adına ağıtlar düzülürken, fırınlardan kurtulanlar, varlıklarını çoğaltabilmek için, bir başka ırkın yok olması pahasına, Sina Çöllerinde sürek avında değiller miydi? Bunları düşünüp yürüyor. Kimi ülkelerdeki haksız bölüşüm bir yana, bölüşülecek olanlara, insan sayısı fazla geliyordu artık. Viyana'yı da teraziliyor bu arada. Herşey birbuçuk milyona göre düzenlenmiş. Fazlalaşan değil eksilen birbuçuk milyon... Yollar, konutlar, araçlar, tüketim... Bu nedenle, belki de salt bu nedenle, insanlar birbirine sürtünmeden yaşayabiliyor. Diyor ki kendi kendine: «Bir sabah Viyanalılar uyandıklarında, birkaç yüzbin kişi Viyana'ya dolmuş olsa... Viyanalılar ne yaparlardı acaba?..» Binenler kadar oturulacak yerin olmaması ansızın... Fırınlardaki ekmek sayısının yetersizliği ya da... Kargaşa, itiş, kakışlar... Çakılıp kaldığı yerle, Psycho-Terrörle özdeşleşiyor bu sıra. Nedir bu?.. Vardır burada bu... Her onbeş dakikada bir, bir Avusturyalı psikiyatri kuşkusuyla karakola alınmakta... Her yıl ikibin Avusturyalı intihar etmekte... Her altmış yaşına gelmişlerin, onda biri, en azından bir kez psikiyatri kuşkusuyla kliniklere, kimileri de oradan akıl hastanelerine kaldırılmakta... Bin dokuzyüz onaltıda çıkan, akıl hastalıklarıyla ilgili yasa hâlâ yürürlükte... Polise bir telefon... Efendim, yolda bağırdı... Efendim, evinde kapalı kalıyor... Kocasıyla kavga etti, kendisini açıklara götürdü. İntihar edebilir. Çevresine zararlı olabilir... Hars T. Helga... Yebs bu durumda... Hemen polis, hatta polisle birlikte itfaiye ge-

lebilir... Telefon edenin, söylediklerinin doğru, ya da yanlış olduğu önemli değildir... Kişi önce karakola, sonra hükümet doktoruna götürülür... Her hükümet doktoru bir gestapo subayı gibidir... Hükümet doktoruna apar-topar getirilen, ne olduğunu anlıyamamış, biraz öfkeli, bireysel özgürlük, ya da rayda yaşamaktan bıkmış gibi sözler ederse, telefon eden, yerden-göğe kadar haklıdır artık... Bu kişi psikiyatrinin çelik zincirlerine vurulmalıdır hemen... Fransız devrimiyle, akıl hastalarının zincirleri de kopartılmıştır... Ondokuzuncu yüzyılda, akıl hastalığının bedensel değil, toplumsal nedenlere dayalı ruhsal çöküntü sonucuna inanılmış, bu nedenle de, modern sosyal içerikli akıl hastaneleri yapılmıştır... İngiltere, İsveç, Hollanda buna örnektir... Oysa Avusturya'da hâlâ enjeksiyon, ağ yatakları, elektrik şoklar uygulanmakta... En önemlisi de, nedeni ne olursa olsun, hatta gerçekdışı olsun, eğer birisi psikiyatri kuşkusuyla polise getirilmiş, polis hükümet doktoruna göndermiş, hükümet doktoru da hastaneye... Artık fişlenmiş bir delidir o... Avusturya, Avusturya devletinin delileriyle dopdolu olmasın?.. Psikiyatri... Devlet Terörü... Bunları öğrenince, yerinden kıpırdıyamaz oluyor. Yürüyüşü, gülüşü değişiyor. Heryer, herşey polisleşiveriyor.. Herkes deli gibi geliyor ona... O da bir deli adayıdır artık... Polis, itfaiye... Devlet terörü... Viyanalılar köle miydi acaba?.. Her biri, yüzeysel görünümleri ne denli görkemli olursa olsun, aslında güneşsiz, kalın duvarların arkasında suskun, ürkek, korkak yaşayışlarıy-

la, birer hükümlü gibi miydiler?.. Kuşkusuz kimi ülkelerde, kocaman, coğrafyaları kadar kocaman bir tutuklular evinde yaşanıyormuş gibi yaşanıyordu. Buradaki bircik ayrım, olsa olsa, her hükümlünün, tutukevi, yani evinin anahtarının kendi cebinde oluşuydu belki de... Dağları değil, ovaları, ovaları değil bozkırları, çölleri özlüyor ansızın. Buranın kırmızı-yeşil ışıkları... Özellikle metrolardaki, hangi yol sizi, dışarıya çıkarır, hangi yol aşağıya indirir, çizgilerinden kuskuntu duyuyor. İşaretler... Her yer işaret... Her yer çizgi... Çocukların, bulmacalardaki eğri çizgilerde aradığı çıkış yolu... Çıkış yolundaki kalem ucu gibi adımları... İnsan uzaklığında, insan bilincinde, tüm seçeneklerin yok edilmesi... Metrolardaki izleme aygıtlarının içine onun da görüntüsü giriyor sık sık. Dönüp dönüp dolanıyor Viyana'da... Ne arayan var, ne soran onu.. Kendisini izleyen, ama, kendisini izleyen bir kendi... Kendisinin köpeği, gibi o... Bir yaşama biçiminin, buraların yaşama biçiminin, doğal bir sonucu mu bu yoksa? Kabuğunu kıramayan bir civciv gibi, insan kendi içinde, kendi kutusunda mı yaşıyor?.. İnsan, polisiyle birlikte mi yaşıyor yoksa?.. Herkese bir polis yerine, herkes kendisinin polisi mi olmuş?.. Kıpırdayamamak... Raydan çıkamamak... Nerde özgürlük?.. Nasıl birşey özgürlük?.. Bataklığa bile gömülememek... Bataklıkla iki uç arasında çakılıp kalmak ya da... Niye?.. Niye?.. Kurtulmak istiyor bu kargaşadan... Bir tirene binmek... Tirenin hızı az gelir ona... Bir uçağa binmek en doğrusu... Konuşmadan geçirdiği

günlerin, ayların, yılların alışkanlığıyla, inmek bir başka ülkeye... Bozkıra... Bozkırın da sonu evdir, dağdır, insandır... Çöle inmek daha bir özlem... Bin, ikibin, üç bin kilometre uçmak... Hiç konuşmadan uçmak... Sonra, gene hiç konuşmadan bir çölde yürümek... Çölün orta yerine gelince, bir tek, tek bir sesle haykırmak istiyor. Görünen görünmeyen tutsaklıklar için haykırmak istiyor. İki sıkışıklık arasında haykırıyor da: heeeeeyyyyy...

Yüzbinlerce tonun altında, su sandığı bataklığın az ötesinde sıkışmış duruyordu. Artık herşey bitmiş gibiydi onun için. Zeminle, üstündeki ağırlığın sıkışıklığından kurtulsa bile, binbir ölüm fokurtusunun içine yuvarlanacaktı. Kaçınılmaz bu sonunu, yenilmiş beklerken, güneşten büyük kurşun bir tokaçla, sıkışıp kaldığı ucun karşı ucuna vurulduğunu duydu. Üstelik, tokaçla yandan değil, üstten vuruluyordu. Her vuruluşta, kilometrelerce ötedeki zeminle, beton kütlenin arasındaki boşluk da açılıyor, böylesi milim milim açılış onu milim milim suya doğru kaydırıyordu. Sonunun, bu fokurdayan, bu binbir canlının kaynaştığı bataklıkta olacağına aklı iyice kesti. Ama, ölümün eşiğinde, gene de son bir çırpınışa yöneldi. Tüm bedenini, geriye kalabilmiş bedenini, toprak zemine iyice yapıştırmak istedi. Üç boyutlu değildi şimdi. Salt enl ve boyu kalmıştı. Derinliği, kağıttan inceydi sankl. Bu yapışış, bu son direniş, onu yeniden kurtarılışa kaydırdı. Hızla aktığı, o eğrilmiş ağırlık ve zemin bu kez ters yöne doğru havalanmaya başladı. Sıkışıklıktan, önce başını kurtardı. Başıyla birlikte içerilere doğru kaymaya başladı. Aynı anda, demirden beton kütlenin üstünde, atlar da koşuyor gibiydi. Dörtnala giden atlar... Atların nal sesleri azalınca, bu kez motor homurtuları duydu. Atla, motor seslerini yanyana, arka arkaya duyunca, bir Anadolu'da, bir Berlin'de oluyordu. Kollarını iki yana açtı. Bir avucunda Anadolu, bir avucunda Berlin vardı şimdi. Ölmekte olan birisi ol-

masına karşın, açtığı kollarını binbir güçlükle, kapatmaya çalıştı. Önce beton kütlenin alt zemininde ellerini tuttu. Sonra avuçlarını zemine değdirdi. Ellerini çevirmek istemiyordu. Sanki bir elini çevirse Anadolu, öteki elini çevirse Berlin dökülecekti yüzüne. Kanlı, parçalanmış yüzüne hiç birşey değsin istemedi. Karanlıkta, ortalara doğru kayarken, Anadolulu eline baktığını sanıp düşündü: Gaffar konuşuyordu: 'Acım-susuzum ben,' diyordu. 'Bir lokma ekmeğe muhtaç olduk. Demem, gideceğim ben buralardan.' Bir atlı göründü uzaklarda. İpek giysilerini, yel coşturdukça, bozkır dalga dalga, beyaza, siyaha, kırmızıya, yeşile doyuyordu. 'Bu gelen ağadır,' dedi Gaffar. 'Bir zalim, bir zalim ki, anlatmaya dil yetmez, güç yetmez. Ama, gene de buldum bir çıkış yolu. Yol göründü bana. Uzaklara, diyarlar ötesine...' Gaffar çömelini ayağa kaldırdı. Yanlarından ağa, yelden hızlı gelip geçti. Onlar orda var mıydı, yok muydu bilinmedi... 'Adam yerine komaz bizi,' dedi Gaffar. 'Yol göründü diyarlar ötesine... İtten beter itibarımız yanında. Hele şu biçer-döver... Hele şu kırmızı şeytan... Biçtiği ekin, dövdüğü insan sanki... Eeee, ben de Gaffarsam, bir güzel giderim ki, bir güzel gelirim ki buralara yeni baştan, of olsun ağanın ofuna.' Dörtnala giden atların nal sesleri yavaş yavaş azaldı. Azalıp bitti. Sessizlik iki soluk arası kadar sürdü ama. Bu kez, motor sesleri yüzbinlerce tonun üstünden altına geçti. Onu şimdi ölüm değil, ses öldürecekti. Sesten kurtulmak için koşarken, sese doğruydu. Sesler Berlinli avucundaydı...

«Çağımızda insan bir şaşkın, bir şaşkın ki,» diyor kendi kendine. «Fırında insan... Mahşeri bir fırında... Ateş, yakıcı, kavurucu değilken, birilerini sırtına almak gösterisinde insan. Ama ısı artınca, ayaklar yanınca, insan, sırtındakini ateşe atıp attığının sırtına binme yarışında... Bir sofra gibi, bilincin ve duygunun kavgasına oturulmuş... Bilinç, hüzün... Duygu, ikiyüzlü... Burada konuşulacak birşey kalmamış insanlar arasında. İnsanlar suskun... Başka ülkelerde, özellikle geri bırakılmış ülkelerde, konuşuyor insanlar, vır vırr... Çoğu, ilk söyleyeceğini sona saklıyarak, üstelik büyük bir tiyatro yüzüyle, sona saklıyarak konuşuyor...» Bunları düşünürken, kuma ülkeye, Almanya'ya gitmeye hazırlanıyor o. Yıllar önce yaşadıklarını bir kez daha görmeye kararlı. Kararlı ya, başına gelecekleri de biliyor. Ağabeyi istemiyecek dönmesini... Ne başka bir ülkeye, ne ülkesine... Burada kalmasını, hep burada kalmasını isteyecek...

Ama, gece kar yağması sürerken bavulunu hazırlayacak. Yalnız başına bavulunu hazırlayacak... Hazırlarken soracak kendi kendine: «Nerede benim Harranlı ağabeyim? Nerede yeğenlerim? Nerede, Avusturya vatandaşı olduğu günün gecesinde, sabaha kadar, kendisi

adına güneşi beklediğim kızıl saçlı çocuk?..»

İkinci Dünya Savaşında, bombaların bile parçalıyamadığı yapılarda yaşayan, Viyanalıları, açıyarak, severek düşünecek. Viyanalıları bekleyen, onlarla yürekten arkadaşlık eden köpeklere de ilinmiş olarak, sabah olduğunda binecek tirene... Tiren hızlandıkça, ondaki bu duygu karmaşası durulmuş, yerine oturacak. Oturduğunda da, «İşte geldim gidiyorum, şen olasın Halep şehri,» diyecek.

Ama, Viyana'dan ayrılışı böyle olmuyor. Tirenin kalkmasına az bir zaman kala, ikiyüz kilometrelik yolu, karda-kışta gelen ağabeysini görüyor. Çıldırmış gibi onu arıyor. Tirenden iniyor. Sarılıyorlar, iki ülke uzaklığında sanki...

«Gitmeseydin iyi olurdu,» diyor. «Bizi bırakıp gitmiyecektin Almanya'ya. Biz garibiz burda. Garibiz kardeşim. Senin soluğunla avunacağımızı ummuştuk.»

«Bilemiyorum be, canım ağabeyciğim,» diyor. «Aslında hepimiz garibiz. Mahşer gibi dünya... Yaşayan, gökten inmiş mahşer...»

Tirene biniyor son anda. Açıyor bir pencere. Ağabeyi, metrelerce tirenin yanıbaşında koşup garip, hırçın, sevecen, öfkeli bir Asyalı gibi el sallıyor ona...

Hayır, böyle de olmuyor. Hiç kimse gelmiyor Batı istasyonuna. Bavullarını taşıyarak çıkıyor merdivenlerden. Tireni arıyor. Geceden kalan, sabahleyin Avrupa'ya dağılacak tirenlerin kapıları donmuş... Kimi emekçiler, ellerindeki sivri aletlerle kapıların buzlarını parçalıyorlar. Coğrafyanın amansız koşullarıyla boğuşan,

giderek sanayileşen, giderek içe dönük bir yaşama biçimini oluşturan buradan, o da yalnızlıktan payını almış birisi olarak, tirendeki yerine oturuyor. Kompartımanda bir yolcu daha var. Tiren hareket ediyor. Serçe sıçrayışları gibi, küçük küçük konuşuyorlar aralarında. Yüzlerce, binlerce yapının yanından geçiyor tiren. O kapıları demirli, o merdiven çıkışları karanlık, o kalın taşlı, çift camlı yapılar bitince, siyahı bile aratacak beyazlık başlıyor yeniden. Bu beyazlık, donuk gözlerle bakan düşman askerleri, gelip de bir türlü gitmek bilmez düşman askerleri gibi sanki... Gözlerinin buzluluğu içindeki makinaları, yalnızlıkları, kanlı etleri, metroları, metrolardaki insanları, kapalı odalarda, gelip geçenleri izleyen görevlilerin önündeki kameraları yeni bir organı gibi bedeninde oluşan açık polisliliğe karşı gizli polisliliği, torunsuz, hatta çocuksuz yaşlıları, o otobanlara döşenmiş gökyüzü yıldızlarının aydınlığında, hızında, mezarlıklarda yanan gece lambalarının hüznünü silebilmek için gökyüzüne bakıyor. Tirenin ilk durduğu istasyonda bekleyen, uzaktan gelmiş bir tireni ilk anda tanıyamıyor. Soğuğa ilk göğüs geren lokomotif, sanki un fabrikasına düşmüş gibi...

Berlin... Gece ulaşıyor Berlin'e... Wannsee'de kalıyor o gece. Yol yorgunluğuna karşın uzun bir süre kıvranıyor. Kent duvarlarla çevrili çünkü... Bu duvarlar içinde, kimi ülkelerdeki tutukluları düşünüyor. İkinci Dünya Savaşını düşünüyor. Bombalanmış bir yürekle sabahı sabah ediyor. Tankların paletlerinde sıkıştığında, uykuya geçiyor. Nasıldı Batı? Na-

sıldı Doğu? Öğrenecekti bunu. Doğu'ya geçiyor. Duvarları aşarak Doğu'ya geçiyor, birkaç gün sonra. Geniş bulvarlarda, seyrek görünümlü insanlar arasında dolaşıyor. Hegel'in, Brecht'in mezarları başında şapkasını çıkarıyor. Bebelplazt'da, Hitler döneminde kitapların yakılışını anımsıyor. Hâlâ kimi ülkelerde bu alışkanlığın sürdüğünü, yüreği burkularak yaşıyor. Batı Berlin'de, istasyonda, yüzlerce eşcinsel görüyor. Yüzleri boyalı, kulakları küpeli, eşcinsellerle, kadınları karıştırıyor birbirine. Köşe başlarında, ana caddelerde, kadınların bir Marka, seks dükkanlarında çırılçıplak seyredilişlerine tanık oluyor. Özellikle metrolarda, boyunlarında gamalı haçlar sallanan yeni Nazilerle raslaşıyor. Hamile bir kadının, bir Türk doğuracak diye, metroda bıçaklanarak öldürüldüğünü duyuyor. Duvarların dibinde oturup ağlamak istiyor. Ağlıyamıyacağını sanıyor. «Ağlıyabilmek için, ölmemiş olmak gerekir,» diyor içinden. Oysa burada, her göçmen işçinin bir ceset olduğuna inanıyor. Duvarlar varken, bir Alman bu duvarları aşamazken, aşılamazlığa inanmışken, binlerce dağ, binlerce ova, dünyalar dolusu suyu aşıp gelen göçmenleri gördükçe, bunları, onların üzerlerine atılmış, inadına atılmış birer ceset gibi görüyor... Türklerin yaşadığı, kent içindeki kente, Kreusberg'e gidiyor. Gaffar'ı, Gaffar'ları arıyor. İzliyor uzun uzun... Yıllar önce ağaya başkaldıran, Almanyc'ya gelip ağadan öcünü alacağı beklenirken, her birinin ağa olma çabasında olduklarını görüyor. Bağışlamanın, hoşgörünün, hududunda bocalıyor. İnsanı, onurun-

da uyarmaya yelteniyor... Neydi insan?.. Nasıl birşeydi insan?.. Neydi duvarların gerçek anlamı?.. İnsanlar, insanlarla uğraşırken, duvarlar arasında, özgürce yaşayan binlerce tavşanın masalı doğru muydu? Gerçek özgürlük, mutluluk tanımlanabilir miydi acaba?.. Doğu'nun duvarları dibinde, Batı'daki, eski Roma'yı anımsatan seks, çılgınlık, hayasızlık, şiddet, alabildiğine tüketim ruhsal sefaletin yeniden Nazizme dönüşmüş dehşeti arasında bir ölçü, insanca bir yaşama ölçüsü, arayıp duruyor günlerce. Şöyle bir kanıya varıyor sonunda: «Batı, en gelişmiş silahları depolarken, en gelişmiş silahları ellere tutuşturup ölüm kustururken, çöküyordu... Batı çılgınlık, sorumsuzluk demekti. Öyleyse, Doğu'da tutuklu olan insan değil, Batı'da azgınlaştırılmış insanın tutkuları tutukluydu olsa olsa..» İnsanı, gene insanda kaybetmiş, Hans'da, Gaffar'da, yani insanda bir kez daha yenilmiş olarak kıvranıyor günlerce. Ne yapacağını, neye sığınacağını, nasıl soluk alacağını bilemez, çıldırdı çıldıracak o...

Ateşin yanından geçti. Uçurumdan kılpayı kurtuldu. Suya en yakınken, sıkışıp kaldı. Avuçlarında, Anadolu'yu, Berlin'i dolaştırdı. Hiç birisinden, hiçbir koşuldan şu andaki yeri kadar hoşnutsuzluk duymadı. Şu andaki yeri, ıslak zeminle, demirli beton kütlesinin altındaki ilk yeriydi çünkü. Yeniden oraya gelmişti. Bedeni, bilinci, duyarlılığı parça parçaydı. Parçalanan bedeninin bir bölümünü, ateşe yakınken kaybetmişti. Bedeninin bir bölümünü, uçuruma doğruyken kaybetmişti. Bedeninin bir bölümünü, suya doğruyken kaybetmişti. Geriye, birazcık et, birazcık kemik kalmıştı bedeninden. Bilinci, duyarlılığı da binbir parçaya bölünüp Harran'la Viyana, Viyana'yla Berlin arasında, bir kasırganın önünde sürüklenir gibi, savrulur gibi, darmadağın olmuştu. Böylesine azalmış bir insan olarak, kendisini nasıl toparlıyabilecekti?.. Nasıl bulabilecekti, yeniden varolabilme gücünü?.. Parçalanmış etleri henüz kokmaya başlamamıştı. Rendelenen, savrulan bilincinden arta kalan, henüz birşeyler düşünmesine, birşeyler anımsamasına yetebiliyordu gene de. Bedeni titredi. Bilinci, duyarlılığı, ustalaşmış bir körün bastonu gibi geçmişinde dolandı. O geceyi anımsadı. O günü anımsadı... O günü anımsayınca, buradan kurtuldu ansızın. Bir kuş oldu da, uçtu sanki...

Yılbaşı gecesi... Odasında düşünüyor... Masasının üzerinde açılmamış bir mektup var. Gönül yoldaşından bu sabah geldi. Bitmekte olan yılın son soluğu... Berlinliler bu geceyi havayi fişekleriyle, danslarla kutlarken, o bu mektubu yarı gece olurken açmak istiyor. Sevgilim, gönül yoldaşım, diye başlıyacak mektubu okumalı tane tane... Kurutma kağıdı gibi... Böylece, eskitilmiş yılla, yeni yıl bağlanmalı birbirine. Neler oldu şu bindokuzyüzseksenbirde?.. Ülkesinde, fırtına sonrasının durgunluğu... Amerika'nın nötron bombasından arkalanarak, dünyaya korku kürleri salması... Enver Sedat'ın kendi askerleri tarafından öldürülüşü... Ölüm nedeni: İnanamamak şoku... İnanamamak... Saatler ilerledikçe sabrı tükeniyor. Gönül yoldaşının yazdıklarını, yalnızlığına katmak istiyor.. Eminönü, Cağaloğlu, Maltepe'den, sevdiklerden söz etmiş olabilir... Böylece, o da gönül kanatlarıyla bir solukta İstanbul'da olabilir. Gönül yoldaşının mektubunu okuyunca, bir mektup da o yazacak. Sevgiden sonra, yalnızlıktan, şu canına tak eden yalnızlıktan söz edecek: «Duydum ki, şimdilerde yaşadığım yapıda, iki yaşlı insan yaşıyormuş... Yaşları Doksanın üzerinde... Çatı katında yaşadıkları söyleniyor. Bir gören bile var onları... Ne ya-

piyorlar acaba, bu yılbaşı gecesi?.. Biliyorlar mı, bu gecenin yılbaşı gecesi olduğunu?.. Çıksam mı onlara?.. Ama nasıl bulurum?.. Bindokuzyüzseksenbirde bir kez görünmüşler. İkisi birden ölmüş de, önce kokmuş, sonra da kuruyup kalmış olmasınlar?.. Üstüm mezarlık mı yoksa benim?.. Üstüm mezarlık mı, canım?.. Ah Viyana'dan sonra Berlin... İki hortlaklar kenti. Ne çok hortlaklar kenti var şu dünyada.»

Uzanıp alıyor mektubu. Saate bakıyor. Yarı geceye az kalmış. Karanlığa, kilise çanlarının haykırışına kalmadan, seksenbiri, uzaktan gelen bir sesle bitirmek istiyor. Açıyor zarfı. Okumadan bir sigara yakıyor. Bir yudum içki alıyor. Okuyor: «Canım gönül yoldaşım...» «Buyur,» diyor içinden. «Buyur.» «Son mektubumda da yazdığım gibi, benim yerim, senin yanındır. Yeter ki, gel de... Bir solukta yanındayım. Ah, bu bir soluk yok mu?.. Bu mektubu yazarken hesapladım: tam iki yıl, yirmi bir günüm var, yurtdışına yeniden çıkabilmem için... Asker gibi, hükümlü gibi, inan sayıyorum hergün. Bu mektup eline geçtiğinde, iki yıl, onsekiz gün kalmış olacak...» Gözleri yaşarıyor. Bir soluk çekiyor sigarasından. «İki gün önce, seninle tanıştığımız, ilk konuştuğumuz vapuru buldum. Karaoğlanoğlu'nu... Boğaz'a seferi varmış... İlk oturduğumuz yere çıktım. Sonra dolandım tüm vapuru. Görenler de, bu kadın acaba neyini kaybetti, demişlerdir. Ben seni kaybettim insanım, seni... Senin niyetine, okşadım tüm vapuru... Okşadım da, demirler oldu, yürek sıcaklığı... Bak güzelim, erkeğim, derim ki ben: gelsene hudududa...

Ben de bizim hududa gelirim. Bakarız birbirimize. Seni öyle özledim ki, uzaktan bile olsa, bir kez, birkaç dakikacık görmek istiyorum Oysa, ne acıdır ki, hiç kıpırdamadan, göğsunde çürümeye hazırım. Çürümekten vazgeçtim, yeter ki görebileyim, birkaç dakikacık. Demir parmaklıklar arkasında da olsa görelim birbirimizi. Ben sana ülkemizden, sen bana karşı huduttan el salla... Ama, geçme bize doğru. Bilmem nasıl söyliyeyim, benim iki yılım var, buradan çıkmaya, sense hiç gelmezsen daha iyi... Duyduğum aranıyormuşsun!..»

Işıklar, ışıklar yanıp sönüyor. Berlin'in tüm kilise çanları vurmaya başlıyor. Berlin kucaklaşırken yeni yıla, mektubu zarfa koyuyor, umutsuzluğu yenmiş, umudu çözümlemişcesine...

Yeni yılın ilk gününde çıkıyor sokağa. Bavullu elleri... Haberi ulaştırıyor kadınına... Görünmek, kendisi de, görmek istiyor kadınını... Uzaktan da olsa, bir kez de olsa, yüzünde aydınlık sular çağlayan kadınını görmek istiyor. Ellerini bile tutamıyacağını, doyasıya bakamıyacağını bile bile çıkıyor yola. Demirlerde, sevgisizlikte, yalnızlıkta yaşamasını sürdürebilmek için, onu bir kez görmek istiyor. Görüp kanını tutuşturmak, görüp yitirmekte olduğu umudun eteklerinde tazelenmek istiyor. Son ülkeyi bir uçtan bir uca geçerken, öylesine duygulanıyor, öylesine korkuyor ki, bir at, bir yarış atının yarıştan sonra çatlaması gibi, sevgiye yeniden göz değdirince, çatlayıp yığılacağını sanıyor.

«O çoktan gelmiştir» diyor gelirken. «Hudut-

tadır şimdi.» İki hudut arasındaki uzaklığı düşünüyor. Gözlerinin, onu bütünüyle görüp göremiyeceğini hesaplıyor. «Olsun,» diyor yeniden kendi kendine. «Ellerini tutamam, sarılamam. Ama onu, hiç olmazsa, ona benzer birisini görebilirim ya...» Sonra ansızın çırpınıyor. «Ona, kimseler benzemez,» diyor. «Ona olsa olsa sevgi benzer... Bizim sevgimiz gibi...» İniyor otobüsten. Yürüyor. Pek çok gözü olarak yürüyor. Birkaç gözü ayaklarında... Birkaç gözü ellerinde... Bütünü göz oluyor, tam hududa geldiğinde... Bağrışma...

«Heyy... Canım...»

«Heyyy... Şükür sağsın ya?.. İyisin ya?..»

«Seni gördüm iyi oldum,» diyor kadın.

Bakıyorlar birbirlerine. Sevginin özleminde, tüm sözcükler güçsüz, öksüz kalıyor.

«Demek iki yıl onsekiz gün kaldı yurtdışına çıkabilmen için? Mektubunda böyle yazmışsın...»

«Ah,» diyor kadın. «Şükürler olsun ki, iki gün daha eksildi onsekiz günden...»

Asker soruyor bu sıra.

«Girecek misin?»

O, bir askere, bir sevgiye bakıyor.

«Girmiyeceğim,» diyor. «Ama izin verirsen, birkaç adım daha atayım ona doğru...»

«Olmaz,» diyor asker. «Bir adım daha atarsan, bizden çıkmış olursun...»

«Hiç olmazsa, ellerini tutabilseydim...»

«Ne elleri?» diye soruyor asker.

Sevginin ellerini, diyeceği sıra vazgeçiyor o. Ellerini uzatıyorlar birbirlerine. Tutuşmuşlar gibi sallıyorlar havada. İki hudut arasında sal-

lanan dört el... İki hudut arasında, demirler arkasında birbirinin içine gömülmüş dört göz... Birbirine ışık gibi akan iki yürek...

«Eee, daha daha nasılsın?»

«Eee, sen daha daha nasılsın?»

«Özledim.»

«Çok, çok acı çekiyorum. Bir yanım ateş... Bir yanım su... Bir yanım uçurum...»

«Çekil git buradan,» diye çıkışıyor asker.

«Gideceğim,» diyor o. «Birazcık daha izin... Birazcık daha göreyim... O kadar uzun yoldan geldim ki...»

«Ah,» diyor kadın. «Şu hudutlar olmasa...»

«Bir yanım ateş... Bir yanım su... Bir yanım uçurum... Bir yanım?.. Sahi! . O son, o umutlu yanım!.»

Sonra kıpırdanıyor sevinçle... Ateşi, suyu, uçurumu, tüm zorbalıkları yenebileceğine inanmış, elini cebine götürüyor. Cebinden pasaportunu çıkarıyor. Sevgiye doğru yürüyor.

Kadın bağırıyor.

«Yapma!..»

O duymuyor hiç birşey... Pasaportunu uzatıyor. Hududun kapısı açılıyor. Hudutların kapıları açılıyor. Sevgiyle sarıldıklarında, kurtlar birbirlerine daha bir kuşkuyla bakıyor. Yılanlar yuvalarına sağılıyor. Amo, tüm kuşlar sevinçle havalanınca, pek çok insan, kuş olup uçmak istiyor...

ŞAHİNLER VADİSİ

Harran ovasının, durgun deniz gibi, uçsuz-bucaksızlığında sabah oluyordu. Bu sonbahar sabahında toprağın teni, henüz kurumamış yaşlı gözler gibiydi.

Avcı Gafur, topraktan yeşermişcesine duran evinin kapısını açtı. Saatlerden beri, çok uzaklardan beklediği dünya konuğunun, karşı tepelerin ardından gelmekte olduğunu görünce, sevindi. Dünya konuğuna gülümserken, oğlu Zeynel'e seslendi:

«Güneş doğuyor oğlum,» dedi. «Haydi, avcı avında gerek.»

Şahin avcısı Gafur ile oğlu Zeynel güneşin içine doğru yürüdüler. Aradıkları, kayalıklar, vadiler, yüksekçe yerlerdi. Kayalıklara ulaşabilmek için, uzunca bir süre yürümeleri gerekecekti. Çünkü, denizde, üstelik okyanuslar gibi denizlerin içinde ada neyse, bozkırlarda da, kayalık tepeler, vadiler böylesine ender, şaşırtıcı, olağanüstüydü.

İşte, Şahin denen, dünyamızda özgürlüğü, ekmekten, sudan daha çok önemsemiş olan biricik kuş da, bu kayalıkların yüksek tepelerinde tek başına yaşıyordu. Bildiği, sandığı şu yeryüzünde uçabilen, yürüyebilen, yüzebilen hayvanların içinde özgürlüğüne düşkün biricik hayvanın kendisi olduğuydu. Bundan ötürü,

tüm hayvanlardan, kendisini daha üstün görüyor, kayaların tepesinde, göğsünü öne verip oturduğunda, öteki hayvanlara, gerçek özgürlüğün tadına varamamış oldukları için acıyordu. Bu acıma duygusuyla böbürleneceğine, kendisine özgü soyluluğu, ağırbaşlılığa ulaşmış bir olgunlukta yaşıyordu. Ama, genç de şahinin imrendiği, dünyada yaşayan biricik yaratık, insandı. Şahin insanların yürümelerini, koşmalarını, konuşmalarını, hatta savaşmalarını hep, ama hep özgürlük adına yaptıklarını sanıp onları saygı ve sevgiyle uzaktan gözlüyordu.

Avlanacakları kayalığın eteklerine vardıklarında, Gafur, yılların usta alışkanlığıyla durdu:

«Oğlum Zeynel,» dedi. «Aylardır gelip gelip izlediğim beyaz şahin burada işte. İğneyi, ipliği aldın değil mi?»

«Aldım baba,» dedi Zeynel. «Cebimde işte...»

«Sen de, baban gibi dillere destan bir şahin avcısı olmak ister misin?»

«İsterim baba... Hem de çok isterim.»

«Öyleyse söyliyeceklerimi bir güzel dinle ve aklının bir köşesine yaz.»

Zeynel, babasının anlatacaklarını, yakınında olursa, daha iyi öğrenebileceğini sanıp atasının bedeni dibine, bir yavru kuşun, anasının kanatları altına sokulması gibi sokuldu. Zeynel, on, on iki yaşlarında, ince bacaklı, ince kollu kıvırcık saçlı bir bozkır çocuğuydu. Yüzünden, kentlerde yaşayan çocuklara göre daha çok güneş gelip geçmişti. Güneşle kardeşleşmiş yüzü, benek benekti.

Bir su sarnıcının ağzında durdular.

«Bak oğul,» dedi Gafur. «Şahini enine-boyuna tanıyabilirsen, kimi gerçekleri daha iyi anlarsın. Şahin evcil ava yaklaşmaz. Onun için, evcil olan ava saldırmak zulümdür soyuna. Aşağılanmadır. Utançtır, özgürlük adına. Bil bakalım, şimdi neden durduk sarnıcın ağzında?»

«Bilemem ki baba,» dedi Zeynel. «Öğret ki bilebilsin oğlun.»

«Sarnıcın dibinde serçeler, güvercinler yaşar,» dedi avcı Gafur. «Ev, insan nedir bilmeyen serçelerdir, güvercinlerdir bunlar. Dağlara, ovalara gönül düşürmüş kuşlardır yani. Haydi, in aşağıya bakalım.»

Zeynel, ince bacaklarıyla, sarnıcın çıkıntılı taşlarını yoklaya yoklaya suya doğru inmeye başladı. Aceleci kuşların kimileri, pırr, pırrr diye uçtular. Zeynel, çıplak ayakları suya deyince durdu. İnce, boylamasına çizgili gömleğiyle, göğsü arasındaki boşluğa, sarnıcın deliklerinde yuva kurmuş serçeleri, güvercinleri armut gibi toplayıp doldurmaya başladı. Bu sıra, boy boy yılanlar çevresinde halkalar çizerek kıpırdanıyorlardı.

«Baba, uy baba,» diye, aşağıdan yukarıya doğru bağırdı Zeynel. «Yılanlar sardı çevremi, bilesin...»

Gafur, bozkıra doğru gülümserken konuştu:

«Avımız şahindir,» dedi. «Şahin kuşu gibi yiğit olmalısın. Yılandan korkan, şahini hakedemez oğlum. Korkma... Korksan bile, korkunu belli etme. Şahin değilsin ya, korkmıyasın... Korkusuz insan olmaz. Ama hüner, belli etme-

mekte. Hele hele, şahine karşı belli etmemekte... Korku bulaşmış serçeyi, güvercini şahin anlar oğlum. Anlar da, korkuyu yaşayan insan adına, bir üzülür bir üzülür ki, onları görmemek, görüp kendisinden örnek almamaları için daha yüksek kayalıklara, vadilere doğru uçar. İster ki, insan utanmasın hiçbir şeyden..»

Az sonra Zeynel, göğsü serçelerle, güvercinlerle dolu çıktı yukarıya.

«Dediğin, dedik oldu baba,» dedi sevinçle. «Yılanların arasında, gül bahçesindeymiş gibi dolandım. Dolandım da, kuşları taşıdım, aşağıdan yukarıya.»

Babası, şekerle karılmış bir tokatçık attı Zeynel'e.

«Sen, babanın ekmeğini yerde bırakmıyacaksın oğlum,» dedi. «İsmin var olsun. İsmine Şahin eklensin...»

Gafur, bir kucak dolusu kuşların içinden en bıçkınını, şahine en yakışanını seçip avuçları arasına aldı. Sonra şahine, insanoğlunun yüzyıllarboyu kurduğu tuzağı hazırlamaya başladı. Balık ağına benzeyen dokuyu güvercinin kanatları arasına taktı. Bir kaç metre boyundaki ipi de, gökyüzünün boşluğuna serdi.

Kayalığın dibine vardılar. Bozkır sessizlikten çıldırdı çıldıracaktı. Yukarıya doğru tırmanmaya başladıklarında, Zeynel soluğunu tutmaya çalışarak sordu:

«Şahinin hüznünden, kahrından öldüğü doğru mudur baba?»

Altmışına ulaşmış Gafur, bilinmez bir acıyla başını salladı.

«Doğrudur oğlum,» dedi. «Şimdiki avcıları

bir ipe dizmeli, dizip kurşunlamalı. Eski avcılar, eğer şahinin bulunduğu yerlerde olsalar, önlerinde keklik sürüsü havalansa, yanıbaşlarında ceylan görünse, gene de tüfeklerini ateşlemezlerdi. Çünkü bilinir ki, sıkılan kurşun, başka av için olsa, hatta havaya sıkılan keyfi kurşun bile olsa, şahin haftasına varmaz, hüznünden ölür.»

«Nedenmiş baba?»

«Neden olacak oğlum, dedim ya, şahin, özgürlük konusunda, kendisine benzese benzese, insanoğlunun benzediğini sanıp vay şu insanoğluna deyip düşünürmüş günlerce. Ben ne ettim onlara, ne alıp veremiyeceğimiz var birbirimizle? Özgürlük tutkusuysa bende. Özgürlük tutkusuysa onlarda. Kardeş, arkadaş sayılmaz mıyız birbirimizle?.. Eee, bu kurşunun anlamı ne? Yoksa bilmeden, istemeden özgürlük adına, insanoğluna karşı bir kusur mu işledim acaba deyip kahrından, hüznünden bir kaya kovuğuna çekilirmiş. İnsanoğluyla terse düşmektense, ölüm yeğdir deyip ölüme terkedermiş kendisini. İnsanlar gibi yaşayamadımsa, şahinler gibi öleyim hiç olmazsa dermiş. Ölüm nazlanırsa, bu kez, uçsuz bucaksız ufuklarda özgürce uçmuş göğsüne, gagasını bir hançer gibi batıra çıkara intihar edermiş... Dur, kımıldama Zeynel!..»

Uzun bir süredir gözlenen ak şahin, kayalığın tepesindeydi. Gafur, tuzaklı güvercini havalandırdı. Güvercin havalanır havalanmaz, şahin de kıpırdandı. Yaklaşan avına saldırmaya hazırlanıyordu. Soyunun, kanındaki çağrışımına bağlı, saygılı olduğunu bir kez daha ka-

nıtlayabilmek içgüdüsüyle avına doğru saldırıya hazırlandı. Otuzüç tüylü kanatlarını gererek avıyla karşı karşıya gelecek biçimde uçmaya başladı. Yaşamı boyunca tüm avlarına hep, ama hep karşıdan, yüzyüze saldırmış şahin, uçarken yön değiştiren tuzaklı güvercini de karşıdan pençeliyebilmek için çabalıyordu. Böylesi, ender raslanan, soylu, ak şahinlerin aç kaldığı çok görülmüştü. Ama leş yemek ve ava arkadan kalleşçe saldırmak şahinlik kuralına aykırı olmasaydı, o açlık duygusu nedir bilmiyecek biricik uçan olurdu dünyamızda. İşte gene öyle yapıyor, görkemli görünüşlü gövdesini, havada uçuran kanatları açılıp kapandıkça, avının önüne geçmeye çalışıyordu. Geçip, usturayla balyoz gücünün birleştiği pençesini güvercine geçirdiğinde, bir kiloya bile varmayan ağırlığı altında, insanoğlunun önceden kurduğu tuzak ipinin ucundaki güvercinin ağırlığı, şahinin uçuşunu engellemişti. Bu ağırlık şahin kuşunun özgürlüğüne vurulmuş bir kelepçeydi artık. Kayalıklı gökyüzünde çırpınarak dolanmaya başladı. Gafur buyruğunu acılı bir sesle oğluna ulaştırdı:

«İğne-ipliği hazırla...»

Gafur, günlerden beri izlediği ak şahinin az sonra elleri arasında olacağını anlamıştı. Sesinin sevinçsiz oluşuna şaşmamıştı Gafur... Şahinin, avlandığı an, ona her zaman hüzün vermişti çünkü. O biliyordu ki, şahin istese, böylesi tuzaklardan kolaylıkla kurtulabilirdi. Öteki hayvanlar gibi, leş yememekte direnmese, insanoğlunun, kendisine bu oyunu oynamıyacakları inancını hâlâ sürdürüp kendisini gök-

yüzünün özgürlüğünden, yeryüzünün tutsaklığına, intihar etmek amacıyla atmasa, şahini, kim, kim yakalayabilirdi?..

Şahin yoruluyordu. Bir o yana bir bu yana uçuyor ve kaçınılmaz sonuna doğru yaklaşıyordu. Aşağıda baba-oğul onu izliyor, yere düşeceği anı bir çift çırpınan yürekle izliyorlardı. Şahin bir, pençesine geçmiş ağın öteki ucunda sallanan güvercine, bir kapkara, ama gölgeler düşmüş ışıklı bakışlarıyla, çevresine bakıyordu. Özgürlüğünü, şu yaşamının, yemekten, içmekten, sevişmekten daha önemli, daha kutsal olan özgürlüğünü kaybetti, kaybedecekti... Özgürlüğünü kaybetmemesi tek bir kararına bağlıydı: Uçmasına engel olan avını yemesi gerekiyordu. Dünyadaki tüm yaratıklar için bundan daha kolay, daha doğal hiçbir karar olamazdı oysa... Ama şahin için, eğer avı bir leş olmuşsa, ona saldırmak, soyu adına bağışlanamıyacak ihanetlerin en büyüğüydü. Bu duruma düşürülmüş öteki şahinler gibi, soyuna ihanet etmektense, ölümü yeğleyip leşlerin kirlettiği toprağa düştü. Böylesi düşüş, yıllardan beri yaşamını uçsuz- bucaksız enginliklerde, alabildiğine sarp kayalıklarda sürdürmeye alışmış bir şahin için, ilk yenilgiydi.

Kanatları, gövdesi toprağa değip acı yenilgiyi tadar tatmaz, pençesine bağlı leşiyle birlikte yeniden gökyüzüne doğru uçmak için çırpındı. Ama çok geçti... Özgürlük tutkusuyla, bu tutkunun geliştirdiği soyluluk, insanoğlunun elleri arasındaydı artık. Gafur, abasını çıkarıp çırpınan şahinin üstüne attı. Şahin abanın altında, başına bu çorabı örenin kim, ne oldu-

ğunu bilmiyordu henüz. Onun bildiği, salt özgürlüğünün bir yıldız gibi gökyüzünün sonsuzluğundan kayıp bozkırın taşlı-toprakli katılığına düşmüş olmasıydı. Gerçeğin bu kadarı bile şahini, abanın altında çıldırtırken, onu henüz bilemediği, bildiği anda da, göğsünü gagasıyla parçalıyarak yaşamına son verme girişimi bekliyordu. Şahin bunu yapmaktan kaçınacak bir dünya uçanı değildi. İşte, bu nedenle de, insanoğlu, insan olalı, utanma duygusu nedir bildi bileli, biricik utandığı tutsak, şahindi. Özgürlük simgesi şahinden, insanı gizliyebilmek için baba-oğul o kara gözlerini iğneiplikle diktiler. Böylece şahinin yeryüzüne bakan dillere destan gözleri, özgürlüğe kapatılmış oldu. Bu kapanan gözler, bir gerçeği de şahinden gizleyebiliyordu. Bu gerçek: kendisini kimin tuzağa düşürüp tutsak edildiğinin henüz bilinmemesinin gerçeğiydi. Şahinin gönlünde, insana karşı duyduğu sevgi ve saygının tazeliği korunurken, baba-oğul bu kez onu, bir bebek gibi, kanatları örselenmesin diye kundakladılar.

Şahin, avcı Gafur'un kolları arasına düşünce, yeniden çırpınmaya başladı. Çırpınışın nedeni, şahinin, insan kokusunu almış olmasıydı...

Köye girileceği sıra Gafur, kucağındaki şahin kundağını oğluna verdi:

«Şahinimizi sen taşı,» dedi. «Dünyanın en küçük şahin avcısı Zeynel'dir densin, densin de dostumuz düşmanımız bir durup baksın. Bu da, benden sana bir baba armağanı olsun oğlum.»

O dağlara, ovalara, gökyüzüne sığmaz şahin, şimdi sıska kollu, sıska bacaklı Zeynel'in kucağındaydı. Köye girip evlerine vardıklarında, Gafur soyunun ününe, ünlerin en aşılmazı çoktan katılmıştı.

İki canlı Zemzem, av dönüşünün başarısıyla sanki bir orduya sahipmişcesine sevinçten uçuyor, uçup böbürleniyordu. Karnındaki yeni geleceğin kısmetine, şahinin satım parasını çoktan eklemişti o.

Şahini, odalarının bir bölümünde, önceden hazırlanmış, içi insan elli kayalıklı, demir kafesin bir ucuna yatırıp kundağından çözdüler. Gözleri dikili şahin utancından ölü gibi kala-kaldı kafesinde...

Şahin avcısı için avlamaktan çok, avlananı insana alıştırmak önemliydi. Gafur, demir parmaklıkların önünde oturdu. Oğlu Zeynel'i de dizi dibine aldı.

«İşimizin zoru bundan sonradır,» dedi.

Zeynel, babasının ağzı içinde yaşıyor gibiydi.

«Nedenmiş?» diye sordu.

«Sabırsız olunursa, şahin öldürür kendisini,» dedi. «Onu koltuklamak gerekir. Hem bu, şahin gibi bir kuşun da hakkıdır hani...»

«Haydi öyleyse baba, başla... Yemliyelim mi onu?»

«Tavuk mu o, oğlum?.. Gııdı gııdı, denip yemlensin... Aklını başına topla. Sahi, işin zoru gene sana düşecek bilesin.»

«Başım gözüm üstüne. Ne yer, ne içerse, söyle Allehisen.»

«Güvercin ister... Eehh, serçe de olur...

Ama bilmelisin artık, dağ-taş, gökyüzü sevdalısı olmalı bu kuşlar... Yüreğini serin tut loo... Korkma... O yılanlı sarnıçlardan toplayıp getirmelisin... Günde bir tane yeter ona. Ama acelemiz yoktur, oğlum. Bir kaç gün, yemez, içmez şahinimiz. Küskündür, şaşkın gibidir o şimdi. Gözü, yemeğe, içmeğe toktur. Toktur ya, özgürce uçmaya özlemi vardır şimdiden...»

«Gözü toktur dedin de baba, gözünün iplikleri ne zaman kesilecek?»

«Kokumuza alışınca, sözlerimize inanınca oğlum. Bir gün mü, bir hafta mı bilinmez.»

Bu sıra, şahin yerden yere vurdu kendisini. Kafesin içinde bir o yana, bir bu yana sıçradı. Her sıçrayışı, kaybettiği özgürlüğünü anımsattı ona. İnledi. Yaralı bir bebek gibi sesler çıkardı.

Gafur, kafesin demirlerine bir iyice yaklaştı. Sesini yükselterek, şahinle, şahin duyan, düşünen, anlayan bir insanmışcasına konuşmaya başladı:

«Evime hoş geldin şahinim,» dedi. «Unutma, hiçbir zaman unutma şahinim, sen benim tutsağım değil, bugüne kadar ağırladığım en değerli konuklarımdan kat be kat daha değerlisindir. Oğlum Zeynel, doğacak olanım seni yakından tanımak istediler. Zeynel, ben de şahinimiz gibi olacağım, der. İzin verir misin, olsun mu senin gibi şahinim?.. Esirgeme ondan bu yakınlığını... Gözleri seninki gibi, özgürlük tutkusu seninki gibi, avına karşı yiğitçe davranması seninki gibi olsun mu? Öğret bize, yakından öğret bize, ademoğluna özgürlüğün paha biçilmezliğini... Biz arkadaşların, dostla-

rın, kardeşlerin unuttuk özgürlüğü... Gözlerin neden kapalı senin?.. Aç o kara, ama beyaz, bembeyaz ışık saçan gözlerini. Aç da, insanlar göz nedir, ne değildir bilsinler. Seninki büyük göz değil. Büyük göz inekte de var... Büyük gözler insanlarda da var... Seninkisi hem büyük, hem anlamlı şahinim... Aç da, görenler utansınlar, açık gözlerinden. Ama şahinim, sen utandırmak için gelmedin dünyamıza. Sen özendirmek için geldin, yalan mı söyler, seninle dost olmak isteyen bu garip, bu zavallı, bu biçare kardeşin Gafur?.»

Şahin küçük bir sıçrayışla, kendi kayalıkları gibi sandığı kayalığa kondu. Kapalı gözlerinin gerisinde yaşadığı karanlığıyla inledi bir kaç kez. Göz kapaklarını yırtarcasına aralamak istedi. Belki de insana inanmaya başlamıştı.

«Gözlerinin düğümünü çözelim mi baba?» diye sordu Zeynel.

Gafur, elinin birisini oğlunun başı üzerine koydu.

«Sen ne dersin, ne demezsin?» dedi. «Uzatırsak elimizi, parçalar atar şahin. Hele bir kaç gün geçsin. Alışsın kokumuza, inansın sözlerimize... Anana de de, yataklarımızı yapsın hele... Bugünlük bu kadar yeter...»

Zeynel, anasına gitti. Gafur, fısıltılı bir sesle biraz daha konuştu şahinle...

«İzin verirsen uyuyalım,» dedi. «Töremizde, konuk uyumadan ev sahibi uyumaz... Haydi uyu, benim soylu konuğum... Göreceksin, birlikte ne güzel günlerimiz olacak. Sana tarihimizi anlatacağım. Sana, yüzyıllar boyu aynı yazgıyı paylaştığımızı, ama bizim sonumuzun

neden iyi gelmediğini sorup akıllar danışacağım. Hem sana, şahinlere inanmış, güvenmiş birisi olarak yemin ederim ki, eğer dostluğunu benim gibi zavallı bir ademoğluyla paylaşmak istemezsen, geldiğin yerlere salarım seni. Senin gibi soylu bir şahin ağlatmak istemez arkadaşını değil mi? Ağlatma konuklar konuğu, şahinler şahini, ağlatma, hırpalama beni...»

Kafesin önünden kalktığında, Gafur ağlıyordu. Hıçkırıklarını şahin duyduğunda, belki o da kapalı gözlerinin gerisinde ağlıyordu... O gece Harran'da, insan kuşa, kuş insana darmadağın olmuş bir sonbahar gecesi yaşandı...

Şahin, günler boyu başına gelenlere bir anlam veremedi. O, dağları, ovaları, denizler gibi uçsuz bucaksız gökyüzü boşluğunu çok iyi tanıyordu. Ama insanla ilk kez böylesine yakın olmuştu. Onun sesi, onun anlattıkları, nasıl da tıpatıp kendisi gibiydi. Acaba şahin kanatlı bir insan mıydı? Acaba insan kanatları koparılmış bir şahin miydi? İşte, şahinin çözemediği giz buydu. Gafur, gerçekten onunla dostluk kurmak isteyen, gerçekten özgürlük tutkusuyla yanıp tutuşan birisi miydi? Eğer, Gafur'un söyledikleri doğruysa, neden şahinler gibi uçamıyordu? İnsanın tarihiyle, şahinlerin tutkusu nasıl birleşebiliyordu, böyle böyle...

Dördüncü günün sabahı olduğunda, Zeynel, şahin olmaya öylesine yakındı ki, kafesin demir kapısını açıp içeriye girebilir, şahini özbeöz kardeşiymiş gibi kucağına alıp birlikte uçabilirlerdi bile...

Şahinde de böylesi duygular filiz vermişti.

Şu insan, şu uçamıyan, ama uçanlarla yürek yarıştıran, özgürlük tazeleyen insan, olsa olsa şahinler soyundan olmalıydı. Öyleyse, özgürlüğün aydınlık yüzüne doğru önce göz kapakları, sonra demir kapılar açılmalıydı. Açılıp kendisiyle insanoğlu kucaklaşmalıydı.

Gafur, kafesin demir kapısını açtı. Şahin içgüdüsel bir çırpınışla sese doğru kanat çırptı. Yağ gibi kaygan, çelik gibi sert kanatları söndüğünde, şahinin göğsü, onurla değil, korkuyla kabarıyordu.

Gafur, kafese zamansız el uzattığını anlayınca, açık kapıdan, şahine, insanı yeniden sevdirmeye, ürkek, ama inançla soluyan, kabaran göğsünü taşıyan ayakları dibinde onu dostluğa, destanlar okuyarak çağırdı:

«Sevgili konuğumuz şahinim... Sen, bizden eskisindir şu dünyada... Niyetim tarihi sıralamak değil, özgürlük tarihindeki benzerliklerimizi, bağışlarsan kardeşini, dile getirmektir. Bilirsin, Kuzey Afrika'da Ben-i Hilal ile Ben-i Kleb diye iki büyük göçer kabile yaşardı. Ben-i Hilalilerle Ben-i Klebliler arasında sürekli savaşlar olurdu. Ben-i Hilalilerin başında Ebu Zeyd, Beni Klebliilerin başında da Kleb vardı. Bir gün, tutuştukları savaşta, Kleb, Ben-i Hilalilerin başı Ebu Zeyd'in yeğeni Ceses'i öldürdü... Ceses ölmeden önce kanıyla kayaya, beni Kleb öldürdü, diye yazdı. Ve şahinim, bildiğin gibi, yaşlı Ebu Zeyd'in oğlu Zir büyüdü. Nasıl ki, tüm kuşlar senden korkarlarsa, tüm insanlar da Zir'den tir tir titrerlerdi. Amcasının oğlu Ceses'in öcünü almasını, Zir'den istediler. Ama önce, aslanlar vadisine gidip av-

lanmasını söylediler. Sen şahinim, nasıl çok yücelerde uçarsan ve hiçbir kanatlının uçamıyacağı yerlerde, korkunç vadilerde avlanır ve doruklarda yersen, Zir de senden örnek alıp tek başına aslanlar vadisine gitti. Erkek aslanı öldürüp derisini suyla doldurdu. Sonra dişisine yükledi. Kabilesine döndü. Şahinim, sen nasıl ki düşmanlarının yüreğine korku salmışsan, Zir de düşmanı Kleb'in yüreğine, seninkiyle ölçülemezse bile, gene de korkular saldı. Ve bir gün Ben-i Hilal kabilesi yıllardır, onu karanlıkta yaşatan Kleb'ten öcünü alabilmek için çölden, yeşil Tunus saraylarına yürüdü. Geceleri ışıkları yaktılar. Ben-i Kleb'in nöbetçileri bir gece baktılar ki, karşı tepelerde binlerce ışık yanmaktadır. Ve Kleb'i uyandırdılar. Sanki karşıda, gecenin karanlığında, bütün yıldızlar gökyüzünden yere saçılmış gibiydi. Şahinim, şahinimiz, bu ışıklarda çakmak çakmak yanan Zir'in gözleri, tıpa tıp senin gözlerin gibi dehşetli ve güzeldi... Evet, senin gözlerin gibi...»

Destanın tam burasında şahin, insana ılınmış, inanmış olduğunu belli etmeye başladı. Gözkapaklarını gerdi. Gafur'un beklediği an da, bu andı işte. Korkusuzca kollarını uzattı. Şahin ürkmüyordu. Ürkeceğine, inanılmaz bir sokuluştaydı. Günlerden beri gözlerini kapatan düğüm çözüldüğünde, siyah bir ışık, kafesi aydınlattı.

Gafur ile şahin ilk kez bu denli yakından birbirlerini görüp bakıştılar. Gafur pek çok şahin görmüştü ama, böylesini ilk kez görüyordu. Gözleri, duruşu, göğsü, kanatları, kanatlarının,

göğsünün tüyleri inanılmaz güzellikteydi. Şahin için durum daha da başkaydı. O yerde yaşayan insanı hiç, ama hiç böylesine yakından görmemişti. Sanki Gafur, hâlâ yaşayan, şu anda karşısında, kendisini dostluğa, arkadaşlığa çağıran masal kahramanı Zir'di... Gafur'da yaşayan Zir'e, sevgisini belli etmek istercesine, yüksekçe bir yere konduğunda, göğsünü öne verdi. Masalın sürmesini istiyordu anlaşılan... Gafur, bu fırsatı kaçırmadı:

«İşte böyle şahinimiz,» dedi. «Bu savaşta Ben-i Hilal, Kleb'in kabilesini yendi ve Zir, Kleb'i öldürdü...»

Şahin, Zir ismini duyunca çığlıklar atıp sevincini bozkıra kattı. Gafur bu sıra yan odaya seslendi:

«Hanım, Zeynel koşup gelin.»

Ana-oğul geldiler. Gafur önce oğlunun saçlarını, sonra ikicanlı karısının karnını okşadı.

«Bak, gör şahinimiz,» dedi. «Zeynel oğlumdur. Senin gibi olmaya can atan oğlum... Bir de yeni gelenimiz var... Gelenimizin ismi Zir olsun mu?»

Şahin aynı sesi çıkarıp kanat çırptı. Zeynel sevincinden uçacaktı.

«Konuşmayın, çıt çıkarmayın,» dedi Gafur. «Destanın sonunu bekleyebilir şahinimiz. Hem Zeynel, haydi koş, git sen... Güvercin, serçe yakalayıp getir şahinimize. Barıştı bizimle. Yer, içer artık...»

Zeynel, yelden hızlı oldu.

«Fakat konuğumuz şahin, Zir tıpkı senin gibi gururlanmadı. Nasıl ki sen, yüksek doruklarda derin düşüncelere dalarsan, o da düşün-

celere daldı. Kleb'le aralarındaki düşmanlığı körükleyenin Berdevil olduğunu anladı. Sen nasıl ki, leş yiyen akbabaları sevmezsen, o da Berdevil'in peşine düştü. Yolda önüne bir canavar çıktı. O, canavarın en zayıf yerinin saçları olduğunu biliyordu. Ama o senin gibi mert bir savaşçıydı, şahinim. Canavarı hileyle öldürmeye yanaşmazdı. Karşıdan, şahinler gibi saldırdı ve öldürdü onu. Canavarın sakalına takılı anahtarlarla, tutukevlerinin kapılarını açıp tutsak halkı özgürlüğe kavuşturdu. Sonra, nasıl sen bir vuruşta avının kafasını koparırsan, Zir de Berdevil'in kafasını koparıp heybesine koydu. Ve elini onun kanına batırıp Dara şehrinin kapısına bir mühür gibi vurdu. Vurdu da, çöllere doğru süzülüp gitti... Şahinim, sen her çağda yaşayan bir Zir'sin... Sen evimizde konuk olduğun zaman, Zir'in kahramanlık destanları bir fırtına gibi esip geçer ve senin her çığlığında onun kükremesini duyarız. Sen, çocuklarımızın, eğer kabul edersen, cengaver arkadaşısın. Onlar sana baktıkça, cesareti, mertliği özgürlüğü ve yalnız başlarına da kalsalar, onurlu yaşamayı öğreneceklerdir... Esirgeme bizden, bizimle kalmayı, bize katılmayı şahinimiz...»

Gafur yorgun düştü. Üstelik, şahin kendisine, yani insana inanmışken yorgun düştü. Eli, kolu kilitlenmiş gibiydi. Gafur'un yorgunluğu, kilitliliği nedendi acaba? Yoksa şahini kıskanmış mıydı? Şahinler hâlâ içtenliklerini, doğallıklarını korurlarken, insanoğlu çağımızda, çağlar öncesi kahramanlık destanlarını, özgürlük tutkularını, değil bir hayvan gibi dinleyen, bir

insan gibi anlatan olduklarına karşın, etkilenen değil de, nasıl, nasıl oluyordu da, etkileyen olabiliyorlardı?..

Gafur yorgun da düşse, insan olmasına karşın, bir hayvanın önünde utanıp yerin dibine de geçse, kendisini toparlayıp çoluk - çocuğunun ekmek parası olan şahini kendisine bağlamayı sürdürmeliydi. Onu, yılların kazandırdığı hünerle yakalamış, gene yılların kazandırdığı hünerle, insanın özgürlük tutkusunda şahinle birleştiklerine inandırarak, dağlardan, gökyüzünden şu dört duvar arasındaki demir kafeste, gönüllü bir tutsak durumuna getirebilmişti.

Şimdi sıra, bu gönüllü tutsağı omuzuna kondurup şahinleşmiş başarısını insanların arasında dolaştırmaya gelmişti. Gelmişti ya, şahin avcılığında harcanmış emeklerin uçup gidebileceği an da bu andı işte...

Gafur yerinden kalktı. Bozkırla bakışan kapıyı, pencereyi sonuna kadar açtı. Bu sıra kucağı serçe, güvercin dolu, gelmekte olan Zeynel'i gördü. Kapı önüne çıkıp oğlunu karşıladı.

«Şahine görünmeden yan odaya geç,» dedi.

«İstediklerini getirdim ama, baba,» dedi Zeynel.

«İyi oğlum... Dedim ya, yan odaya geç gene de... Şahin, ya uçup gidecek, ya da konuğumuz olarak kalacak. Onun karar anıdır bu. Yiyeceğini verdikten sonra, yapamayız bunu. Anlaşılmaz, bizi istediği için mi kaldı, yoksa sunduğumuz yiyeceğe borcunu ödemek için mi?»

«Olur baba,» dedi Zeynel. «Nasıl istersen...»

Gafur dönüp geldi.

«Bak şahinimiz,» dedi, korkarak. «Dağlar, ovalar seni bekler... Uçup gitmek istersen, işte kapı, işte pencere... Seni tutan yok... Dedim ya, sen bizim en değerli konuğumuzsun. Tutsağımız değil, kardeşimizsin, arkadaşımızsın. İster kalırsın, başımız gözümüz üstünde, ister uçup gidersin, dilediğin yerlere...»

Şahin birkaç boy sıçradı. Gelip kafesin kapısı önüne kondu. Sonra bir ufuğa, şu özgürlüğü haykıran ufuğa, bir kendisine dostluk, kardeşlik çağrısında bulunan insana baktı. Kanatlarını gerip havalandı. Uçup gidebilirdi. Uçtu. Kapının ağzında durdu. İşte, özgürlüğe ayakları, kanatları dokunmuştu. O kara gözleriyle uzaklara baktı. Anasını, babasını, kardeşlerini, arkadaşlarını, gönüllüsünü, belki de yavrusunu düşündü. Gözleri ıslandı. Bebekler gibi ses çıkardı. İnledi coştu. Ağlıyordu anlaşılan. Belki de, soyundan ayrıldığı, insanı seçtiği, insana güvenmişliğin hüznü vardı bu ıslaklıkta. Uçup çıktı dışarıya. Gafur'un yüreği yağ gibi eriyip aktı canına. Uçup gitmedi ama ak şahin. Evin, köyün, özgürlüğün çevresinde birkaç kez dolandı. Dolanıp dağlara, ovalara, gökyüzüne sığmaz şahin, kanatlarına dağları, ovaları, gökyüzünü de yüklemiş olarak evin kapısından süzülüp Gafur'un omuzuna kondu. Yıllardır birbirlerinden ayrı, birbirlerini arayan, bekleyen iki kardeşin özlemiyle, içtenliğiyle kondu. Şimdi ağlamak sırası Gafur'a gelmişti. Bu gözyaşlarında da, başarıyla hilenin uzlaşmaz hüznü vardı. Gafur bağırdı:

«Oğlum Zeynel, çabuk gel. Şahin bizimle kalmayı kabul etti.»

Zeynel koşarak geldi. Gafur kolunun birisini uzattı. Şahin, omuzdan sıçrayıp kurşun karışımı pençeleriyle, uzanan kola kondu.

Şahini, bir gözünden baba, bir gözünden de oğul öptüğünde, bozkırda uzun bir günün akşamı oluyordu...

Güzel haber bir öğle üzeri, kahvede alındı: Zemzem, dünyaya bir oğlan çocuğu kavuşturmuştu. Şahin, Gafur'un omuzundaydı. Ak tüyleri, kara gözleri Harran güneşinin altında bile, karanlık gecelerin yıldızları gibi parlıyordu. Gafur bu güzel habere sevineceğine, yüzü, anlaşılmaz acıların çizgileriyle dolup taştı. Ayağa kalktı. Gidiciydi Gafur. Birkaç günden beri şahiniyle sanki omuzunda bir kuş değil de, dünyayı dolaştırıyormuş gibi yürüyen Gafur, şimdi bambaşka bir Gafur oluvermişti. Acısını evin kapısına kadar taşıdı. Eşikliğe oturdu. İçeriye girmek istemiyordu. Oysa yeni doğanın çığlıkları, babasını çağırıyor gibiydi.

Kundaklanmış oğlunu kucağına bıraktıklarında, Gafur, yeni gelenin yüzünü tanımak yerine, başını yukarıya kaldırıp şahine doğru baktı. Şahinle gözgöze geldiklerinde, insanla kuş arasında hüzünlü bir an yaşandı. Gafur ilk kez güçsüz, zavallı, sevinçle sevinçsizliği birbirine karıştırır olmuştu. Durumunu ihtiyarlamış olduğuna yorumladı. Kendi kendine sızlandı: «Heyvağ Gafur,» dedi. «Korkarım bu kuştan kopamıyacaksın. Kolu-kanadı kırılmış kuş şimdi sen oldun. Şunca yılın avcısına böy-

le mi olmak yakışır looo?» Oğlunun yüzüne uzun uzun baktı. Neden, neden bu bozkır güneşiyle ilk kez raslaşan yüzle, yılların bozkırında solmuş dudaklar öpüşüp birbirlerine can aktarmıyorlardı? Üstelik, bu karılmaya Gafur'un hevessiz oluşu, daha da şaşılası değil miydi? Gafur eğilip oğlunu öptüğünde, şahin sıçradı omuzdan. Gidip bir ses boyu öteye kondu.

Parmaklanmış bir tas balın kapanması gibi, Zemzem'in boşalmış karnı da birbirine kavuşurken, içerden dışarıya seslendi:

«İşte, sana gene oğlan doğurdum Gafur... Aferin mi bana?..»

Gafur sesini çıkarmadı. Zemzem yeniden konuştu:

«İsmi de hazır, kısmeti de hazır... Allah yoksulluğumuza acıdı.»

Sanki bu sözler üzerine şahin, durduğu yerden sıçrayıp Gafur'un yüreğine konmuştu. Şahin denen kuşun, yürekte kanat çırpması, Gafur'un ilk kez başına geliyordu. O, Zemzem'in söylediklerinin ne anlama geldiğini çok iyi anlamıştı. Çocuğa, Şahin ismi verilecekti. Kısmeti de, şahinin satılması demekti. Gafur'un gönlü şahinin, bu ak şahinin satılmasına nasıl razı olabliirdi? Şahini satmaktansa, kendi elleriyle çocuğunu şahinin kanatlarına yükleyip ikisini birden gökyüzüne salabilirdi. Şahin başkalarının olmaktansa, çocuğu şahinin olsundu. Çünkü o inanıyordu ki, bu ak şahini hiçbir insan hakedemezdi şu dünyada. Ama, oğlunu şahin besleyebilir, onu, henüz insanoğullarının tadamadıkları özgürlük duygusunun paha biçilmez coşkunluğuyla, içtenliğiyle dağlardan

dağlara, ovalardan ovalara, denizlerden denizlere uçurabilirdi. Böylece, insanın karşılanışı, konuk edilişi, kimbilir, Şahinler Vadisinde nasıl sevinç çığlıklarına neden olurdu? Gafur, buna inanmış baktı şahine. Şahin bunu anlamış, önce gelip omuzuna, sonra uçup bebenin karnı üzerine kondu.

«Şahinler,» diye bağırdı Gafur.

Çocuğun ismi böylece konmuştu. Bunu duyan Zemzem seslendi:

«Çok tazedir, üşümesin Şahinimiz. Getirsen...»

Gafur iki Şahinle girdi odaya. Birisini anasının kucağına bıraktı. Birisini kendi koluna kondurup bozkıra çıktı...

Gecenin dar bir saatinde, Gafur'un evi önünde atlar kişnedi. Kişneyen atların solukları şahinin kanatlarında dolaştı. Gafur kapıyı açtığında, Ağa'nın iki adamıyla karşılaştı. Şahinli odaya girip oturduklarında, konuklardan yaşlı olanı, konuşulacakların düğümünü çözdü:

«Bilirsin Gafur,» dedi. «Ağamız uzun konuşmayı sevmez. Yani Ağamızın tek dilliliğini unutmayasın.»

Gafur'un yüreği ağzına geldi. Her şey apaçık ortadaydı. Gene de anlamamış gibi davrandı:

«Buyursun Ağamız, buyursun,» dedi.

«Dileği, ak şahin üzerinedir. Duymuş ki, böylesi bir şahin konuğundur. Onu ister sözün kısası...»

Gafur bağdaşını tazeledi Sıkıntıdan alnı terledi terliyecekti

«Bilmem ki,» dedi yutkunarak «Bilmem ki... Şahin üzerine gece vakti konuşmak uğursuzluk getirir. Gün torbaya girmedi ya...»

«Yarın, en geç yarın obasıyla hesaba oturacakmış!» dedi sözü alan adam «Ağamız obası önüne şahinle, bu ak şahinle çıkmak ister. Şahin onurumu, gücümü süslesin, der...»

Gafur ayağa kalktı. Uçan, konan bir hazineymiş gibi şahine baktı. Çoluk çocuğunun yiyeceğine bile şahini katamayan Gafur, şimdi büyük bir yerden zorlanıyordu. Olur dese bir türlü, olmaz dese bir türlüydü.

Oturduğunda, ellerini ovuşturarak sızlandı:

«Ağamıza benden selam söyleyin,» dedi. «Dileğine boynum kıldan incedir. İncedir ya, şahin dediğin de, bir at, bir kuzu, bir köpek, bir çocuk değil ki, önünüze katıp götüresiniz. Hele kendi gelsin şahinin ayağına. Gelip sevdirsin, alıştırsın, inandırsın kendisini, isteğine... Bunu bilmez değildir ya...»

«Vaaa,» diye çıkıştı öteki konuk. «Ağamız şimdi ne der, ne demez. Alıp götürsek iyi olur şahini, bilirsin öfkesini...»

«Öfkesine can kurban,» dedi, Gafur. «İstediği ben olsam, yeni doğanımın canı bile olsa, düşünmezdim kıl kadar... Ama, kendisi gelmeden veremem şahini... Yer yerinden oynasa veremem...»

Az sonra gelenlerin öfkesi, atların ayaklarına geçince, bozkır nal sesleriyle dolup taştı...

Atlılar Ağanın önünde diz çöküp buyruğunun ters çevrildiğini söylediklerinde, Ağa iki elini birbirine vurup bağırdı:

«Aferin ki, bin aferin Gafur'a,» dedi. «De-

mek, yaman bir şahindir konuğu. Duyduklarım doğrudur, elifi elifine doğrudur... Atımı hazırlayın!..»

Ağanın öfkeleneceğini bekleyenler, şaşırıp kaldı. Ağa buyruğunu bu kez daha da yükseltti:

«Duymadınız mı, atım hazırlansın!..»

Gelenler gitti. Ağa, yan odaya sevinç dolu adımlarla yürüdü. Sırtından ceketini, gömleğini çıkarırken gülümsüyordu. Şahinlerinden birisini uzanıp aldı. İnanmaktan yorulmuş, şaşırmış benekli şahin kıpırtısız duruyordu. Kanatlarını açıp altındaki ince tüylerde parmaklarını dolaştırdı. Sonra bu kokuyu, bu şahin kokusunu kendi koltuk altına, kendi göğsüne sürdü. Kanatları kapatmadan da, yumuşacık tüylerden birisini koparıp aldı. Yeniden giyindi. Ceketinin üst cebine, kopardığı bu tüyü taktı.

Şahin kokusuyla kokulanmış Ağa, bozkır yeli, kokusunu alıp götürmesin diye, atı mahmuzlamıyordu.

Karanlıkta kaybolmuş şahin avcısının evi önünde Ağa attan inmeden, korkunun pususunda bekleyen Gafur, kapısını açtı. Ağa, eşiklikten adımını atar atmaz da, gaz lambasına ışık sürüldü.

Ağa odaya girdiğinde, şahin kara gözleriyle kardeşleri gibi kokan, kardeşlerinden birisinin tüyünü taşıyan Ağaya baktı. Yerinden sıçradı. Kanatlanıp Gafur'un omuzuna kondu. Onurla, kıvançla bakıyordu çevresine. Kuşkusuz onurlanmasının, kıvançlanmasının nedeni, yeni gelenin de şahini olduğunu sezinlemiş olmasıydı.

Gafur, Ağasına şahinli omuzuyla eğilip bir keçe serdi. Sonra el-pençe durup konuştu:

«Evime şeref verdin Ağamız,» dedi. «Bağışla beni... Ağam, şahin nedir, ne değildir bilir, bilirse gelir, bilmezse öldürür beni, dedim...»

Ağa, Gafur'u dinlemiyordu. Onun çukura kaçmış gözleri, şahine güllenmişti bile...

«Anlattıkları, övdükleri kadar varmış,» dedi. «Şımarmayasın Gafur, böylesi şahinin bir eşi daha yoktur dünyamızda... Yoktur... Söyle ne istersin? Otur, otur...»

Gafur, Ağanın ayakucuna oturdu.

«Ben yoksul bir kulum,» dedi. «Şahinle Ağa arasına girmek ne haddime...»

Ağa, şahinin yanında, şahinin yüzüne karşı, paradan söz açtığına hemen pişman oldu.

«Doğru söylersin Gafur,» dedi. «Şahin ne isterse o olur... Ben bir ağayım ya, benim istememle bile olmaz... Şahin isterse, bu soylu, bu insanoğlunun kardeşi, benim konuğum olur... Onu en baş köşelerde ağırlarım...»

Ağa, şahin kuşunun güzel sözlerle övülmesinin kaçınılmaz olduğunu önceden biliyordu. Ömrü boyunca, kaç kez şahini olmuşsa, o kadar da ağalığını ayaklar altına düşürmüştü...

«Evime, evime değil, evimize şeref vereceksin şahin,» dedi. «Tüm kapılarım sana açılacak. Tüm gelip giden konuklardan daha da baş köşelerde oturacaksın... Omuzum, eğer istersen şu hançer gibi keskin, şu kurşun gibi ağır olan pençelerinin altında ezilmekten, inlemekten şeref duyacaklardır... İnan, inan şahinim...»

Gafur'un omuzları ansızın çöktü. Omuzun-

daki şahin, bir kuş değildi artık... Bir dağdı... Bulutlu bir gökyüzüydü... Fırtınalı bir bozkırdı... Ağa, şahinine, Şa-hi-niim, demişti, çünkü... Gafur, acıyla kapanmış olan gözleriyle bile, şahinin Ağaya doğru baktığını görebiliyordu. Bu gözler onun yüreğindeki yoksulluk gözleriydi. Doğuran bir at, topal bir aslan, dalgasız bir deniz gibi konuşmak Gafur'un kaçınılmaz yazgısıydı artık.

«Göklere, vadilere kanat kapayıp konuğum oldun ak şahin,» dedi. «Evimi onurlandırdın, çocuğuma adını kattın, sağolasın, varolasın... Ama söyle, söyle ağamıza, özgürlüğünü sende bırakmadım mı? Kapımı penceremi hep açık tutmadım mı sana?..»

Şahin gaz lambasının ışığında sıçrayıp pencereye kondu. Göğsünü öne verip Gafur'a inanmış, güvenmiş bir arkadaşıymış gibi baktı...

«Sağolasın şahin,» diye sözünü sürdürdü Gafur. «Ama her ne olursa olsun, gene de tek bir kusurum vardı, akbabaların, leşkargalarının bile önüne atılsa, yemiyecekleri, dudak bükecekleri bir kusur: yoksulluk şahinler şahini... Sen, ağalara, beylere, paşalara katılmalısın. Sen, değersin, bu ağırlanmaya... Aklığın, yüceliğinin onayıdır. Şimdi de Ağamız ister, seninle kardeşleşmeyi. Gidersen onunla, ağalığı daha bir şenlenir. Dilerim, ağa köşklerinden, hükümdarlar sarayına geçesin...»

Ağa kalktı yerinden. Şahinle arasında birkaç kanat boyu kalınca durdu. Henüz şahin onun değildi. Sıçrayıp omuzuna konmalıydı kendiliğinden. Sözü Ağa aldı:

«Yarın benim için önemli bir gündür,» dedi. «Obamla bir hesaplaşmam olacak. İsterim ki, omuzumda olasın... Nasıl öteki şahinler, seninle boy ölçüşemezlerse, benimle de hiç kimsenin boy ölçüşemiyeceğini gel, birlikte kanıtlayalım insanoğluna... Hem, evdeki şahinler de yolunu gözler. Belki, belki de, anandır, babandır birisi... Ama, kardeşin olamaz, onlardan hiçbirisi... Çünkü sen dünyaya yüz yılda, bin yılda ancak gelen şahinlerdensin. Haydi gidelim şahinim...»

Ağayla şahin arasında, şimdi bir kanat boyu uzaklık kalmıştı. Gafur yerinden, bir çuval kum doluluğunda bir çuval gibi kalkıp şahinin soluklarına kadar yaklaştı.

«Haydi şahinler şahini,» dedi. «Kırma Ağamızı. İzin benden sana... Git onunla... Eğer canın yenilden buraya dönmek isterse, inan ardından sevgiyle bakacak bakışlarıma, kona kona gelebilirsin geri...»

Kolunu uzattı. Uzanan kola sıçradı şahin. Sonra, şahinli kolun parmakları, Ağanın omuzuna değdi. Şahin o koldan, omuza geçti. Ağanın gözleri parladı. Gafur'un gözleri köreldi.

Kapı önüne çıktıklarında, şahini, Ağanın atına kondurdular. Atın altın, gümüş işlemeli koşum takımlarında şahinin beyaz kanatları, bozkır karanlığında bile, pırlanta, elmas gibi ışıl ışıl parlıyordu. Özenginin bir ucundan Ağa, bir ucundan Gafur tuttu. Uzun bir süre yol alınca durdular. Ağa eğilip Gafur'un kulağına birşeyler söyledi. Sonra, çok uzaklardan gelen bir gelinmiş gibi, attan alınan şahin, Ağayla birlik olup gitti. Ağa atını, şahin karşılığı Ga-

fur'a bırakmıştı. Altın-gümüş işlemeli ağa atı yeni sahibiyle kalınca, kişnedi. Atın kişnemesine, uzaklardan bir şahin ötüşü karşılık verdi..

Gafur'un uçan şahini şimdi, yanında yürüyen bir attı. «Ah,» dedi Gafur. «Ah, soylu at, neden, neden uçup omuzuma konmuyorsun? Sahi, senin kanatların yok, at...»

Evin kapısı önüne vardıklarında, Gafur ne edeceğini şaşırdı. Bir ata, bir bozkıra bakıyordu. En az at kadar değerli, atın üzerindeki altın-gümüş işlemeleri düşündü. Şahinin özgürlüğünü, bir kez daha acıyla kavradı. Şahin konan, uçan ama kendisini bırakıp hiçbir yere gitmeyen, gönülsüz götürmek isteseler, parçalayan bir hazineydi. Oysa at, böyle miydi ya?.. Yularından tutan, alıp götürebilirdi. Kendisini çırılçıplak soysalar ne sesi, ne soluğu çıkardı. Gecenin içinde çözümü, aydınlığa aktarıp atı, şahinin odasına aldı. Kocaman at, şahinin boşalttığı odada daha da büyüdü.

O gece at uyudu, Gafur uyuyamadı...

Ağa yüksekçe bir yerde, ayakta duruyordu. Karşısına toplanmış obalılar, bir ağalarına, bir omuzundaki ak şahine bakıyorlardı. Güneş, Şahinler Vadisini de aşıp ovaya yayılmıştı. Toprak, insanlaşıncaya kadar şunca yıl geçmiş, ama hiçbir ağa ile, obalıların böylesine toplanıp karşı karşıya geldikleri, ne yaşanmış, ne de duyulmuş bir olaydı.

Ağa konuşmaya başlayacağı sıra sıskalığını, kısa boyluluğunu örtbas edebilmek için, ak şahini koluna aldı. Kanat çırpan şahin, Ağaya eklenince, obalıların saygınlığı daha bir arttı.

«Neden topladım sizleri bilir misiniz?» diye söze başladı Ağa. «Neden?..»

Kıpırdanmalar, karınca gürültüsüne yakın fısıldaşmalar oldu. Ama kimse yanıt verme yürekliliğini gösteremedi.

«Neden olacak,» diye sözüne sözler katmaya başladı Ağa. «Sizleri adam yerine koyduğumu sanmayın. Ben isterim, siz uyarsınız. Yalan mı?»

Sustu Ağa. Bu kez yanıt istediğini belli etmek için bağırdı.

«Yalan mı? Sizlere soruyorum kullar!»

«Yalan değildir,» diye verilen uğultulu yanıtlar, yanan ot yığını gibi bozkırda dumanlaştı.

«Ak şahin... İşte ak şahin de benimdir. Ben ne istersem o olur... Olur mu olmaz mı?..»

Obalılar korkuyla sıklaşıp birbirlerine sokuldular.

«Olur, olur da, oluru bile geçer Ağamız...»

Ağa konuştukça, Ağa hükmettikçe şahin, şahinliğinin tadına daha çok varıyordu. Kendisi öteki kuşlara göre nasıl en güçlü, en korkulasıysa, demek bu insanlar için de Ağa böylesineydi... Sahibinin omuzunda, onuruna, onurlar katarak, bir kükredi, bir heybetleşti ki, o şimdi kanatlı bir arslan gibiydi...

«Aranızda bana başkaldıran birisi vardır,» dedi Ağa. «Saltanatıma dil uzatan birisi... Haksızlıktan söz eden birisi... Zülümden söz açıp ağalığımdan gocunan birisi... Aranızdan çıkmış birisi üstelik... Getirin bu gafili...»

Az sonra, şahini almaya gelen Ağanın adamları, bu kez başkaldıranı getirdiler, öne.

«Duyduklarım doğru mudur?» dedi Ağa.

Başkaldıran, başını, şahinler gibi kaldırıp bağırdı:

«Doğrudur... İnsan, insanın elinde köle değildir... Bunu, böyle, böyle bilesin...»

Ağa köpürdü... İnsanları önünde küçük düşmüştü. Önceden düşündüğünü uygulamalıydı.

«Bağlayın ellerini!..»

İki kişi, o şahini almaya gelen iki kişi, başkaldıranın ellerini zincire vurdular. Sonra zincirin ucuna, uzunca bir urgan bağladılar...

Şahin şaşırıp kaldı. Çünkü zincir, tutsaklık onun yasalarında yoktu. Ağa denen yeni arkadaşı, çıldırmış mıydı acaba?

«Hepinize ders olsun,» dedi Ağa. «Şimdi, bu başkaldıran, bir katıra bağlanıp Harran bozkırında her bir parçası bir yere dağılacak... Un, buz olacak!.. Böylece, ağaya başkaldırmanın sonu, nedir, ne değildir göreceksiniz, azaplar, yanaşmalar!..»

Başkaldıran, ellerine vurulmuş zincirleri parçalamaya çalışıyor, orta boylu, geniş omuzlu yapısıyla yeri-göğü birbirine katıyordu...

Şahin bu sıra, uzaktan, Ağanın atına binmiş gelmekte olan Gafur'u gördü. Gafur'u görür görmez, onun anlattığı destanı anımsadı. Kleb, Ben-i Hilalilerin başı Ebu Zeyd'in yeğeni Ceses'i nasıl, nasıl öldürmüştü?.. Ve Ebu Zeyd'in oğlu Zir nasıl, nasıl da özgürlükten yanaydı... Zir, destanlar kahramanı, şahinler sütüyle karılmış şanlı Zir, şimdi, karşısında zincire vurulmuş olmasındı... Başkaldıran zincirlerini koparamıyor, üstüne çökenler, zincirli urganı, devden iri bir beygire bağlamaya çalışıyorlardı.

Şahin, Ağanın kendisi için söylediği sözlerin gerçek olamıyacağı, hatta onun değil şahince bir kişi olduğu, insan bile olamıyacağı duygusuna kapıldı. Özgürlük tutkusuyla, zincirlerini parçalamak için çırpınan, başkaldıranı Zir'e, hâlâ yaşayan bir Zir'e benzetip havalandı. Ağa ne olup olamıyacağını bilemeden, şahini umursamaksızın bağırdı:

«Bağlayın, parçalayın!..»

Şahin havada kanat çırpıp Ağanın çevresinde bir kaç kez dolandı. Ağanın özgürlük düşmanı gözlerini görür görmez, bu gözlerden birisine, soyunun içgüdüsüyle saldırıp saldırdığı gözü gagasına taktı. Obalılar acıyla haykıran, kendisini yerden yere atan Ağalarına şaşırmış, sevinmiş baktılar. Başkaldıran zincirlerini kopardı koparacaktı...

Şahin, yaklaşmakta olan Gafur'a doğru uçtu. Onun, altın-gümüş işlemeli bir atın sırtında olduğunu daha yakından görünce, gidip omuzuna konmadı. Oysa şahin, Gafur'a nasıl da inanmıştı...

Ansızın, bir ata, altınlı-gümüşlü bir ata, kendisinin feda edilmiş olduğunu kavradı. Gafur'a yarı acımış, yarı kızmış, bir dünya uçanı olarak, Şahinler Vadisine doğru uçup gitti...

KÖR GÜVERCİN

Gözlerini korkuyla açtı. Bir gün önce, başına gelenleri düşündü. Kentte, arkadaşlarıyla dolaşırken, bir kamyonun az ötelerinde durduğunu görmüştü. Arabadan inenler avuç dolusu yiyecek atmışlardı önlerine. Arkadaşları büyük bir iştahla, önlerine atılanları kapışıp yemişlerdi. Nasıl olduysa, kendisi bunun bir tuzak olabileceğini sezinleyebilmişti. Yıllardan beri kentin sokaklarında dolanıyordu. Geniş, bakımlı yolların bulunduğu semtlerde oturanlar zengin kişilerdi. Bunların çöpleri sokaklara rasgele dökülmezdi. Yoksul semtlerde yaşıyanların çöpleri arasında da, dişe dokunur birşeyler bulmak olanaksızdı.

Açlığı iliklerinde yaşayan bir köpek olmasına karşın, kimi insanların, durduk yerde avuç avuç attıkları yiyeceklerde bir hile olduğunu anlamış, kuyruğunu kısarak, kaçıp bir köşeye sinmişti. Sindiği köşeden, arkadaşlarının başına gelenleri görünce, üzüntüyle inlemiş, çapaklı gözlerinden yaşlar boşalmıştı.

Birkaç yıldan beri, kimi zaman birlikte oynadıkları, kimi zaman bir lokma yiyecek için birbirleriyle hırlaştıkları arkadaşları, verilen zehirli yiyecekleri yutunca, gözleri önünde titreye titreye can vermişlerdi. Bir süre geçince, arkadaşlarını kamyona koyup kentin uzak bir yerine atmışlardı.

O, korkuyla, uzaktan kamyonu izlemiş, insanlar çekip gittikten sonra da, arkadaşlarının başucunda saatlerce dolanmıştı. Amacı, ölmemiş birisi varsa, ona yardım etmekti. Ama hiçbirisinde en küçük bir kıpırtı görememişti. Bu kez, acı ulumasını, çılgın havlamalarını, insanların olmadığı bu yerde rahatça yükselterek, hiç olmazsa doğanın, yasını anlıyabileceğini umarak, saatlerce ağladı.

Duyduğu, bildiği kimi köpeklerin bir isimlerinin olduğuydu. Hatta kimilerinin evlerde elbebek, gülbebek başköşe edildiğiydi. Bir zamanlar kendisinin de böylesi bir yaşamı olmuştu. Onurlu yaşamak adına zincirlerini koparıp sokağa fırladığında, ismi ansızın köpek olmuştu gene. Köpek diye, it diye, şoşo diye çağrılışını, kovalanışını, hatta tekmelenişini acı acı anımsadı.

Şoşo, bir gün önce öldürülmüş arkadaşlarına baktı. Sevinçle kapıştıkları yumuşacık yiyecekler, belki de yaşamlarında ilk kez ele geçirebildikleri bu tat, onların sonunu hazırlamıştı.

Dağlar gibi yükselmiş çöplüğe baktı. Kendisinin de mezarı, ergeç böylesi bir çöplük olacaktı. Kavradığı bu gerçek, bedeninden cılız bacaklarına döküldü. Titredi bacakları. Ama bu titremenin bir başka nedeni daha vardı: Açtı Şoşo. Dünden beri açtı. Açlık duygusu, korkuyu yendiğinde, kente doğru yöneldi...

Yürürken, arkasında, yanında oluşan gölgesinde, güneşin yeni günde aldığı yolu ölçtü.

Zaman, sabahı çoktan eskitmişti. Kentten içeriye girdi. Yapılar, caddeler, sokaklar... Şoşo durdu ansızın. Bir anda, arkadaşları gibi öldürülmüş olduğunu sandı. Görünürde hiçbir insan yoktu. Bu kentin insansız olabilmesi düşünülebilir miydi? Koşmaya başladı. Kentin içlerine sokuldu. Gene değişen birşey olmadı. İnsansız yapılar, geniş, alabildiğine geniş bulvarlar, caddeler, sokaklar... Nereye gitmişti milyonlarca insan?.. Böylesine, ansızın nasıl yok olabilirlerdi? Hepsinin, şu bir gün önce öldürülen köpekler gibi öldürülmüş olmaları düşünülebilir miydi? Uzun uzun havladı. Kapıları kapalı yapıların önünde durdu. Tekmelenmedi. Kovalanmadı. Şaşkına dönmüş Şoşo, insansız bu kocaman kentte yalnız başına olduğunu anlayınca, yalnızlık duygusu ölümden acı geldi ona. Kentin daha içlerine doğru yollanacağına, kentin dışına doğru koşmaya başladı.

Uzun bir süre sonra soluklanmak için durduğunda, bir ses duydu arkasında. Dönüp baktı. Kendisi gibi şaşkına dönmüş bir kediydi bu. Şoşo'nun durduğunu görünce, o da soluk soluğa durdu. Aralarında bir kaç sıçrayışlık bir savunma boşluğu bırakmışlardı. Birbirlerine soylarının elverdiğince yüklü bir düşmanlıkla baktılar. Sarı tüylü, salt gözlerinin orta yerindeki beyaz benekli kedi, miyavladı. Bu miyavlama, iki hayvan arasındaki konuşma isteğine bir çağrı gibiydi. Şoşo sordu:

«Kedi kardeş, nerden gelip nereye gidersin böyle?»

Benekli Kedi, başı önde, gözleri yukarıda yanıtladı:

«Kentten gelirim. Bağlara, bahçelere, dağlara giderim,» dedi.

Şoşo, bu kez yeni bir soru sordu:

«Neden, neden kenti bıraktın?»

Benekli Kedi soruyu kurnazca yanıtladı:

«Ya sen kardeş?»

Şoşo şaşırmıştı.

«Kardeş... Kardeş olalım mı? Biz kardeş olabilir miyiz?»

«Kardeş,» diye mırıldandı Benekli Kedi. «İnsanların kardeşleri bile, kardeş olamazken şu dünyada!..»

«Ama insanlar yok artık,» dedi Şoşo. «Sen de gördün kenti değil mi? Yok insan... İnsansızız biz...»

Binlerce, milyonlarca yılın korkusunu bacaklarında taşıyarak, bir kaç adım attı Benekli Kedi.

«Gördüm kardeş,» dedi. «İnsansız kenti ben de gördüm. Hâlâ gözlerime inanamıyorum ama...»

Şoşo da Benekli Kedi'ye doğru bir kaç adım attı. Yanyanaydılar şimdi.

«Biz neden düşmanız?» diye sordu Şoşo.

«İnsanlar bile birbirine düşman,» diye yanıtladı Benekli Kedi. «Oysa... Şey... Sahi Köpek kardeş, biz zenginlerin çöplüğünde neden daha az hırlaşırız birbirimizle?..»

Şoşo hemencecik yanıtlıyamadı soruyu. Benekli Kedi bir adım geri çekildi bu sıra. İnce sesiyle böbürlenir gibi konuştu:

«Ama,» dedi. «Açıkcası, ben seni başka bir nedenle sevmem. Bilmek ister misin bu nedeni?»

«İsterim ya,» dedi Şoşo.

«Senin kuyruğun çok oynak,» dedi Benekli Kedi. «Önüne kim yiyecek atsa, ona yılışırsın. Gözden düşmüşlüğün bundandır. Oysa biz kediler?.. Yıllarca aşını, ekmeğini yediklerimiz bile, onurumuzla oynıyamaz. Gerçi adımız, nanköre çıkmıştır ya, sorarsan, bu onursuz olmaktan yeğdir. Bir de unutmamak gerekir ki, insanoğlunun nankörlüğü yanında, bizimkisi devede kulak kalır kardeş...»

Şoşo, soyu adına böylesine aşağılanınca, sıska bacaklarını gerip Benekli Kedi'ye saldıracağı sıra duraladı ansızın. Belki de yaşamında ilk kez, kaba kuvvete yeltenmeyip sözle aşağılamayı seçti:

«Ama,» dedi hırçın bir sesle. «Bizler nankörlüğünüzü bağışlasak bile, hayinliğinizi bağışlıyamayız ki... Hangi erkek hayvan var şu dünyada, yavrularını boğsun?..»

Benekli Kedi bıyıklarını diliyle yalayıp düzeltti:

«Haklısın,» dedi. «Yerden göğe kadar haklısın. Ama bizim bu davranışımız, soyaçekim değil ki... İnsanlardan geçme... Sonraları edinilmiş bir davranış... Bilirsin, biz kediler, insanlara en yakın hayvanlarızdır. Onlardan geçme kardeş... Ne yapalım, körle yatan şaşı kalkıyor...»

«Nasıl yani?..»

«İnsanlar da birbirlerini öldürmüyorlar mı? Hatta en yakınlarını bile?.. Üç kuruş için... Bir anlık şehvet uğruna...»

«Sahi,» dedi Şoşo «Ne oldu insanlara?..»

«Kardeşçe davranırsak birbirimize, anlıya-

biliriz bunu. Var mısın?»

«Varım,» dedi Şoşo.

Benekli Kedi'ye doğru birkaç adım attı. Burun burunaydılar şimdi. Benekli Kedi, korkudan titriyordu.

«Korkma,» dedi Şoşo. «İnsanlar yoksa artık, bu dünya kedilere de, köpeklere de, yeter de artar bile... Haydi dönelim kente.»

«Olmaz,» dedi Benekli Kedi. «Asla insanlara güvenemem ben. Belki de bir oyundur görünmemeleri. Dönersek kente, bir bela gelebilir başımıza. Hele iki hayvanken böyle... Olsa olsa öteki hayvanlara da haber verip birlik olmalıyız. Ne kadar çok olabilirsek, o kadar güçlü sayılırız.»

«Nasıl inandıracağız ötekileri?.. Gözle görmeyince, inanması kolay mı?»

Burun buruna durup düşündüler. Bir çıkar yol, bir inandırıcı yol aradılar. Sonunda Benekli Kedi şöyle bir öneride bulundu:

«Eğer birbirimize karşı kardeşçe davranabilirsek, sözlerimize inandırabiliriz onları.»

«Haklısın,» dedi Şoşo. «Yerden göğe kadar haklısın benim canım kardeşim..»

Köpek dilini çıkarıp uzattı. Kedi dilini çıkarıp uzattı. Öpüştüler böylece. Sonra yanyana, kardeşçe yürüyerek, bağlara, bahçelere, dağlara doğru yöneldiler...

Alabildiğine baharlıydı her taraf. Ağaçlarda, tarlalarda çiçekler açmıştı. Kimi zaman esen güçlü bir yelin etkisiyle oradan oraya oynaşan çiçekler birbirlerine konuk geliyorlardı sanki.

Şoşo ile Benekli Kedi, hem yürümelerini sür-

dürüyor, hem de konuşuyorlardı.

Benekli Kedi bir ara sordu:

«Sen hiç insanlarla bir arada yaşamadın mı kardeş?»

«Yaşadım. Uzun bir süre yaşadım hem,» dedi Şoşo.

«Anlamıştım,» dedi Benekli Kedi. «Sıskalığına, baygın bakışlarına karşın, gene de görmüş geçirmiş bir yanın var. Belki de sıskalığının nedeni bu...»

«İyi bildin,» dedi Şoşo. «İyi bildin Kedi Kardeş. Benim de bir zamanlar sevimli bir evim, zengin bir sahibim vardı. Hem öteki kardeşlerim gibi, fazlaca horlanmaz, itilip kakılmazdım, bir lokma insan artığı için... Son yıllarda iyice sürünür oldum ama. Bilmem doğru mu yaptım? Yok, yok ama Kedi Kardeş, pişman değilim gene de... Değer mi şu ölümlü dünyada, zincire vurulmaya, maskara olmaya...»

Bir tepenin başına geldiklerinde Şoşo durdu.

«Soluklanalım birazcık,» dedi. «Açlıktan bacaklarım titriyor. Gücüm kalmadı hiç.»

Yan yana uzandılar. Baktılar birbirlerinin yüzüne. Az sonra, ansızın bir gülmek tuttu ikisini de.

«Bir gören olsa bizi,» dedi Kedi.

«Bir gören olsa,» dedi Şoşo, gülmekten bayıldı. bayılacakken.

«Anlatsana,» diye üsteledi Benekli Kedi. «Neden, nasıl sokağa düştün, onca saltanattan sonra?»

Şoşo derin bir iç geçirdi. Gülmesi sarı dişleri arasında parçalanıp yok oldu.

«Hep şu insanoğlunun pisliği yüzünden,» dedi. «Bahçe içinde bir konak vardı. Ben de konağı bekleyendim. Dedim ya konağın bahçesinde, bir de köşküm vardı. Bir gün efendim, birisiyle geldi. Havladım. Bir lokma yemeği hak edebilmek için, görevimdi havlamak, bilirsin, anlarsın ya kardeşim... Niyetim, kuşkusuz ısırmak değildi. Varlığımı kanıtlamak, efendimi koltuklamak içindi... Haavv, haavvv... Efendim eliyle bir işaretçik yapıp uzaklaştırdı beni. Sonra, 'Ah şu köpekler, olur olmaz havlarlar.' dedi. 'Bilmez ki, hayvan, canciğer arkadaşız biz, kardeşten öte arkadaş, dostuz...' 'Eee, ait tarafı köpek,' dedi konuk da... Kuyruğumu kısıp çekildim geriye. Düşündüm kendi kendime: Bana ekmek verene kuyruk sallamalı, ama kimlere havlamalıydı?.. Bunu ayırmak güçtü benim için, kedi kardeş... Biz köpeklerin işi göründüğü kadar kolay değildi doğrusu... Havlıyacaksın, azarlanacaksın. Gene havlıyacaksın, hiç belli olmaz, alkışlanırsın da.. Ama karnını doyurandan, kuyruğunu hiç mi hiç eksik etmiyeceksin... Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Efendimle arkadaşı çıktılar konaktan. Efendimin yüzü asıktı. Konuk birşeyler söylüyordu merdivenden inerken. Şaşırmıştım: Havlamak için birkaç adım attım. Az önceki dostluklarından, kardeşliklerinden çekindiğim için korkup sustum. Konuk çekip gitti. Efendim çok öfkeliydi. Merdivenlerden hışımla indi. Gelip çeneme olanca gücüyle, hınçıyla bir tekme attı. 'Neden havlamıyorsun ulan,' dedi. 'Karnını boşuna mı doyuruyorum?' Ben köpek aklımla nasıl bilebilirdim ki, iki dost insanın, bir

anda düşman olabileceğini?.. Ağlıyarak geri çekildim. Çenem kanıyordu. Kanı görünce coştum. Zincirlerimi koparıp hayvandan beter insanoğluna lanetler yağdırdım. Parmaklıkları aşıp kendimi sokağa attım. O gün, bugündür de, insanlardan hep uzak dururum kardeşim.»

Benekli Kedi bakışlarını Şoşo'nun çenesine dikti. Şoşo anladı bunu. Eliyle çenesinin tüylerini araladı. Tekmenin derin izlerini gören Benekli Kedi başını öne eğip ağladı....

«Ağlama,» dedi Şoşo. «Şu dünya, böyle işte. Bir lokma ekmek için, ya gece gündüz kuyruk sallayacaksın, ya da sokaklarda aç susuz dolaşacaksın. Ağlama kardeşim ağlama. İnan pişman değilim seçimimden.»

Benekli Kedi başını kaldırdı. Önlerindeki yeşil ovaya, gökyüzüne baktı.

«Ağlamam, hep senin için değil,» dedi. «Kendim için de ağlıyorum. Hatta şu hayin ve zavallı insanoğlu için de ağlıyorum.»

«Ağlamanın sonu gelmez,» dedi Şoşo. «Öteki hayvanlara haberimizi ulaştıralım. İnsansız bir kent, nerde görülmüş, nerde duyulmuş...»

Ayağa kalkıp yürümeye başladılar. Yürürlerken Benekli Kedi, kendi başına gelenleri de anlatmak istedi.

«Hiç sormazsın Şoşo,» dedi. «Ben neden sokağa düştüm?»

«Neden kardeşim?» diye sordu Şoşo.

«Benim de yaşamımı, bir köşk mahvetti... Bir bakıma iyi oldu ama. İnsan denen yaratığın ne mal olduğunu öğrendim hani...»

«Aahhhh insanlar,» dedi Şoşo. «Şu iki ayaklı hayvanlar. Ama oh olsun işte, yok olup git-

tiler ya şu yeryüzünden... Haydi, bir an önce başına gelenleri anlat da, gerçek hayvan kardeşlerle bir olup kente gidelim. Gidelim de biraz saltanat sürelim.»

«Sürelim kardeşim, sürelim. Dediğim o ki... Ahh, ne serüven, ne serüven... O güzelim oymalı tahtalarla yapılmış köşke, bir gün eli baltalı, kazmalı yıkıcılar geldi... Yıktılar bir kaç yılda yapılmış güzelim köşkü, bir kaç günde... Köşkün sahipleri taşındılar beton odalara. Soğuk mu soğuk... Sıcak mı sıcak...»

Küçücük bir tepeye geldiklerinde Şoşo durdu. Yorgunluk, açlık canına tak etmişti. İsteksizce konuştu:

«Bunda şaşacak ne var be kardeşim,» dedi. «İsmi üstünde, insan işte. Yapar da, yıkar da.. Sever de, döver de...»

«Öyle söyleme,» dedi Benekli Kedi. «Öyle söyleme... Başıma gelenler, hep bu yıkımdan sonra oldu. Apartımana taşınınca bir gözden düştüm, bir gözden düştüm ki, anlatsam yüreğin sızım sızım sızlar.»

«Vay benim gibi, benim dertli kardeşciğim vay,» dedi Şoşo. «Anlat bakalım.»

«İnsanların kedileri sevmesi meğer ne palavraymış, ne palavra... Eee, insan bu, bir çıkarı olmasa, bir lokmacık atar mı önüne... Geçte olsa anladım ya, şükür gene de... Su gibi akıp gitti, yağ gibi eridi insanların sevmesi beni, birkaç ay içinde... İşin aslı, beni kollamaları, meğer farelerden ürktükleri içinmiş. Tahtalı evden, betonlu eve taşınınca fare korkusu kalmayınca, önce ciğerim kesildi, sonra tekmeler çoğaldı... Ne söyleseler beğenirsin

iki de bir?... Hem de yüzüme karşı?...»

«Ne söylerlerdi, a benim içli kardeşim?»

«'Aman, bu pis kedi de, ayak altında ne dolanıp duruyor canım?.. Uyuz mu ne? Geberip de gitmedi, arsız..' Oysa, köşkteyken, yakalayıp öldürdüğüm farenin kanları, ağzımdan akarken, ne güzel sözler ederlerdi bana. 'Canım Beneklimiz... Aslan Beneklimiz... Gel pisi pisi... Nerde ciğerparemizin ciğeri?..'»

«Yazgımız işte kardeşim...»

«Dur, etme acele... Biz kediler, sizler gibi fazlaca alışık değiliz ki sokağa... Eee, yılların alışkanlığı da var. Ya sabır dedim, kendi kendime. Faresiz evde, gözden düştüm ya, sevdiğim bir nine vardı gene de. Nankörlük etme, bırakma bu biçareyi, dedim kediliğimle... Bu kadar ekmeğini yedin, suyunu içtin. Ah kardeşim, ben kediliğimle, bu nineyi bırakmadım ya, betonlu eve taşınanlar birbirlerinden bir koptu, bir koptu ki, dağılan dağılana... Sonunda koca evde ikimiz kaldık. Oğlu çekip gitti. Gelin çekip gitti. Torunlar çekip gitti. Olup bitenler gidince, evin yaşlısı bir başına kalınca, ben bakarım ninenin gözleri içine, nine bakar benim gözlerimin içine. Torununu koynuna alıp uyutmaya alışmış nine, başladı beni, torunu niyeti koynuna almaya. Aranmaz oldu diye, ağlamaya başladı geceler boyu. Dedim ki kendi kendime, insan denen, hayvandan betermiş meğer... Biz hayvanlar yavrularımızdan küçükken ayrılırız... Biz hayvanlar yavrularımızdan gençlerken ayrılırız... Ya şu insanoğlu?.. Elden ayaktan düşünce, yüzüstü bırakıveriyorlar kendilerini doğuranları, kendi-

lerinin uğruna tükenenleri... Demem o ki, kendi durumuma değil, bu ninenin durumuna dayanamayıp bu yaşımda attım kendimi sokağın sefilliğine Şoşo...»

Tepeciği aştıklarında otlara serpilmiş pek çok koyun-kuzu, keçi-oğlak koç gördüler.

«Bunlara da durumu bildirelim mi?» diye sordu Şoşo.

«Bana kalırsa,» dedi Benekli Kedi. «Tüm hayvanlara bildirelim. Böylesi bir fırsat bir daha geçmez elimize. Unutalım ne kadar kırgınlık varsa aramızda. Biz bile dost, dostan da öte kardeş olabildikten sonra.»

Kuzular, oğlaklar, koçlar Şoşo ile Benekli Kedi'yi görünce kaçıştılar. Yavrularının kaçıştıklarını gören analar, babalar pür dikkat kesildiler. Boynuzları kıvrım kıvrım bir Koç durdu önlerine.

«Korkmayın,» dedi Şoşo yumuşacık bir sesle. «Dostluk, kardeşlik adına buraya geldik. İnanılmaz güzellikte haberlerimiz var sizlere. Sizlere ve tüm hayvanlara...»

Bedenini içe doğru kavislendirip ön bacaklarını ileriye doğru verdi Koç. Sonra boynuzlarıyla yeri-göğü yırtabilecekmiş gibi baktı.

Şoşo ile Benekli Kedi birbirlerine bakıp gülümsediler.

«Ah, biz hayvanlar ne denli zavallıyız,» diye mırıldandı Şoşo. «Nasıl da korkarız birbirimizden... Nasıl da düşeriz olmadık zamanlarda birbirimize... .Düşmanlığımız niye, neden sanki? Haydi, insanların paylaşamadığı bir dünya var diyelim. Haydi, insanların istekleri binler-

ce... Bizim birbirimizden ne alıp veremediğimiz olabilir oysa?.. Dünyanin bir lokması bile hepimize yeter de artar bile...»

«Şu koyunlara bak,» dedi Benekli Kedi. «Şu keçilere bak... Memeleri süt dolmuş... Otu et yapıyorlar. İnsanoğlu için herşey... Sütleri, etleri, derileri...»

«Buna da peki,» dedi Şoşo. «Helalihoş olsun, et de, deri de, süt de... Birbirlerini boğazlamasalar ya!..»

Koç, aklı sıra, bir kaç adım atıp Şoşo ile Benekli Kedi'nin daha fazla yaklaşmalarına engel olmak istedi.

«Çekip gidin,» dedi sonra. «Sen köpek... Önce sen çekip git buradan. Kuzulara, oğlaklara, hele bir yan baktığını göreyim...»

Şoşo gülümsedi:

«Öyle kabadayılık yapma bize,» dedi. «Söyledik ya, dostluk adına, kardeşlik adına geldik buraya. Kollayıp elbirliğiyle büyütüp sunacağınız yavrucukları yiyecek insanlar yok artık. Gitti, kayboldu hepsi. İnsansız kentten geliyoruz ikimiz de. Kardeşim Kedi de görmüş gözleriyle. Allah bilir mezbaha da bomboştur. İnsanlar olmayınca, kesimi kim yapacak?.. İnsan olmayınca sütü kim içecek?..»

Koçun çevresine doluştular. Yaşlı koyunlar, genç koyunlar, kuzular meleşip birbirlerine sokuldular.

«Hayrola?» diye sordu Nine Koyun. «Ne der, ne demez bunlar? Gözlerim yanlış görmüyorsa, kedi-köpek bunlar... Nasıl olmuş da, yanyana durabiliyorlar böyle? Dünyanın sonu mu geldi çocuklarım?»

«Düşmanlığımız sona erdi artık,» diye konuştu Benekli Kedi. «Bizi birbirimize düşüren insanoğlu yok... Gitmişler kentten. Ansızın yok olmuşlar sanki... Bir lanete mi uğramışlar desem, yoksa bilinmez bir cezaya, büyük bir cezaya mı çarptırılmışlar desem... Ama bildiğim, bildiğimiz yoklar, yoklar... Sıfır olmuşlar yani... Söylediklerim yalan olsaydı, biz kardeş olabilir miydik böylesi?»

«Doğru, dosdoğru, söyledikleri besbelli,» dedi Koç. «Ben inandım onlara Ninemiz.»

«Ah, bunun bir doğru olduğuna inanabilsem, ben bilirim şimdi yapacağımı...»

«İnan, inan ey Koyunlar Ninesi... Ahdın varsa insanoğluna karşı, kalmasın kursağında... Yap yapacağını, et edeceğini... Buyur, biz de yardım edelim sana... Sonra hep birlik girelim kente...»

Kısacık bir süre, keçi kılı kadar ince bir süre kıpırtısızca durdular. Sessizliği, kıpırtısızlığı, kuyrukları havada oğlaklarla, baygın gözlü kuzular bozdu. İncecik tüyleri, ana karnından tazecik çıkmış bedenleri üzerinde, ipekler gibi oynaşıyordu. Sütten taze ağızlarını açıp sudan yumuşak dişleriyle otları koparmaya başladılar. Bunu gören Nine Koyun sevinçle meledi:

«Ben de inandım,» dedi. «İnsansız olduğumuza. İşte, ölüm gitmeden şu dünyadan, ahdımı yerine getiriyorum. Diyorum ki sizlere, ey kardeşlerim ben ne insanlar gördüm geçirdim yaşamımda... Hepsi birbirine benzer... Ah benim, insan parmakları altında ezilmiş kaburgalarım... Bayramları batsın... Et bayramları

da batsın... Aç, susuz yığarlar üst üste... Alıp da, kesip de Cennete gideceklermiş... Gelen batırır parmaklarını kaburgalarımıza... Giden hokkalar kuyruklarımızı... Bir lokma et eksik yeseniz, canınız mı çıkar, a canı çıkasıcalar... Şu yavru kuzuların, şu yavru oğlakların durumuna bakın hele...»

Hep birlik olup yavrulara baktılar. Baktılar ya, birşey anlıyamadılar, anlatılanlardan.

Nine Koyun gülümsedi.

«Anlıyamazsınız,» dedi. «Ana yüreği, nine yüreği...»

Bu kez analar baktı birbirlerinin yüzüne.

«Siz de anlıyamadınız yavrularım,» dedi, «Haksızlığı, yıllardan beri kovaladığım ahdımı anlıyamadınız. Kız Kırmızı Gelin, Kız Ayağı İşlemeli, Kız Boynuzu Elmas, birbirinizin yüzüne bakacağınıza, memelerinizi düşünsenize...»

Analar, Gelin Kızlar ota yakın başlarını kaldırıp memelerini düşündüler. İnsanlar, memelerine torbalar geçirmişti.

«Memelerimiz torbalı,» diye bağırdılar.

«Neden torbalı?» diye sordu Nine Koyun.

Bu aldatmacayı anlamaya çalıştılar.

«Südümüz akmasın, diye,» dedi birisi.

«Mememiz görünüp de nazara gelmiyelim, diye,» dedi bir başkası.

Nine Koyun yılların öcüyle haykırdı:

«Beni iyi dinleyin, ey cümle kardeşlerim,» dedi. «Sen de dinle, Köpek kardeş... Sen de dinle, Kedi kardeş... Şu insanoğlu var ya, öyle bir kurnaz, öyle bir hayin, öyle bir dubaracı ki... Doğa yasalarıyla, insan yasalarını öylesine karmakarışık, öylesine çıkarlarına uygun

yaptılar ki, aşkolsun vallahi. Peehh, peehh, peehh...»

Şoşo, Nine Koyu'nun sözünü kesti:

«Söyliyeceklerini tez söyle,» dedi. «Boş bir kent bizi bekler... Açlıktan öldü öleceğim... Kedi kardeş de öyle... Biz ot yiyemeyiz ki. Daha çok işimiz var. Öteki kardeşlerimize de bu haberi ulaştırmak gerek. Sonra hep birlik kente varıp gel keyfim gel... Tekmelerden, kovalanmalardan, tuzaklardan, horlanmalardan kurtulmuş yaşayacağız... Özgürce yaşıyacağız...»

«En önemlisi, özgürce,» diye bağırdılar.

«Tavuk kardeşlerimizi, inek kardeşlerimizi, at kardeşlerimizi de kurtaralım,» diye bir güzel coştular.

Nine Koyun, konuşmasını hızlı hızlı sürdürdü:

«Ah şu torbalar,» dedi. «Ah şu içinde yavrularınızın hakkı olan sütü gizleyen torbalar... Yavrularınızın hakkı olan sütleri kimler içiyor bakalım?»

«İnsanlar,» diye bağırdı sütlü analar.

«Hangi insanlar?.. Hıııı... Söylemek istediğim şudur ki, insanda akıl var. İnsanda bilgi var. İnsanda hüner var. Ak sütümüz helalihoş olsun onlara. Etimiz de, derimiz de, işkembemiz de...»

«Eee,» diye sözünü kesti Boynuzu Elmas Gelin.

«Tutulduğum, kızdığım başka benim,» dedi Nine Koyun. «İnsan denince, neden insanların tümünü düşünürsünüz?.. İnsan var, el kadar, insan var eşek kadar. Eşek kadar olan-

lar da içsin, hadi neyse... Ya sıpalar... Ya, insan yaşının sıpaları... Onlar da içsin... En çok onlar içsin... Bellerine, ellerine bal pekmez olsun...»

«Geriye kimler kaldı a Ninemiz?» diye, bu kez Şoşo sordu.

«İşte, geldim sözümün son ilmiğine: Çalışacak yaşa gelip de, yan yatıp baba ekmeği yiyenler içmesin, derim. Taşı ezseler, suyunu çıkaracaklar, baba ocağını, sevgi adına sömüren cakacılar içmesin, derim. İnsanın yavrusu yavru da, bizim yavrularımız yavru değil mi? Şu kuzucuklara bakın... Şu oğlakcıklara bakın... Azıcık bir yel esse, tutunamaz yıkılırlar... Akşama kadar, yüz kez, bin kez gelip sokulurlar analarının memelerine. Bir damla süttür istedikleri. Hakları olan süttür, sokuldukları. Eee, içebilirler mi? Ah şu torbalar... Anaların memeleri süt dolu. Dolu ya, haydi kovalansınlar, kuzucuklar, oğlakcıklar... İnce, güçsüz bacaklarıyla koşa-dolana bir tutamcık ot arasınlar... Nedenmiş?.. Alışsınmış, emeğiyle otu süt yapmaya..... Be utanmaz insanoğlu... Sizin çocuklarınıza can kurban ya, o hiç büyümeyen sıpalarınıza ne demeli?.. Onları neden salmazsınız işe?.. Yan gelip yatsınlar... Sonra lıkır lıkır oğlakların, kuzuların haklarını sabah akşam içsinler bir utanmadan... Reva mıdır bu?.. Hak mıdır bu?.. Çocuklara, yaşlılara, çalışanlara can feda... Ama, babalardan, analardan güçlü olup da, hâlâ babaocağında, binbir kahırla pişmiş aşa kaşık çalanlara, haram zıkkım olsun sütümüz... Sözüm onlaradır. Onların babalarına, analarınadır. Değil süt ku-

zusu, kısrak, tay, aygır yaşına gelmiş olanlara deseler ya, bakın ey arsızlar, el kadar kuzular, oğlaklar aşlarını dağlardan, taşlardan çıkarıyorlar. Bakıp bakıp da utanın kuzulardan, oğlaklardan... Biz zavallılara zulüm etmek, söz geçirmek kolay... Geçirseler ya sözlerini, özbe öz döllerinden düşmüşlere... Vay, vay, vay.. Vay ki, vay, vay, vay... Doğaysa doğa... Varız biz... Çalışsalar ya onlar da... Çalışmayıp bir oturuşta bir kuzu yiyenler, bir dikişte, üçbeş kuzunun süt hakkını, utanmadan lıkır lıkır, lıkır da lıkır içenleredir sözüm, a canlarım...»

Soluk soluğaydı Nine Koyun. Soluğu yerine gelmeden sordu:

«Bilmem anlatabildim mi, a Kırmızı Gelin, a Ayağı İşlemeli, a Boynuzu Elmas, a Kediler, Köpekler, cümle hayvanlar?»

«Anladık,» diye bağırıp sokuldular birbirlerine.

Nine Koyun üç-beş adım geriye çekilip yığılmanın dışına çıktı.

«Şimdi, Şoşo'nun, Benekli Kedi'nin söyledikleri doğruysa, yapılacak birşey var,» dedi.

«Buyur Nine Koyun,» dediler.

«Ellerimiz, dişlerimiz ne güne,» dedi Nine Koyun. «Birlik olup torbaları sökelim...»

Birlik oldular. Şoşo da, Benekli Kedi de katıldı bu işe. Elleriyle, dişleriyle torbaların bağlarını bir güzel çözdüler. Güne kavuşan memeler, salkım saçak sallandı. Sallanan memeleri, kuzular, oğlaklar paylaştı. İçim bitince, kuzular, oğlaklar analarının yanıbaşlarına uzandılar. Hele analar, ipek tüyleri yalamaya başlayınca da, kuzular kuzuluklarının, oğlaklar

oğlaklıklarının tadına vardılar, bir güzel...

Süt şöleninin sonuna doğru Şoşo, Benekli Kedi'nin kulağına fısıldadı:

«Kenti unutmayalım,» dedi. «Bunları da yanımıza katıp dönelim bir an önce...»

«Olmaz,» dedi Benekli Kedi. «Haberi duyuracağımız, daha başkaları da var.»

Şoşo, Nine Koyun'a sordu:

«Katılacak mısınız bize?»

«Tümümüz,» dedi Nine Koyun. «Çoluk-çocuk geleceğiz kente...»

«Benekli Kedi diyor ki,» dedi Şoşo. «Başkalarına da haber verip katalım bize... Sen buraların eskisisin anlaşılan. Akıl ver bize... Kim nerdedir?»

«Ahırlara gidip haber verelim,» dedi Nine Koyun sevinçle. «Ahırlarda öyle kardeşlerimiz var ki, görseniz yüreğiniz paralanır. Onları da kurtaralım. Onlar da dünya gözüyle görsünler, girsinler kente. Tavuklar var. İnekler var. Eşekler var. Hele bir At var ki az ötede, onu almadan gitmek olur mu a kardeşler.. At dedimse, bildiğiniz Atlardan değildir hani. Soylu mu soylu... Yiğit mi yiğit... Duyduğum, başkaldırmış insanların tümüne de, ibret olsun diye, bu cezayı vermişler ona...»

«Nasıl bir ceza?» diye sordu Şoşo.

«Hele bir yanına varalım, o anlatır başından geçenleri,» dedi Nine Koyun...

Benekli Kedi, Şoşo, Koçlar, Koyunlar, Kuzular, Keçiler, Oğlaklar hep birlik olup Tavuk Çiftliğine doğru, sakin, sevinçli, söz dinler yürümeye başladılar...

Tavukların yetiştirildiği yapının önüne geldiklerinde şaşıp kaldılar. Yapı, cıvıl cıvıl seslerin gömüldüğü, alabildiğine büyük bir tabuta benziyordu. Dış görünümüyle, burada yaşayan biricik varlık sesti... Bu kadar ses nasıl doldurulmuş, sıkıştırılmıştı buraya?.. Bir kaç küçücük pencereden, kapıdan başka soluk alınabilecek, güneşin girebileceği hiçbir aralık yoktu. Nine Koyun ile Şoşo tekmeleyip kapıyı açmak istediler. Ama güçleri yetmedi. Akıl verebilen Benekli Kedi oldu:

«Koç ne güne?.. Boynuzlasın,» dedi.

Öteki hayvanlar geriye çekildi. Koç uzaklaştı biraz. Sonra gelip olanca gücüyle tosladı kapıya. Bir kaç kez daha... Bir kaç kez daha... Kapı gıcırtıyla açılınca, içerideki tavukların, civcivlerin sesi, patlayan bir baraj, parlayan bir rafineri gibi dışarıyı doldurıverdi. Cıvıltıya, gıdaklamaya alışan öteki hayvanlar, içeriye daldı. Kesileceklerini sanan tavuklar, horozlar, piliçler, civcivler korkuyla ağlaşmaya başladılar.

Şoşo inledi:

«Karanlıkta birşey görünmüyor,» dedi.

«Beklersen biraz, gözlerin alışır,» diye uyardı Benekli Kedi.

«Bunların durumu, bizden de betermiş,» dedi Nine Koyun. Sonra sesini yükselterek ekledi. «Huuu tavuklar, horozlar, piliçler, civcivler, duyun bizi. Korkmayın bizden... Canınızı almaya değil, sizi kurtarmaya geldik. Yok mu bir söz sahibiniz?»

Ancak önlerinden geçen suyu içebilen, yemi yiyebilen, ayaklarından, kanatlarından bağlı

tavuklar, piliçler, horozlar, birbirlerine mercimekten küçük gözleriyle kör kör baktılar...

«Kentten geliyoruz,» dedi Şoşo. «İnsansız kentten geliyoruz. Yoklar artık. Korkmayın, ürkmeyin. Sizleri de alıp gideceğiz buradan.»

«Siz kimsiniz, nesiniz?» diye sordu İbiği Kınalı bir Horoz.

«Biz hayvanız,» diye yanıtladı Nine Koyun. «Sizler gibi hayvanız. Ben Koyun... Bu Köpek... Bu Kedi... Bunlar da Keçiler ve ve...»

«Biz neyiz peki?» dedi İbiği Kınalı.

«Sizler mi?.. Tavuk, piliç, civcivlersiniz,» dedi Şoşo.

«Yok, yok, yanlışınız var,» dedi İbiği Kınalı. «Biz etiz. Ne öncesini, ne sonrasını bilen etiz...»

«Doğru, doğru, etsiniz,» dedi Nine Koyun. «Yürüyebilen, koşabilen, uçabilen etsiniz.»

Yapıyı bir kahkahadır doldurdu. Tavuklar, piliçler, horozlar civcivler kahkahadan bayıldı bayılacaklardı. Hem gülüyorlar, hem de söyleşip şakalaşıyorlardı aralarında:

«Yürüyebilir mişiz?..»

«Hatta uçabilir mişiz... Haaahh, haaahhh.»

«Hani nerde ayağımız?..»

«Hani nerde yeryüzü?..»

«İşte, na şurda,» dedi Koç. «Yeryüzüsüz dışarı olur mu hem?..»

«Yeryüzü önümüzde diyelim... Bu doğrudur diyelim,» dedi İbiği Kınalı. «Bunu bilmemizin faydası ne?.. Kördüğüm, bu, işte... Tavuk olduksa, o kadar da aptal değiliz hani... Su ve yem... Yok, yoktur bizim bacaklarımız, kanatlarımız... Vallahi, billahi yoktur...Sahi, bir de anlıyamadığımız, başımız üstünde iki delik var

bizim .Oynayarı delik... Nedir bunlar?.. Doğru mudur görmek için, göz dedikleri?.. Nasıl nasıl birşeydir göz?..»

«Göz, gözdür,» diye bağırdı Benekli Kedi.

«Ne işe yarar?» diye sordu İbiği Kınalı.

«Görmek içindir,» dedi Şoşo.

«Görmek, nasıl birşey?» diye sordu cümle yumurtacılar.

Sustular. Dışarıdan gelenler sustular. Nasıl anlatmalıydılar, dışarıyı ve gözü, onlara?..

«Dışarıda güneş vardır,» dedi Nine Koyun. «Ova vardır. Dağ vardır. Ot vardır. Gökyüzü vardır. İnsan vardır. Vardır oğlu vardır...»

Benekli Kedi ile Şoşo, Nine Koyu'nun sözünü kestiler.

«İnsanları sayma,» dediler, bir ağızdan. «İnsanlar yok artık.»

«Sahi,» dedi Nine Koyun. «İnsanlar yok, yok artık.»

Sustu. Sonra konuşmasına ekler yaptı:

«İnsandan başka herşey var hani... Çiçek, kuş, ot, süt... Eeee, siz nasıl yaşarsınız peki?.. Hele bir anlatsanıza...»

Cıvıltılar, gıdaklamalar alabildiğince yükselince, İbiği Kınalı bağırdı:

«Susun kardeşler,» dedi. «Hep bir ağızdan konuşursak, anlatamayız durumumuzu. Biz, sahi biz neyiz?.. Söyledik ya, etiz biz... Et... Makinalara konuluruz önce... Dışımız, ak mezarımız çatlayınca, kırılınca, cık, cık, cıkkkk. Bir el uzanır bedenimize. Oradan alındığımızda başka bir kasa kilitlenir üzerimize. Oradan zincirlere vurup önümüze su, yem koyarlar. Bekle Allah bekle... Yer, içer büyürüz. Büyü-

dükçe, zincirler daha bir gerilir. Sonra?., Başka bir makinaya verirler bizi. Şııpppp... Kesilir boğazımız, yolunur tüylerimiz. Cansız olunca, et olunca, doldururlar bir kamyona... Dediğiniz orası olacak, kör, kötürüm, yatalak etlerimizi çıkarırlar dışarıya. İşte oldu bitti... Duyduğumuz kimi insanlar, pek enderden insanlar, tavuk eti niyetine, benim adıma, gırtlağım adına tutsak olmuş bir hayvanı yiyemem, tutsağı, tutsaklığı yiyemem, diye yiyemezlermiş bizi. Şu insan nasıl birşey acaba?..»

Benekli Kedi, Şoşo karanlıkta sokuldular birbirlerine.

«Şükür durumumuza,» dedi Şoşo.

«Şükür durumumuza,» dedi Benekli Kedi.

Koç sordu Nine Koyun'a:

«Nasıl kurtaracağız bunları? İçeriye girmek kolay, dışarıya nasıl çıkaracağız?»

Tezgahın az ötesinde duran motorun yanıbaşına geldiler. Koç'un boynuzuyla şalteri indirdiler. Bant durdu. Ama tavuklar, piliçler, horozlar, bağlarından kurtulamadılar. Şoşo, Benekli Kedi, Nine Koyun, Koç dolandılar bantı fırdolayı. Bu kez, Koç'un boynuzlarını, orta yerde takılı olan sürgüye geçirdiler. Kaç geridi. Sürgü ayrıldı. Tavuklar, piliçler, horozlar özgür oldular. Yere atladılar sabırsız. Ama atlayan hiçbir tavuk, hiçbir piliç, hiçbir horoz düştükleri yerden kalkamadılar. Kimi göğsü üzerine, kimi başı üzerine düşmüştü. Felçli bacakları iş görmüyordu. Uzun bir süre, öteki hayvanların yardımıyla yapının dışına sürüklendiler. Dışarıya çıkarıldıklarında, bu kez ışıkla raslaşan gözleri kamaştı. Yaşlar boşaldı.

Kimileri kör oldu. Kimileri yarıbuçuk görmeye başladı dünyayı. Uzun bir bekleyiş, uzun bir uğraştan sonra, tavuklar da, piliçler de, horozlar da katılabildi bu kervana. Bir süre yol alınınca, paslanmış, yosunlaşmış kanatlar da açıldı. Yarı kör, yarı topal, yarım-yamalak kanat çırparak, ilerlediler.

«Şimdi nereye?» diye sordu Şoşo.

«İleride bir ahır var,» dedi Nine Koyun. «Tek tek odadandır ahır. Hücre gibi... Her birinde bir inek vardır.»

Hep birlik, ineklerin beslendiği ahıra doğru yöneldiler bu kez de. Gün, ömrünü büyütüyordu...

İneklerin bulunduğu ahıra, ineklerin tek tek bulunduğu hücrelere yaklaştıkları sıra, kazıklara bağlanmış pek çok eşek gördüler. Kervanda bir mırıldanmadır başladı:

«Bunları da aramıza katalım mı?» diye bağırarak sordu Şoşo.

İrili ufaklı yanıtlar duyuldu.

«Neden olmasın?. Onlar da kardeşimiz değil mi?»

«Sorduğun soruya bak hele...»

«Baksanıza, nasıl da anırıp yalvarıyor zavallıcıklar.»

Kulağı öteki eşeklerden daha uzun, ama bir kulağı kesik olan boz bir eşeğin önünde durdular.

«Merhaba ey Kesik Kulaklı Boz Eşek,» dedi Benekli Kedi.

Kedinin kendisiyle konuşmak istemesini küçümsedi Kesik Kulaklı Boz Eşek. Mırıldandı:

«Olsun merhaba.»

«Biz var ya» diye araya girdi Nine Koyun. «Kente gidiyoruz, olsun haberiniz.»

«Siz de bize katılın,» dedi Şoşo. «Durmamız bundandır.»

«Bizim için kent yıllar, yıllaarr önce bitmiştir,» dedi tek kulağını da dikerek Boz Eşek...

«Nedenmiş?» diye sordu Koç.

«Motor icat olduktan sonra, lanetlendi eşek soyu,» dedi Boz Eşek. «İnsan denen yaratığı tanıyıp da, bunun tersini düşünmek ayıp olur zaten. Evet kovulduk kentlerden... İtilip kakıldık buralara. Kimilerimiz yılkıda, kimilerimiz ölümün ağzında.»

Bu sıra eşekler sözleşmiş gibi, hep bir olup anırdılar. Anırıp Kesik Kulaklı Boz Eşek'in sözlerini onayladılar.

«Son yıllarda horlanmak, hepimizin yazgısı oldu,» dedi Şoşo. «Sizin canınıza okuyan motor olduysa, bizim canımıza okuyan da kilit oldu... Kilit, motor icat oldu da, insanın ne mal olduğu, bir güzel anlaşıldı hani... Hem kendi aralarında bile vefa nedir bilmeyen insanoğlu, hayvanlara mı insan gibi davranacaktı sanki. Vallahi, biz hayvanlar da çok duyguluyuz doğrusu... Ama herşey bitti... İnsanlar yok, yok artık...»

«Bu işte, bu bir anda kayboluşta, bir çakallık olmasın?» dedi Kesik Kulaklı Boz Eşek. «Ne hinoğlu hindir şu insan yaratığı, bilmez miyiz sanki... Soyumuz vücut buldu bulalı, ne yükler taşımışızdır biz. Bir hesap eden olsa, insanlığın mutluluğu adına, kimbilir kaç kez dünya geçmiştir sırtımızdan. Yüklerini, kendilerini ta-

şırsan, gık demeden, iyisindir, hoşsundur. Ama, bir su görüp ürksen, boynuna bizi batırırlar, sırtına sopayı indirirler. Hele aşka gelip senden önce geçmiş bir dişinin kokusuna sevdalanıp dursan, bu kez arzuyla ayrılmış dudaklarına indirirler yumruklarını. O da az gelirse, kaptıkları en iri taşı indirirler ağzına. Eee, gel de çatlama kardeşim, gel de çatlama... Bir lokmacık arzuya, ne içkiler içerler, ne yalanlar söylerler... Başkacası, başkacası, bin yıldır, milyon yıldır kendi aralarındaki sevgi üzerine düzdükleri türkülerin, şarkıların hâlâ sonunu alamamışlarken, birisinin o birimizin kokusuna bile vurulmasını çok görürler. Yok mu bizim de canımız? Yok mu bizde de nefis.. Ah, Ahmet, ah Mehmet nefsiniz batsın... Bir daha yanaştırırsam sizleri gölgeme...»

«Dertleşmenin sırası değil,» diye bağırdı Şoşo. «Kent orada bomboş dururken, biz burada eğleşiyoruz boşuna. Bırakalım insanları da, bir araya gelip dalalım kente.»

«Senin tuzun kuru,» dedi Kesik Kulaklı Boz Eşek. «Önüne her kim ki bir lokma atsa, ona kuyruk sallamak, kör olası huyun...»

«Öfkemi kabartıp söyletme beni,» dedi Şoşo. «Kuyruğuma kurban ol, kart zampara. Sevgi senin neyine? Ya bir de anırmalarınız... Nerdeyse hak veresim geliyor insanlara. Hele boyunuza, posunuza bakmadan, ata özenmeniz yok mu? Ne demiş insanoğlu: Atlar nallanırken, eşekler kendilerini adamdan sanıp ayaklarını kaldırırlar...»

Kesik Kulaklı Boz Eşek öyle bir şaha kalktı ki, bağlı olduğu kazık topraktan söküldü. Son-

ra sakinleşip durdu. Tek kulağını düşürdü yere. Kocaman, sürmeli, kara gözlerinden yaşlar dökülmeye başladı.

«Ne olacak insan, alttarafı insandır işte... Akılları sıra, kendi durumlarını unutup hayvanlara çamur atarlar. Bu neyse ki ne de, ah Şoşo ahh... Sen yok musun sen... Sözlerin, ciğerime işledi doğrusu.»

Kente bir an önce gidebilmek için sabırsızlaşan hayvanlar, kıpırdaşıp hıçkırıklarla ağlayan Kesik Kulaklı Boz Eşeğ'in çevresine yığıldılar.

Şoşo merakla sordu:

«Böylesi, seni incitecek ne söyledim ki, dövünüp ağlarsın?»

«Bizi burada neden topladılar bilir misiniz?» diye sordu Uzun Kulaklı Boz Eşek.

«Kim kimin derdinden anlar ki,» diye konuştu Nine Koyun. «Anlat da bilelim hele...»

«Bizi burada toplamaları, kesip biçmek içindir. Sonra da paketleyip postalamak içindir,» dedi Boz Eşek.

«A kardeş, bunda şaşacak ne var? Kesilmek, yenmek çoğumuzun ortak yazgısı,» diye gıdaklıyarak, Boz Eşeğin derdine ortak çıktı bir tavuk.

«Bizimkisi bir başka,» dedi Kesik Kulaklı. «Siz kesilirsiniz, insan için. Siz kesilirsiniz kendi ülkenizin insanı için... Bizimkisi öyle mi ya?. Ah şu saltanatlı başlangıcımız, ah şu soykıyımına varan kesimimiz... Bu da yetmiyormuş gibi, paket etsinler, etsinler de başka ülke köpeklerine mama diye, ham diye satsınlar. Satsınlar da, motor alacaklarına miskiamber alsınlar... Ah Şoşo, vah Şoşo... Kuyruğun ol-

masa, ben de seni adam olur sanırdım. İlle de senin söylediklerin, neden ciğerimi pareledi, anladın mı?»

Şoşo, yarı utanmış, yarı anlıyamamış konuştu:

«Bu denli duygulandığına göre, söylediklerimden çok incindiğin, yaşlı, kara gözlerinden belli. Ama, gene de alınganlığının nedenini pek çözemedim. doğrusu...»

«Ah Şoşo,» dedi Uzun Kulaklı. «Biz eşekleri kim anladı ki, kim adam yerine koydu ki, sen anlıyabilesin?.. Canevimden yaralanmam şundandır: İnsanoğlu nankördür. Bin iyiliğine karşılık, bir kötülüğün dokunsa, herbirşeyi bitiriverir. Bir kalemde silmek oldum olası huyudur. Motoru yapınca bir şımardı, bir şımardı ki, önce kentlerden kovulduk, sonra kesilip biçildik... Söylemem odur ki, neden, neden etimizi, başka ülke köpekleri yesin?.. Onlar yiyeceğine, neden siz yemiyorsunuz? Gelin kardeşler, vurun bizi kardeşler... Öldürün bizi kardeşler... Şoşo, ısır beni... Kart bulursan Şoşo, git az öteme, yavrumu ısır... Ye onu... Ben ağlamıyayım da kimler ağlasın kardeşler? Şimdi anladın mı ey Şoşo, biz aramızda sizler için böyle konuşurken, sen de kalkmış neler diyorsun, soyumuz için. Adam değilmişsin vesselam.»

Uzun, upuzun bir sessizlik oldu. Eşeğin anlattıkları, orada bulunanları çok duygulandırdı. Ne edeceklerini şaşırdılar. Kendisini ilk toparlayan Nine Koyun oldu:

«Aaa, benim güzel gözlü, ince ruhlu kardeşim Eşek,» dedi. «Aslında, hepimizin, seninki-

si gibi, için için kanayan yaraları var. İnan, inan bitti hepsi... Çoook çoookk uzaklarda kaldı hepsi... Şimdi, aramızda dertleşip birbirimize sırt çevirecek, birbirimizin dertleriyle dövünecek zaman değildir, inan... Şimdiki zaman, insansız bir kente yollanmaktır. Şimdiki zaman, elbirliği sözbirliği, dayanışmasıdır.»

Nine Koyun, sonra öteki hayvanlara dönüp sordu:

«Kazıklarından kurtarıp onları da alalım mı yanımıza?»

Hâlâ gözyaşı dinmemiş Uzun Kulaklı Boz Eşeğe bakıp bakıp bağırdı öteki hayvanlar:

«Alalım ya...»

«Can-baş üstüne, alalım ya...»

Eşekler anırmaya başladılar sevinçle:

«Eğer, bizleri de kente götürürseniz, sırtımızda taşırız hepinizi,» dediler...

«Eşeklikten vazgeçin,» dedi Nine Koyun. «Olsa olsa, körleri, kötürümleri taşımalısınız. Canı, gücü olanı, neden taşıyacak mışsınız? Hayvan, insan değildir ki!..»

«Alışkanlık be bacım,» dedi ağlaması dinmiş, Kesik Kulaklı Boz Eşek «Alışkanlık işte.»

İrili ufaklı, cins cins hayvanlar, kendilerine özgü hünerleriyle öteki eşeklerin kazıklarını çözdüler. Şıngır mıngır, tıngır mıngır az ötedeki ineklerin olduğu ahırlara doğru yürüdüler...

İneklerin topluca bulunduğu ahırın kapısını açmak zor olmadı. Zor olmadı ya, cins cins hayvanlar bir arada görününce, baygın bakışlı inekler böğürmeye başladı. Kervana ye-

ni katılmanın heyecanı, mutluluğuyla Kesik Kulaklı Boz Eşek konuştu:

«Siz burada tembel insanlar gibi pinekleyerken, neler oluyor neler,» dedi onurla. «Kent boşalmış... Birlik olup oraya gidiyoruz. Şoşo, Benekli Kedi, Koyunlar, Kuzular, Tavuklar, Horozlar biz Eşekleri de aralarına aldılar. Şimdi sıra sizde. Haydin arkadaşlar, gün bugündür.. Biz kesilip diyarlar ötesinde, köpek maması olmaktan kurtulduk... Siz de kurtuldunuz...»

Sarı Kız, baygın bakışlı başını, Eşeğe doğru çevirdi:

«Sen ne dersin?» diye sordu. «İnsanların oyununa geldiğimiz yetmiyormuş gibi, bir de Eşeklerin oyununa mı geleceğimizi sanıyorsun yani?»

«Eşeğin söyledikleri doğrudur,» diye önce havladı sonra konuştu Şoşo. «Tıpatıp doğrudur. Kent bizi bekler.»

Sarı Kız kuyruğunu dikip gübreledi ahırı. Sonra mırıldandı:

«Ey Eşek, ey Köpek, gidin başımızdan. Senin etin yenir mi Eşek? Senin etin yenir mi Köpek?»

Şoşo kesti Sarı Kız'ın sözünü.

«Benim ismim köpek değil,» dedi. «Şoşo'dur, bu bir. İkincisi, aramıza yeni katılanın da ismi Uzun Kulaklı Boz Eşek'tir. Hem eski çamlar bardak oldu Sarı Kız. Eşeklerin eti de yenir oldu.»

«İnsanoğlu bu kadar düştü mü?» diye sordu Sarı Kız.

«Eşek etini yiyenler, biz köpekler,» dedi. «Başka diyarların köpekleri ama...»

«Öyle, ya da böyle,» dedi Sarı Kız. «Kente varınca, ya mezbahalar açıksa?..»

«İnan kimseler yok,» dedi Benekli Kedi. «Hem senin dediğin gibi, öyle, ya da böyle, bir terslik olsa bile ne çıkar? Nasıl olsa kesilmiyecek misiniz?»

«Yani şimdi hepiniz birlik olup kardeş kardeş kente mi gidiyorsunuz gerçekten?»

«Amaann canım, inanmıyorlarsa, gelmek istemiyorlarsa, bırakalım kalsınlar,» dedi Uzun Kulaklı Boz Eşek. «Biz onlara yalvaracağımıza onlar bize yalvarsın. Naz çekecek değiliz ya...»

Nine Koyun huysuzlanıp birkaç adımda Uzun Kulaklı Boz Eşeğ'in yanına geldi.

«Aramıza en son katılan sensin ama, en çok konuşanımız oldun,» dedi. «Henüz aramıza atlar bile katılmamışken, bu patavatsızlığına aşkolsun doğrusu.»

«Tartışmayı bırakın,» dedi Benekli Kedi. «İnek kardeşlerin canı ağırdır. İnek kardeşler ağır düşünürler. Böyle olmamış olsalardı, insanoğlunun en gözde hayvanı olabilirler miydi?»

«Allahisen insanoğlundan söz etmeyin,» dedi kör bir tavuk. «Sinirime dokunuyor. Yumurtamı düşüreceğim nerdeyse...»

«Bir koşulla geliriz,» dedi Sarı Kız, «Hücrelerdeki kardeşlerimizi de alırsak eğer...»

«Zamanımız kıymetli,» dedi Boz Eşek. «Her biri bir hücrede... Tek tek uğraşamayız onlarla...»

«Böyle densiz densiz konuşursan, öteki kulağını da ben yerim,» dedi Şoşo.

«Şoşo doğru söylüyor,» dedi Nine Koyun. «Geri durup çeneni kapatmazsan, hücredeki inekleri, sırtınıza yükleriz vallahi.»

Uzun Kulaklı Boz Eşek, dilini, sarı dişlerinde dolaştırdı. Sonra birkaç adım geriye çekildi.

«Olur,» dedi Nine Koyun. «Hücredekileri de alalım.»

Ahırdan çıkıp hücrelere doğru yürüdüler. İlk hücrenin kapısını açtıklarında şaşa kaldılar. Hücredeki ineği görebilmek için üstüste, yanyana sıklaştılar. Tavuklar, piliçler, civcivler kanat çırpıp eşeklerin sırtlarına uçuştular.

Şoşo ağlamaya başladı. Şoşo sevincinden, Şoşo üzüntüsünden ağlıyordu. Ağladıkça da, dövünerek konuşuyordu:

«Vay inek kardeşlerin başına gelenler!.. Vay benim güzeller güzeli şansım!..»

«Çıldırdın mı sen?» diye Benekli Kedi Şoşo'ya çıkıştı. «Bir kılın bu yanında gülen, öteki yanında ağlayabilen insanoğlu gibisin şu anda. Sevinip gülmen niye? Acı çekip ağlaman niye?»

«Ah, ahh... Vaahh, vaahh,» dedi Şoşo. «Ağlamakla gülmeyi bir arada yaşadığım için, insana benzeyeceksem benziyeyim, a kardeşim. Razıyım buna. Buna da razıyım. Ama yeter ki anlayın beni... Hak verin, korkuma da, sevincime de... Bakın şu zavallı ineğin başına gelmişlere... Bunlar da kimi tavuklar gibi demek ki... Gün yüzü göremeden, el kadarken sokulsunlar buraya... Yem verip sulasınlar bir delikten... Oturamadan, yürüyemeden, maya çalınmış hamur gibi kabarıp hücre duvarlarına değince iki yandan karınları, çek dışarıya...

Bindir arabaya... Götür mezbahaya... Sonra asılsınlar çengellere... Ah, ah canım, cancağazlarım, ağlamam bundandır işte...»

Öteki kimi hayvanlar, hücredeki ineği, arka arka dışarıya almaya çalışırlarken, Benekli Kedi sordu:

«Ağlaman, acı çekmen anlaşıldı,» dedi. «Ya gülüp sevinmen?»

«Duyduğum, bildiğim öyle insanlar varmış ki, biz köpeklerin kimilerini başköşelerinde konuk ederlermiş. Hak-hukuk yerini bulsun, bir milim şaşmasın diye. Parklara götürüp gezdirirlermiş de...»

«Kısa kes,» dedi Benekli Kedi. «Bunda şaşacak ne var? Kimi kedilere de böylesi davranır insanoğulları... Bunu bilmeyen kediye kedi, köpeğe köpek mi derim ben...»

«Anlamadığın, anlıyamadığınız şu,» dedi Şoşo. «Ah yüreğim nasıl da küt küt atıyor bir bilseniz. Köpeklere, ille de köpeklere böylesi özenle bakılırken, köpekciklerin de hakkıdır, diye gezip tozdurulurken, şu ineklerin başlarına gelenlere bakın hele... Sanki köpeklerin, kedilerin canı var da, ineklerin canı yok... Tüm bu zulümleri, üç-beş kilo fazla et adına... Böylesi yedikleri et de et olsa... Oh olsun işte... Ölü eti yer gibi yiyedursunlar işte... Ot mudur, saman mıdır?.. Demem odur ki, sevinmem odur ki kardeşim, ya inek eti yerine, köpek eti yenseydi?.. İşte o zaman, inekler evlerde başköşe konuğu, biz köpekler, karanlık hücrelerde, bir kez bile dünya yüzü göremeden, et olacaktık... Nasılmış?..»

«Şaşırttın beni Şoşo,» dedi Benekli Kedi.

«Burnumun direğini sızlattın doğrusu. Senin bu kadar derin düşünceli olabileceğini hiç sanmamıştım. Haydi biz de yardım edelim, yeni hücrenin kapısında sıkışıp kalan şu inek kardeşimize.»

Nine Koyun bağırdı bu sıra:

«Hücrelerdeki inekleri dışarıya çıkarmak çok zaman alacak. Hem, dışarıya çıkarılabilenler de, günü görünce, düşüp bayılıyorlar. Bacaklarına derman gelinceye kadar beklememiz gerekiyor. Yürümesini bilmiyorlar... Gözlerinin görmemesi de cabası... Bir bölümünüz ata doğru gitsin...»

«Ata ben gidip haber vereyim,» dedi Uzun Kulaklı Boz Eşek.

«Eşekler, ineklere yardım etsin,» dedi Nine Koyun. «Hem, at senin sözünü ciddiye almaz ki, Boz Oğlan.»

Uzun Kulaklık Boz Eşek, ikinci kez başını öne eğip ağlamaya başladı.

«Bu kadar işimiz arasında, gene seninle uğraşmıyalım,» dedi Benekli Kedi. «Amma da sulu gözmüşsün bee...»

«Üstüne varma,» diye gülümsedi Koç. «Ağlaması durursa, bu kez de anırıverir...»

Uzun Kulaklı Boz Eşek başını kaldırdı. Gözleri yaşlıydı hâlâ.

«Yok, yok,» dedi. «Bundan sonra, anırarak düşüncelerimi açıklamıyacağım. Söz olsun bin dinleyip bir konuşacağım. Fısıldar gibi... Kulaklarımın büyüklüğünü unutarak fısıldıyacağım. Atın kulağı gibi, kulağım olsun isterdim doğrusu...»

«Sen adam olmazsın,» dedi Benekli Kedi.

«Ata benziyeceğine, önce, eşekliğinin kıymetini bilsen ya...»

«Son hücreye ulaştık,» diye bağırdı Koç. «Son hücre... Haydi elbirliğiyle...»

Son hücredeki ineği de dışarıya aldıklarında, güneş gökyüzünün ortasına ulaşmıştı. Ellerini, ayaklarını çabuk tutup ata doğru yollandılar. Zamanları olsaydı, özellikle kör tavuklarla, yürüyemiyen inekler için durup bir güzel ağlıyacaklardı...

Gürül gürül bir su akıyordu tarlaya. Yatık bir dönmedolaptan akıyordu bu su. Tüm hayvanlar önce bu sesi duydular. Sonra dönmedolabı çeviren atı gördüler. Hemencecik şaşıran Uzun Kulaklı Boz Eşek oldu. Duygularını dile getirmekte gene aceleci davrandı:

«Dillere destan at bu mu?» diye sordu.

Nine Koyun çıkıştı:

«Anlaşılan, sen onun dillere destan öyküsünü hiç duymamışsın,» dedi.

«At, attır işte,» dedi Boz Eşek.

«At, attır ama, eşek değildir,» diye araya girdi Koç.

Nine Koyun, düzenli bir biçimde, bir daire çevresinde dönen, gözleri bağlı ata iyice sokulup yanıbaşında yürürken konuştu:

«Dursana, ey atlar atı... Dur da, elmas bakışlı gözlerini açalım. Sonra anlatacaklarımızı dinle. Dinle de düş önümüze. Yol gösterenimiz sen ol. Ol da kente güvenle gidelim.»

At durdu. Atın durmasıyla, tarlalara akan su da azalıp dindi.

«Diz çök,» dedi Nine Koyun. «Diz çök de

gözlerinin kara bağını çözelim.»

«Bilmez, duymamış gibi konuşma,» dedi At. «Şu insanoğlunun ikiyüzlülüğü, hayinliği silinip gitmeden, diz çökmek haram değil midir bana? Yoksa, unutulur mu oldu anıtım?»

«Haklısın,» dedi Nine Koyun. «İzin verir misin gözlerini açalım ilkin.»

Küçücük kulaklarını dikti at. Düşündü bir süre. Sonra sakin, onurlu başını salladı. Böylece, izin [illegible] anlayan hayvanlar, elbirliğiyle atın gözlerini kapamış olan, kara yazmayı çözdüler. Bakışlar yeryüzüne kavuşunca, gözler kırpıştı. Bakışlar elmaslaştı.

«İsmin bu andan sonra Elmas Bakışlı Küheylan olsun,» dedi Koç.

«Elmas Bakışlı Küheylan,» diye bağrışıp sevindiler. Uzaktaki dağlarda aynı isim bir kaç kez yankılandı.

«Elmas Bakışlı Küheylan...»

«Elmas Bakışlı Küheylan...»

«Kent,» dedi Benekli Kedi. «Kent insansız... Oraya gidiyoruz birleşmiş... Seni de aramıza katmak istedik, ey çileli Küheylan, ey onurlu Küheylan...»

«Kent insansız öyle mi?» diye sordu elmas bakışlarını kente doğru çevirirken. «Ah, o kent, ah insanlar!.. İnanılacak gibi değil doğrusu...»

«İnan, ey Küheylan,» dedi Şoşo. «İnan da düş önümüze. Ol yol açıcımız. Arkalanalım senden. Koltuklanalım seninle. Senden başkaca tüm hayvanlar itilip kakılmada, şu dünyada. Ama sen, sen, insanın, kimi insanların onurunu koruyabilen biricik yaratıksın.»

«Demek ben yürümüyordum,» dedi Elmas

Bakışlı Küheylan. «Demek durmamacasına dönüyordum. Gözlerimi bağlamaları bundanmış. Oysa yürüdüğümü, yürüdükçe de, onurla yaşayabilen kimi insanlara kavuşacağımı sanıyordum. Vay, vay ki, ne aldatmaca!.. Gene oyuna gelmişim de haberim yokmuş oysa...»

Kızdı Küheylan. Hayıflandı Küheylan. Öyle bir şaha kalktı ki, dönme dolaba bağlı tüm koşumlarını parçaladı...

«Özgürüm işte,» dedi. «Yeniden özgür oldum. Sizler sağolun, varolun ki, gelip uyardınız beni... Ey dünya, bir atın, bir sineğe bile özenli olması, itibar etmesi gerekli dünya...»

«Koca koca motorlar bile, bir vidaya muhtaç,» dedi Uzun Kulaklı Boz Eşek.

«Sen de aklını motorla bozmuşun,» dedi Koç. Sonra sözlerini Küheylan'a dönerek sürdürdü: «Sana gelmiyecektik de kime gelecektik? Önümüzde bir yol gösteren olsun ki, düşmiyelim bir tuzağa.»

«Olmaz,» dedi Elmas Bakışlı Küheylan. «Olmaz... Hiç kimse, hiçbir hayvan, bir başkasının başı olmamalı. Önce bu konuda anlaşalım hele. Köle değiliz ki, köle olmak istemiyoruz ki, bir başa boyun eğelim. Herkesin kendisine göre bir becerisi, şu dünyada var oluşunun bir anlamı vardır. Önemli olan becerinin, var olma nedeninin bilincinde olmaktır. Bunun da kuralı, herkesin, herbirşeyin kendisine yeterli olabilmesidir.»

«Ah,» dedi Şoşo. «Ne güzel konuşuyorsun. Konuşuyorsun ya, bilgi, beceri bizde ne arar?.»

«Her yaratıkta, bir anlam, bir beceri vardır,» dedi Elmas Bakışlı Küheylan. «Vardır ya, bil-

diğim, engellenmesi... Boyun eğmek yerine, bu oyunu hazırlayanların oyununu bozmaktır hüner...»

«Şu ineklere bak,» dedi Nine Koyun. «Şu tavuklara, piliçlere bak... Şu eşeklere bak... Şu memeleri süt dolu gelin kızlara bak... Bak da anlat destanını... Anlat da akılları başlarına gelsin... Canlı örnekten duymak, masal dinlemeye benzer mi Küheylanımız?..»

«Demek kent insansız?» diye sordu Küheylan yeniden.

«İnsansız,» dedi pek çok hayvan bir ağızdan.

«Öyküm uzun, upuzundur,» dedi Elmas Bakışlı Küheylan. «Kente doğru hem yürüyelim, hem anlatayım.»

«Bu iyi akıl,» diye sevinçle bağrıştı Uzun Kulaklı Boz Eşek.

«Ne sandıydın ya,» diye çıkıştı Benekli Kedi.

Kimileri kanat çırptı, kimileri şaha kalktı. Kervan kente doğru yollandı. Bir süre yol alındıktan sonra, Elmas Bakışlı Küheylan konuşmaya başladı:

«Babamı gözlerimin önünde kurşunladılar. Ben o zamanlar küçücük bir tay idim.»

«Niye kurşunladılar?» diye sordu Şoşo. «Benim de arkadaşlarımı, gözlerimin önünde zehirlediler de...»

«Herbirşeyi anlatacağım,» dedi Küheylan, «Herbirşeyi anlatacağım. Yeter ki, yürümemiz yavaşlamasın. Kör tavukları sırtlıyalım. Şükür, şükür ki, ineklerin kötürümlülüğü geçiyor. Şey, tay idim. Babamı, o güzeller güzeli, yelesi altın sarısı babamı, at yarışlarında koştururlar-

dı. Bir koşardı, bir koşardı ki... Vay benim uçarım... Yarışın birinde bir ayağı kırıldı. Diyesileri kırılmasını istemiş insanoğlu. Göz göre göre kırılmasını istemiş... Neyse ki ne de... Diyelim babam tökezlemiş... Kırılınca da, o saat, bir tutam arpayı çok görüp, o yağ ile, şeker ile beslenen babalar babasını, birinci geldiğinde, para akıttığında, yüzü gözü öpülen başına, kurşunu boşalttılar... Hıhı, dedim içimden, hhıhı... Demek bunu reva gördünüz babama... Şekerle beslediğinizi işi bitince kurşunladınız, hıhı... Sonra ne yazgıdır ki, babamın soyunu bende yaşatmak istediler. Bacaklarım uzadı. Boynum hem uzadı, hem yeli, kılıç gibi yarar oldu. Sıra geldi ele geçirmelerine. Üzerime binip uçmalarına... Eee, kimin oğluyum ben?.. Uçarım ki, uçarım bir güzel... Ah insanoğlu ah!.. Ah benim canım babam, ah!.. Demek ona da böylesi başlık vurdular... Kantarma başlık vurmak istediler de, vurabildiler... Ne tatlı sözler... Balla yıkanmış zehir... Yılan deliğinde, baklava-börek... Oyuna gelip yeseydim verilen şekerleri, takmışlardı gemi ağzıma... Bir şekere, bir gem... Geme şeker... Şekere gem... Baktılar olmayacak, travaya almayı denediler. Travay dediğim, kıpırtısız hücre... Ama gözlerimin önünde hep babam... O yerinde duramayan, o koştuğunda binlerce ademoğlunu zıplatan babam, kurşunu yiyince, nasıl da yığılmıştı yere... Gölgesinden yere, acıdan, aldatılmış olmaktan nasıl da ateşler dökülmüştü... O yere yığılmamıştı da, sanki bir dağ, ateşten bir dağ çöküp akıp dökülmüştü toprağa... Girer miyim travaya, girer mi-

yim!.. Gene şekerler uzandı dudaklarıma... Yer miyim, yer miyim canlar!.. Şekeri yemeyince, tuzağa batırılmış şekeri yemeyince, çılbır kamçısını aldı bakıcı, eğitici eline... Ah, dedim, işte raslaşıyorum insanın gerçek yüzüyle... Hele bir sırtıma velense, çul, eğer oturtmak istemeleri var ki... Yer yerinden oynadı da, kimler yanaşmadı yanıma... Günlerce, aylarca uğraştılar benimle, vesselam... Onların inadı inat, benim babamın gümbedek öldürulmesi, babamdan son ve biricik armağanlı vasiyet... Baktılar olacak gibi değil, şekere, tatlıdan dile bilincim, öcüm siper... Bu kez kaba kuvvete başvurdular. Ey kardeşler, bu, insanoğlunun bilince karşı kullandığı şaşmaz uygulama yok mu?.. İri bir adam geçti karşıma. Dev gibi, kara yüzlü, kara bir adam... Baktım gözlerinin içine... Dayan, dedim kendi kendime, bu gözler, babanın gözlerinin içine baka baka kurşun sıkanların gözlerinden bir çifttir... Baban aşkına, soyun adına diren... Diren ki, şu insanoğlu, şu karalardan bir demet insanoğlu, ilk kez aldanıp utansın yaptıklarından...*

Kervanda bir kıpırdanma başladı ansızın. Kulaklar, kuyruklar dikildi.

Elmas Bakışlı Küheylan da öyküsünü ekin biçer gibi kesti. Kervana birkaç kurt yaklaşıyordu. Özellikle kuzuların, körlerin, kötürümlerin yanına sokuldular. Elmas Bakışlı Küheylan şaha kalkıp bağırdı:

«Defolun çevremizden. Kuyruğunuzu kısarak varın gidin çıktığınız inlere...»

Benekli Kedi ile Şoşo birbirlerine, şaşkınca baktılar. Kedi ile Köpek bir arada olabildikten

sonra, kurtla kuzu neden bir arada kente doğru yürüyemesinler ki?..

«Titizlenmen, huylanman niye?» diye sordu Benekli Kedi.

Elmas Bakışlı Küheylan şaha kalkışını, havada tutuyordu hâlâ.

Kurtlar duralamıştı. Bir milimcik bile yaklaşamıyorlardı kervana.

«Neden kurtlara karşı böylesi öfkelendin?» diye sordu Koç da. «Aramızda kedi-köpek bile yan yana olduktan sonra, kuzu ile kurt da bir arada olamazlar mı?»

Elmas Bakışlı Küheylan şahını indirdi. Çocuk patiğine benzeyen kulaklarını dikti.

«Kervanımıza tüm hayvanlar katılabilir,» dedi. «Tüm hayvanlar katılabilir... Ama kurtlar mı, asla...»

«Neden, neden?» diye sordu Kesik Kulaklı Boz Eşek... «Bildigini, biz de bilelim ha, ne olur...»

«Bakın,» dedi Küheylan. «Çevrenize şöyle bir bakın ve düşünün: Tüm hayvanlar, kendi aralarında, birbirlerini sevmeseler bile birbirlerini kollayarak yaşarlar. Evet mi, hayır mı?»

«Evet, evet,» diye bağrışıldı. «Kedi kediyle, köpek köpekle, kuzu kuzuyla...»

«Eee, öyleyse,» dedi tam sırası gelmişken Küheylan. «Kurtla kurt yaşayamaz bir arada... Ancak ki ancak, ortak düşmanları için, o da güçsüz düşmanları için bir aradaymış gibi görünürler. Parçalayıp yemek, yok etmek adına... Pusuya düşürerek... Arkadan saldırarak... Kalleşçesine yani... Ama, bir arada olduklarında, hep birbirlerinden kuşkulanırlar.

Onun için, ağız ağıza oturur, uyurlar. Ağızları batsın... Kanlı ağızları batsın... Kimi insanlar da böyledirler işte. Tıpatıp böyledirler... Hep bir arada, ama birbirlerine güvensiz... İnsanlara, kurt soyu insanlara benzeyen, hayvanlar giremez aramıza... Giremez!..»

«Girmemeli,» diye bağırdılar.

Kurtlar birbirlerine baktı. Kurtlar birbirlerini kollayarak, arkı arkaya değil, yan yana, birbirlerine fıldır fıldır bakarak, kıs kıs uzaklaştılar kervandan.

Kervan yeniden kente doğru yöneldiğinde, Nine Koyun, soyu adına en çok sevinmişlerden olarak, acıyı tatlıya bağlamak istedi:

«Eee,» dedi. «Elmas Bakışlı Küheylan, dönelim öyküne...»

Küheylan, sözcükleri adımlarına aktararak sürdürdü öyküsünü:

«O kara adam, o karalar şahı, burnuma kerpeten gibi yapışmasın mı? Yapışıp öyle bir sıktı ki, dağ olsa yarılır, su olsa kurur, volkan olsa sönerdi... Niyeti, çökertmekti beni... Çökertip sırtıma binmekti... Sırtıma binip koşturmaktı... Bir an, bir tek an çıkarına ters düşünce de, tabancasını çekip ateşlemekti, kurduğu... Babam benim... Soylu atam benim... Ona benzeyen insanlara kurban... Yok mu? Var ki dünya ayakta... Kara adam sıktı burnumu, ben direndim. Ben direndikçe, kara adam sıktı burnumu. İnanın körler, kötürümler, inanın bir umuda kente koşanlar, çökertemedi beni... Çökmek mi?.. Doğmadı daha beni çökertecek anasından... Sonunda soyuma bir ceza olsun, görüp gören, benim gibi baş-

kaldırmasın diye, hayalarımı burup gözlerimi bağlayıp dönme dolaba bağladılar beni... Şükür, şükür ki, yeniden özgür oldum. Oldum da, beni cezalandıran insanoğlunun kentine doğruyum şimdi...»

Elmas Bakışlı Küheylan'ın öyküsü bitince kent de görünmüştü. Geniş, bakımlı bir yolun ağzından kente ayak basacakları sıra, gökyüzünde, bir güvercinin kanat çırptığını gördüler.

Güvercin yaralıydı... Bedeninden akan kanlar her kanat çırpışında, gökyüzü bir beyaza, bir kırmızıya boyanıyordu. Gözünün birisi körtü, kurumuştu... Öteki gözünde de, saplanmış bir ok vardı. Kan, bu saplanmış oktan akıyordu. Birkaç kez dolandı kervanın çevresinde.

Sonra Elmas Bakışlı Küheylan'ın yanıbaşına düştü. Kervan kente girdi girecekti. Bu son katılandan hoşnut olmadılar. Güvercini çiğneyip geçmek istediler. Ama Küheylan şaha kalktı. Bu şaha kalkış, öteki hayvanların sabırsızlıklarına bir engel oldu. Kervan durdu.

Benekli Kedi, güvercinin yanına iyice sokuldu. Görmeyen güvercini sanki parçalayıp yiyecekmiş gibiydi. Ama öyle yapmadı. Bir gözü üzerinde saplı duran okun çevresini yaladı. Kanatlarındaki kanı da yaladı. Birkaç eşek anırdı. Kesik Kulaklı Boz Eşek düşüncelerini dile getirdi:

«Bir kuş için, üstelik yaralı, kör bir kuş için durulur muymuş?»

Elmas Bakışlı Küheylan şahını toprağa indirdi. Yelesini öfkeyle, bilgisizliğe karşı çıkmak istercesine havalandırdı.

«Bu kuş bildiğiniz kuşlardan değildir,» dedi. «Güvercindir ismi. Kardeşliğin, barışın kanatları onda takılıdır. Onu da aramıza katmamız gerekir. Kaçınılmazdır... Üstelik umulmaz bir şanstır... Bir diyeceği, bir derdi olmasaydı, bulur muydu bizleri?.. Gelişine, dudak bükeceğinize, kulak açın...»

Benekli Kedı inledi:

«Güvercin ölüyor!..»

«Tavşanlar, sıçanlar, hattâ insanlar, sıçar gibi doğururlar, ölürler ya, Güvercinler ölmez.» diye gülümsedi Küheylan. Sonra başını öne eğip Kör Güvercin'e sordu: «Nasılsın, nereden gelip nereye gidersin?»

«Bir gözüm kördür,» dedi Güvercin. «Doğduğumda, kurumuş doğdu gözüm. İkinci, şu ok saplı gözümde, henüz ışık var. Çok uzaklardan gelirim. Çok uzaklara giderim. İzin verirseniz, bir süre kervanınızda konaklamak isterim.»

«Başım, üstüne,» dedi Küheylan. «Haydi sıçra, barış, kardeşlik adına sıçra başım üstüne... Onur duyarım seninle birlikte kente girmekten. Hem, yol boyu anlatırsın nasıl bir kuş olduğunu. Böylece, şu kardeşlerimiz de anlamış olurlar, sana, soyuna duyduğum saygının nedenini.»

Kervan kıpırdadı. Kervan yekindi. Kervan kente girdiğinde, Kör Güvercin, Elmas Bakışlı Küheylan'ın başı üzerindeydi. Kervanın önünde Küheylan vardı. Küheylan'dan da önde, Kör Güvercin'in öteki gözüne saplanmış ok görünüyordu. Kentte insan varsa, ilk görecekleri,

ucun ucun kanayan yaralı göze çakılmış ok olacaktı...

«Önümüz açık,» dedi Küheylan. «Yollar bomboş. Gerçekten insansız bir kentmiş... Haydi, can kuş, anlat öykünü...»

Kentin en geniş, en bakımlı bulvarında ilerliyordu kervan. Yüzlerce aracın, binlerce insanın gelip geçtiği bu yolu şimdi hayvanlar doldurmuştu. O kişneyen, o anıran, o meleyen, o gıdaklayan, o havlayan, o miyavlayan, o böğüren hayvanlardan çıt çıkmıyordu ya, tek duyulan, ayak sesleriydi... Gerçi düzenli bir görünüşleri yoktu. Ne ayak boyları, ne beden genişlikleri uyuyordu birbirine. Kimi kez, Küheylan'ın bacakları dibinde bir piliç yürüyor, kimi kez kuzular, oğlaklar oradan oraya kaçışıyorlardı... Benekli Kedi ile Şoşo, en sakin yürüyenlerdendi. Onlar için bu kent, öteki hayvanlara göre tanış sayılırdı. İnsanların su gibi aktığı bu yolu bile adımlamışlar, soluk tüketmişlerdi. Şoşo, ikide bir, başını kaldırıp yapılara bakıyordu. Bakımlı, önleri çiçekli yapılardı bunlar.

Kör Güvercin, ok saplı gözünde, yeniden bir ıslaklık duydu. «Bu kan değil,» dedi içinden. «Bu gözyaşıdır...» Nedenini düşündü bir süre. Bu gözyaşı anasının anlattıklarını anımsatmıştı. Çoğu, savaş ve barış üzerine anlatılanlardı...

«Derdim büyüktür,» diye söze başladı, Kör Güvercin. «Ah benim anam!..»

«Hepimizin bir derdi var,» dedi Elmas Bakışlı Küheylan. «Bilirim, sizinkisi hem kendiniz, hem insanoğlu üzerinedir.»

«Anamın bir kanatları varmış, uçtuğunda, gökyüzü parlarmış... İnsanlar el çırpıp dans ederlermiş onu gördüklerinde... Barış üzerine söyledikleri şarkılar, türküler denizleri kabartır, dağlar, yerlerini değiştirirlermiş aralarında... Ama bir gün, uzaklardan öyle bir haber getirmiş ki anam, insanlar acılarından ateşe düşmüş kar gibi erimişler... Dövünmeleri, kendileri için değilmiş... Dövünmeleri, başka ülkelerde, uzak ülkelerde savaşan insanlar içinmiş... Ah, ben insana insan mı derim, insan insanla mutlu olmasını, acı çekmesini bilemedikten sonra!..»

Kervanın ara yerinde yürüyen Şoşo, ayaklarını yağlayıp Küheylan'ın başı dibine geldi.

«Öykünü anlat,» dedi. «Bir an önce anlat. Korkum var benim...»

Küheylan başını hafifçe öne eğip tıksırdı. Kör Güvercin bacaklarını iyice yaydı. Ok, gökyüzünden toprağa doğru minnacık bir çizgi çizdi.

«Korkun ne üzerinedir?» diye sordu Küheylan.

«Korkum,» dedi. «Hiç de yabancısı olmadığım bir kokudur bu. Kentte insan var...»

İnsan sözcüğü, birşeylerin değil, ateşin yangını gibi, bir lağımın patlaması gibi, gökyüzünün yırtılıp su yerine kan ve irin yağması gibi, toprağın her bir zerresinden, bir anda bitki yerine okların fışkırması gibi bir panik yarattı hayvanlarda.

«İnsan, eyvah insan!..»

Küheylan şaha kalktı. Güvercinli ok gökyüzüne saplanacakmış gibi oldu.

«Korkmayın, dağılmayın,» dedi Küheylan. «Birliğimiz bozulursa, işte o zaman yok oluruz. Daha çabuk yok oluruz, en azından... Doğrudur, Şoşo'nun aldığı koku, insan kokusudur. Ben koku alamadım ya, sinsice kıpırdanışlar seziyorum duvarlar ötesinde...»

«Korkmayın, telaşlanmayın,» dedi Kör Güvercin. «Duvarlar arkasındaki insanlar, sanıldığı kadar tehlikeli değildir. Asıl tehlike, kimi insanlar içerideyken, dışarı çıkamazken, kimilerinin dışarıda olabilmeleridir. Anlaşılır herşey, herşey anlaşılır ergeç...»

Hayvanlar birbirlerine biraz sokuldular. Gözler pencerelerde, kulaklar kıpırtılarda yürümelerini sürdürdüler.

«Anlaşılır gibi değil,» dedi Nine Koyun. «Bomboş bir kent, ama sanki duvarlar ardında öcüler var. Saklanmış öcüler...»

«Hayvan, insandan saklanır, ürker,» dedi bir oğlak. «İnsan, insandan saklanır mıymış?..»

«Sen sus,» dedi Uzun Kulaklı Boz Eşek. «Korkmak iyi gelmez sana... Dağ bayır niyetine, tırmanırsın, duvarlara...»

«Hafifliği bırakalım,» diye çıkıştı Küheylan. «İşler karışıyor. İnsansız kent başkadır, insanların olup da, dışarı çıkamadıkları bir kentse bambaşkadır. Acaba, insan insana ne oyun oynuyor gene?»

«Asıl biz bir oyuna gelmiyelim,» dedi Nine Koyun. «Oyun moyun, oh olsun derim gene de... Analarının sütünü, bir doyasıya içti ya yavrucuklarım...»

«Ah,» dedi Kör Güvercin. «Ah, ah!.. Siz insanı barışta tanıdınız, tanıdınız da şaşırdınız...

Ben, benim soyum ki, savaştaki insanı tanımıştır... Dinleyin de, öykümü bitireyim: İnsanoğlu çok kurnazdır... Duvarlar arkasına sıkışıp kaldığına, sokağa çıkamadığına göre, parça parça olmuş demektir. Üç kişi bir duvarın arkasında... Bir kişi bir duvarın arkasında... İnsan duvar, duvar insan... Onlar bir araya gelinceye kadar, biz kenti bir baştan bir başa geçeriz de, kentte ne işimiz varsa, onu bile görebiliriz... Saltanat sürmek mi?.. Yoksa dışarıya çıkamıyan insana nanik mi? Barış üzerine türküler söylemek mi?.. Olur ki, olur...»

«Bak bu iyi,» dedi Uzun Kulaklı Boz Eşek. «Şu bize dayak atan, şu işi bitince, itlere mama diye satan insanoğluna inat, öyle bir anırırız öyle bir koro kurarız ki, kulaklarının zarını patlatmazsak, bize de yuh olsun... Oh, ne güzel, biz anıracağız gönlümüzce ve inadına, onlar kapılarını açıp çıkamıyacaklar dışarıya... Gel keyfim gel... Sus ulan, diye bağırırlarsa odalarından... Bağırırlarsa açıp pencerelerini... Ah işte o zaman, bir o zaman gelse... Ben bilirim ne söyliyeceğimi, ne yapacağımı...»

«Sonra?» diye sordu Küheylan, «Susun da dinleyin Güvercin'i... Onun anlatacakları her zaman kulağınıza küpe olmalı... İnsanlı da, insansız da yaşansa, gereklidir şu yeryüzü için...»

«Sonrası,» dedi Kör Güvercin. «Anam başka ülkelerdeki savaş haberini getirdiğinde utançlarından sus-pus oldu bizim oradakiler... İnsan, ne insandı o zamanlar... Pes doğrusu, şimdikilere, pes... İyi ki anam görmedi bugünkü savaşları... Bir gün beni, yuvamızdayken,

yalayıp kokladı... Gördüklerini anlattı. Anlattı ve sordu: 'Bilir misin senin bir gözün neden kör?' Bilmem ana, dedim. 'Benim de bir gözüm kördür yavru' dedi. 'Cıncık gibi görürdü' dedi. 'İnsanın insana ettiklerini gördüm de, görüp ağlamaktan kör oldu. Acılarım dölüme geçti. Geçti de, sen bir gözü kör doğdun, bigünah.' Baktım anamın gözüne, kör. Tıpkısı onun gözünün körlüğü benimkine işlenmiş... 'Gördüklerimiz son olur da, bir gözün sende kalır.' dedi. 'Ne zulüm, ne zulüm!.. Önce kollarına çaprazlama işaretler işlediler... Sonra kollarının birisini öne uzatıp bir insan ismi söyleyip bağıra bağıra çoğaldılar. Sonra bir soyu lanetleyip gece gündüz, çoluk çocuk demeden topladılar. Sonra çukurlar kazıp içine ittiler. İtip diri diri üzerlerini toprakladılar. Sonra, saçlarını, haya yerlerindeki kıllarına varıncaya kadar kesip abalar dokudular, savaşan, öldüren askerleri için... Sonra, kemiklerinden sabunlar yaptılar. Yaptılar da, kara yüzlerini yıkadılar... Sonra, fırınlara gaz verip boğdular, ateş verip yaktılar, dünyadaki karıncalardan çok insanı... Vay, vay!.. Ben ağlamıyayım da kimler ağlasın?.. Barışı, kardeşliği uçup uçup anlatmak bizim görevimizken, barış nerde kaldı, kardeşlik nerde kaldı?.. Yavru, benim anama da dedesi demiş ki, şu insanoğlu var ya yeryüzüne geldiğinden beri, savaşmadan ben deyim beş dakikacık, sen de, üç dakikacık, vallahi yalan olmaz, savaşmadan durabilmişler... Vay ki, bizim güvercinliğimize... Diyesim yavru, kanatlanıp uçtuğunda, gidesin başka diyarlara, gidesin de anlatasın bu kara insan-

ların bir soya ettiklerini... Diri diri yaktıklarını... Diri diri gömdüklerini...' Anam öldü günün birinde. Öldüğünde, gagasından bir tutam kan aktı... Akan kan beyaz kanadıma bulaştı... Havalanıp uçtum çöllere... Hey, hey!.. Daha anamın anlattığı savaşın gözyaşları kurumadan, daha bu savaş üzerine yazılan acıların mürekkebi kitaplarda kurumadan, bir de ne göreyim çöllerde?.. Bir de ne göreyim çöllerde?.. Bir de ne göreyim çöllerde?..»

Küheylan başını hafifçe sallayıp sordu:

«Bir de ne gördün çöllerde?..»

Nine Koyun ağlayarak sokuldu, Elmas Bakışlı Küheylan'ın yanına.

«Ey Küheylan, ey Kör Güvercin bilir misiniz neler oluyor arkalarda?..»

«Bir soru da sana,» dedi Küheylan. «Neler oluyor arkada?..»

«Telef oluyoruz!.. Yürüdükçe, Kör Güvercin'in anlattıklarına dalıp gittikçe, bir de bakıyoruz, arkamızdan, yanımızdan birilerini çekiyorlar içerilere!..»

«Kim, kimler?» diye sordu Kör Güvercin.

«İnsanlar,» dedi Nine Koyun. «İki kuzu, Elmas Boynuzlu Gelin Kız, sekiz tavuk, altı piliç, bir sıpa eksildi aramızdan... Topal bir ineği zor kurtardık ellerinden... İçeriler insan dolu. Tıkabasa insan dolu. Ölmemişler... Kenti boşaltıp gitmemişler... Bir neden olmalı, böyle ahırlara doldurulmuş hayvanlar gibi içerlerde bekletilmelerine?.. İnsanların başlarına gelenler neyse ne de... Birbirlerinden bulsunlar... Birbirlerinden bulsunlar ya, açgözlülükleri, hinlikleri gene yerli yerinde... Tam bir kapının

önünden geçerken, açılıveriyor kapı... Bir kol uzanıyor içerden... İnsan kolu uzanan... Çekiveriyorlar bacağından, kanadından, gözlerine kestirdiklerinden birisini... Kapı kapanıyor sonra, açıldığından tez... Telef oluyoruz ki, buz gibi erimecesine...»

«Ah Kör Güvercin, vah Kör Güvercin,» dedi Küheylan. «Görüyor musun başımıza gelenleri... Kent boş diye düştük yollara ya, demek doluymuş evler, silolar gibi...»

«Ölü değiller ya... Şükür buna da,» dedi Kör Güvercin. Anamın anlattığı, silolar gibi cesetler yığılmış vakti zamanında... Benim de gördüklerim bir başkadır hani... Bir de ne görmüştüm çöllerde, demiştim ya... Çöllerde... Ahh, ok saplanmış gözüm... Gene kanamaya başladı. Bir lokmacık ışığım da kapandı kapanacak... Bir lokma ışık!.. Çöllerde gördüklerim... Çöllerde gözüme saplanan ok... Anamın anlattığı o fırınlar, o ölüm çukurları var ya... İşte oralardan kurtulabilen tek-tük insanlar kalkıp gelmemişler mi çöllere?.. Onlara, bu yeni gelenlere barış için hey-vağ ederken biz Güvercinler, bir de ne görelim? Bir de ne göreyim tek gözümle?.. Analarının, babalarının henüz acıları dinmemiş, o tek-tük insan, o kaçabilen, o ölümün ağzından kurtulabilen insanlar var ya, bu kez de onlar başlamışlar çölü kana bulamaya... Diyelim öç alacaksın be Allahın kulu, var gitsene, anaların, babaların öldürüldüğü diyara?.. Ne işin var çölde?.. Ne istersin yoksul soydan?.. Bu yoksul soydan?.. Başlamışlar soykırımına... Tıpatıp başlarına geldiği gibi... Anaları, babaları, çocukları öldü-

rüp kanlarıyla yüzlerini yıkamaya... Uçtum, uçtum da öldürenlerin çevresinde sordum: Ey insanoğlu, dedim, ben kuşken, anamın anlattıklarını unutamazken, sizler nasıl ölümü ve acıyı unutup boğazlarsınız çölde kıstırdıklarınızı?.. Soruma yanıt beklerken, 'Çek git be barış mısın, kardeşlik masalı mısın, ne boksun, çek git' dedi birisi. Yılmadan, insandan hâlâ umudunu kesmemiş bir kuş olarak kanat çırptım. Etmeyin eylemeyin, dedim... Savaş değil, barış yakışır insanoğluna... Yemek-içmek adına cümle bitkileri, hayvanları kesip yemeniz, insanın varlığı, yüceliği için dendi... Dendi de, yer ve gök hizmetinize elpençe durdu... Ama, birbirinizi boğazlamak içinse, haram-zıkkım olsun yeryüzü size... 'Sus be, sus' dedi bir başkası bu kez. 'Barış, kardeşlik deyip hedefimizi şaşırtıyorsun.' Sonra çekti okunu, sapladı gözüme...»

Küheylan durdu. Gözlerinden yaş akıyordu. Önünü görebilmek için, bir süre akan yaşların dinmesini bekledi. Dinmişlikte arkasına döndü:

«Anlattıklarını dinleyenler çok azalmış ey Kör Güvercin,» dedi. «Anlaşılan, insanoğlu barışı, kardeşliği kendisi umursamadığı gibi, hayvanlara bile dinletmeye niyetli değil... Yok ki, yok... Şaşkın, perişan, zavallı alçak, iyi ve de kötü insanoğlu... Ak pınarlar gibiyken, bataklıklara yönlenen insanoğlu... Pamuk yumuşaklığından, granit gibi sertleşen insanoğlu... Şimdi ne yapmalı, ne yapmalı?..»

Tam bu sıra umulmadık bir olay daha oldu: Bir çocuk fırladı önlerine. Ateşten kızgın, ci-

vadan akıcı, şahin tutkulu, fırtına adımlı bir çocuk... O dönmemeye kararlı, ana-baba dışarı çıkamamaya tutsak... Haykırış...

«Dön, dön, döööınnnn!..»

Çocuk duymuyordu çağrıyı. Çocuk koştukça bacakları uzuyor, kolları uzuyor, bedeni genişliyordu sanki. Ne kadar koştu, ne kadar büyüdü bilinmez, bir süre sonra, yolun bitiminde bir kıpırdanmanın gölgeleri göründü. Kimdi bunlar?.. Neden duruyorlardı orada?.. Elmas Bakışlı Küheylan birşeyler sezer gibi oldu. O, hiçbir zaman insan için diz çökmemiş, o, hiçbir zaman insan elini, insan hilesini bedenine sürdürmemiş, o, başkaldırının destanına destan katmış Küheylan, bu insan, bu su gibi taze insan için, öyle bir diz çöktü ki, ayakları altındaki taşlardan ateşler saçıldı. İnsan bu çağrıya sevinçle koştu. Gelip Küheylan'ın sırtına bindi. Küheylan, başı üzerinde bir gözü kör, bir gözüne de ok saplanmış Güvercin'le birlikte, çöktüğünden daha bir güzel, daha bir anlamlı öyle bir fırladı ki, kapalı perdeler arkasından bu anı görenler hem korktu, hem hayranlıkla peh, peh, dediler...

Küheylan, babasının oğlu Küheylan, sanki kanatlanmış gibi, az ötelerinde kıpırdaşan gölgelerin üzerinden, güneş henüz batmamışken, uzaklara doğru aşıp geçti...

Peh ki, peh...

MAHŞERİN İNSANLARI

BEKİR YILDIZ

Özellikle, savaştan çok soykırımına dönüştürülen öldürmelerden daha öldürücü, daha hüzün verici olan, insanoğlunun umursamaz bir suskunluğa gömülmesidir. Söylenebilir ki, tarihin hiçbir döneminde, insan onuru böylesine yoksullaşmamıştır. Kitapta, bu mahşeri görünümde sevgi, şahinin soyunda paha biçilmez özgürlük tutkusu, kör güvercinin serüveninde de, barış inancının kaçınılmazlığı anlatılıyor. Yani bir haykırış, bir çağrıdır yazılanlar...

ÖNEMLİ NOT:

Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz

250 Lira